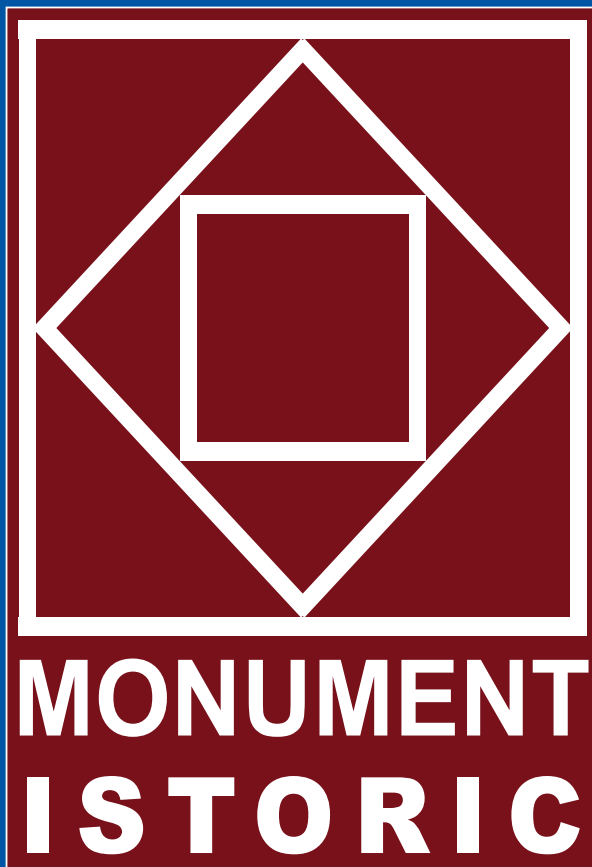

ROMÂNIA EROICĂ

Revista Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" • Anul XXVIII • Nr. 1 (73) - 2025

13 Cu „Lista monumentelor istorice” prin București...

3 Despre românii neromâni și dorul de țară

10 Premii de 2000 \$ pentru cele mai bune lucrări de istorie

18 Dragoste în vreme de război, în linia întâi

64 Carte interzisă, general arestat...

Apelul Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”

Biroul Executiv Central mulțumește tuturor persoanelor care doresc să sprijine financiar activitățile de cinstire a memoriei eroilor noștri.

Susținerea financiară constă în depunerea a cel puțin 100 de lei la sediul asociației noastre (Bulevardul Ion Mihalache nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal: 011203), pe bază de chitanțier sau mandat poștal) sau în Contul Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria”:

RO45RNCB0082004534620001, BCR, Sucursala UNIREA, București

Toți cei care vor răspunde apelului nostru vor primi câte un exemplar gratuit din fiecare număr al revistei “România eroică”, iar la sfârșitul anului conducerea Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria” va acorda fiecărui susținător o Diplomă de Excelență.

În anul 2023-2024 au răspuns apelului nostru:

1. Opritsa Dragalina Popa, Elk Grove, SUA.
2. Irina Nelson, New York, SUA.
3. Dr. Radu Manoliu, Olanda.
4. Dr. Dorin Bucă, Galați.
5. TTS (Transport Trade Services) SA, București.
6. G.P. TRANS SRL, Drobeta-Turnu Severin.
7. JUNCU INDUSTRY S.R.L., Galați
8. CNFR NAVROM SA, Galați.
9. Jules Charpentier, Franța.
10. Col. (ret.) Constantin Bostan, București.
11. Gl.(ret.) dr. Ioan Hurdubaie, București.
12. Col. (ret.) Eugen Burghelea, București.
13. Col. (ret.) Dumitru Roman, București.
14. Col. (ret.) Constantin Chiper, Ploiești.
15. Col. (ret.) Cătălin Machedon, Piatra Neamț.
16. Liliana Vințeler, Tg. Mureș.
17. Gl. bg. (r) ing. Marin Alniței, București.
18. Col. (r) Nicolae Ivan, București.
19. Gl. bg. (ret.) Gheorghe Mateescu, București
20. Floarea Dimian, Buzău.
21. Florica Ciorobeia, București.
22. Olga Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
23. Georgeta Bălan, Brăila.
24. Lt. col. (ret.) Victor Epure, Slatina.
25. Mr. (ret.) Lucia Cerghizan, Ploiești.
26. Col. (ret.) Nicolae Dragu, Călărași.
27. Ing. Neculai Ursu, Ploiești.
28. Col. (ret.) Adrian Ronai, Petrița.
29. Col. (ret.) Ioan Scutaru, Brașov.
30. Contraamiral de fl. dr. ing. Constantin Rusu, București.
31. Contraamiral de fl. (ret.) Marian Ioan, București.
32. Ec. farmacist Alexandru Gheorghe Ile, Vulcan.
33. Col. (ret.) ing. Virgil Sanda, Vulcan.
34. Sociolog Ioan Dorel Șchiopu, Vulcan.
35. Ing. Emil Părau, Lupeni.
36. Ing. Costel Dicu, Lupeni.
37. Ing. Gheorghică Rad, Vulcan.
38. Col. (ret.) Constantin Fulga, Petroșani.
39. Dr. Codrin Dumitru Munteanu, București.
40. Col. (ret.) prof. univ. dr. Ion Giurcă, București.
41. Alexandru Bartoc, București.
42. Paul Adrian Cristescu, Prahova.
43. Alexandru Dobrică, Pitești.
44. Col. (r) Petrea Cujbă, Ploiești.
45. Valeria Mincu.
46. Florinel Ciubeică, Buzău.
47. Ing. Sorin Novac, București.
48. Dr. Valeria Bălescu, București.
49. Prof. univ. dr. Ion Solcanu, Iași.
50. Lector univ. dr. Adrian Bogdan Ceobanu, Iași.
51. Prof. univ. dr. Valentin Ciorbea, Constanța.
52. Dr. Vasile Ciobanu, Sibiu.
53. Dr. Mihai Drecin, Oradea.
54. Prof. dr. Corneliu Pădurean, Arad.
55. Prof. univ. dr. Anatol Petrencu, Chișinău.
56. Ion și Ioana Groza, California, SUA.
57. Lt. col. (r) ing. Nicolae Gava, Brașov.
58. Elena Visarion Neagoe, București.
59. Silviu-Cătălin Petrea, București.
60. Emil Corneliu Ninu, Mangalia.
61. Radu Voinescu, București.
62. Radu Cuceu, Franța.
63. Col. (ret.) Ion Sofronie, București.
64. Ion Vladimir Bolfescu, Reșița.
65. Plut. adj. Iulian Postică.
66. Filiala Județului Vrancea.
67. Filiala Județului Călărași.
68. Filiala Județului Prahova.
69. Filiala Județului Vâlcea.

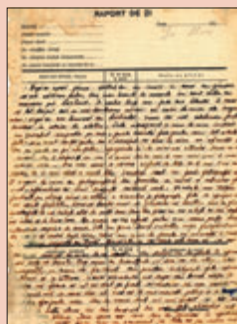
Mulțumim tuturor!

10 EVENIMENT

Premii de 2000 \$ pentru cele mai bune lucrări de istorie ale anului 2025!

11 CRONICA

Revista "România eroică" distinsă cu premiul "Credință și Onoare" al AJTR

18 INEDIT
Dragoste în vreme de război, în linia întâi
de locotenent Ioan Dănilă

53 ARTĂ ȘI LITERATURĂ

Singur printre generali

de Dumitru Dan Roman

Coperta I. Însemnul (sigla) care atestă regimul juridic de monument istoric al unui bun imobil.

Coperta II. Donații pentru Cultul Eroilor.

Coperta III. Mormântul aviatorului Băzu Cantacuzino, din Madrid, Spania.

Coperta IV. Mormântul pilotului Gh. Negel, pionier al aviației române.

Rugăm pe toți cei care au fotografii ale celor căzuți pe front sau în prizonierat, în cele două războaie mondiale, să se adreseze redacției!

ROMÂNIA EROICĂ

Revistă de cultură și educație patriotică, de cinstire a eroilor neamului

Fondată în anul 1920 sub înalta ocrotire a Majestății Sale Regina Maria și a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române PF Miron Cristea.
Serie nouă. Anul XXVIII.

EDITORIAL

Despre românii neromâni și dorul de țară – *de colonel (ret.) Dumitru Dan Roman* 3

PUNCTUL DE VEDERE

Întoarcerea în timp – *de general de brigadă (ret.) Grigore Buciu* 5

EVENIMENT

Gala "Premiile Cultul Eroilor" – *de D. D. Roman* 7

CRONICA

Călărași. Sfințirea crucii ridicate în memoria eroilor revoluției din 1989
– *de prof. Nicolae Țiripan* 12

Cu „Lista monumentelor istorice” prin București...
– *de D. D. Roman* 13

INEDIT

Trei scrisori din Războiul de la 1877 – *de Petre Otu* 14

ARHIVE SOVIETICE

Lagărul special NKVD nr. 283 Podmoskovskii – *de colonel (ret.) dr. Ilie Schipor* 25

DIALOG CU CITITORII

Listele morților de război români din fosta URSS.....31

MEMENTO

Satu Mare. Placă memorială în onoarea Generalului Victor Popescu
– *de colonel (ret.) Vasile ȘUȘTIC* 31

Morminte de militari și eroi la Mănăstirea Cernica – *de căpitan (ret.) Ioan Ioniță* 32

Eroi transmisioniști în ultimele luni ale campaniei din Vest
a celui de-al Doilea Război Mondial
– *de colonel (ret.) Alexandru Oșca* 36

REMEMORĂRI

Sârguință și devotament – *de colonel (ret.) Constantin Bostan* 40

„Monument istoric”. Avertizare sau Invitație la ocrotirea trecutului nostru? 41

EROUL DIN FAMILIA MEA

Eroul copilăriei mele, sergent-major T.R. Vsevolod Boțan
– *de dr. Sever-Petru Boțan* 42

De la Cotul Donului până în Munții Tatra! – *de colonel (ret.) Ion Sofronie* 46

România Eroică

Director: General-locotenent (r)
Corneliu Postu

Consiliul științific

colonel (ret.) prof. univ. dr. Petre Otu, general
de brigadă (ret.) Grigore Buciu, colonel (ret.)
prof. univ. dr. Alexandru Oșca.

Redacția

Redactor-șef: col. (ret.) Dumitru Dan Roman;

Redactor-șef adjuncț: col. (ret.) Constantin
Chiper;

Redactori:

Teodora Manole, Cecilia Sfetcu, Carla Duță,
Ioan Ioniță.

Art director: Sorin Angheloiu

Fotoreporter: Col. (r) Nicolae Ivan

Adresa redacției: Bulevardul Ion Mihalache
nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal:
011203

Tel./fax: 021.2241802

E-mail: romaniaeroica@gmail.com

Site: www.cultuleroilor.ro

Facebook: [revistaeroica](https://www.facebook.com/revistaeroica)

Cont Bancar: RO45RNCB0082004534620001
BCR, Sucursala Unirea, București
Cod Fiscal: 4505235

Tipar: Tipografia EVEREST

Răspunderea pentru conținutul articolelor
aparține în exclusivitate autorilor, conform art.
206 din Codul Penal

I.S.S.N 1453-9659

Copyright: este autorizată orice
reproducere fără a se percepe taxe
suplimentare, indicând sursa (revista România
Eroică), cu excepția textelor și fotografiilor a
cărora proveniență este specificată expres.

**Acest număr a apărut în 1500 de
exemplare.**

Condiții de colaborare: cititorii din țară
și din străinătate pot trimite pe adresa
redacției texte și fotografii care se încadrează
în tematica revistei. Manuscrisele nu se
înapoiază.

POST-SCRIPTUM LA O FOTOGRAFIE

Slavă Eroilor! – *de prof. univ. dr. Nicolae Lupu* 49

RESTITUIRI. Sfințirea Monumentului Eroilor din comuna Slobozia, județul Vlașca 51

Inscripție pe o Biblie – *de prof. dr. Radu Manoliu* 52

ARTĂ ȘI LITERATURĂ

Medalion Gheorghe Văduva 53

Singur printre generali – *de Dumitru Dan Roman* 53

Omul care pune ancore pe gând – *de Grigore Buciu* 55

Ultimul romantic – *de Viorel Domenico* 57

Gheorghe Văduva. De două ori mai sus ca Everestul 58

Carte interzisă, general arestat!... – *de Viorel Domenico* 64

VITRINA CU CĂRȚI – *de Grigore Buciu* 67

De ce Ana și Mihai Bejinaru – *de Constantin Strună* 73

Eroul – *de Căpitan (r) Steliana Georgescu* 74

Corjanul din Hobița – *de Grigore Buciu* 75

CARUSELUL PRESEI. Vitralii – o revistă cu multe „lumini”, dar și ceva „umbre”
– *de colonel (ret.) Dumitru Dan Roman* 76

SALVAȚI SUFLETELE NOASTRE!

Post-scriptum la „Memorialul durerii”. Agonia și moartea unui erou – *de D.D. Roman* 77

ÎN CĂUTAREA CELOR DRAGI

O întrebare care mă bântuie de cel puțin 30 de ani – *de Radu Cuceu* 79

IN MEMORIAM

Vasile Stan 80

Dumitru Stan 80

Vreți să semnați în paginile revistei?

România Eroică primește pentru publicare articole, evocări, portrete, note, documente, recenzii, știri despre activitatea filialelor ANCERM, fotografii inedite. Materialele propuse redacției vor fi prezentate pe suport electronic (CD, dischetă), însoțite de fotografiile originale sau scanate în format JPEG, cu o rezoluție de cel puțin 300 dpi. În cazuri speciale, vor fi acceptate și texte dactilografiate. Fotografiile vor fi însoțite de explicații corespunzătoare și de numele autorului lor (acolo unde este cazul).

De la caz la caz, redacția poate accepta preluarea unor articole apărute în alte publicații, dacă prezintă un interes deosebit pentru tematica **României Eroice**; în această situație, persoana care propune articolul respectiv are obligația să obțină acordul publicației în care a apărut.

Redacția își rezervă dreptul de a publica materialele în funcție de necesități și, desigur, de a nu le reține pe acelea care nu se înscriu în tematica revistei. De asemenea, își rezervă dreptul de a face, pe textele acceptate pentru tipar, îndreptările socotite necesare, atât în ceea ce privește forma, cât și conținutul, firește după consultarea sau avizarea autorilor. ■

Despre românii ne-români și dorul de țară

Colonel (ret.) Dumitru Dan ROMAN

În cei aproape douăzeci de ani de redacție la România eroică am avut șansa să cunosc oameni din mai toate categoriile sociale și profesionale, de la preoți la ingineri, de la învățători la simpli agricultori, de la medici la artiști, politicieni și oameni de afaceri, tineri ori vârstnici, veterani de război.

Între ei, cel mai mult m-a impresionat și mi-a influențat filosofia de viață un medic chirurg din America, un român care și-a părăsit țara în urmă cu mai bine de o jumătate de secol, pe la mijlocul anilor '60, din "greață de comunism", exact așa s-a exprimat și a justificat fuga lui din România!

În amurgul vieții – a plecat dintre noi în 2023, la vârsta de 92 de ani – acest cărturar și strălucit medic mi-a povestit cum a ajuns el să trăiască într-un paradox și să se transforme din român în ne-român.

Emigrat la vârsta de 26-27 de ani, în apogeul tinereții și al capacității sale creatoare, când ar fi putut să le pună cu tot entuziasmul în slujba țării sale, s-a pomenit dintr-o dată fără familie și fără trecut, un despământenit, rupt de patria lui, nevoit să ia viața de la zero și să se zbată să prindă rădăcini noi într-o altă lume, în acel pământ de dincolo de Ocean despre care i se spusese că ar fi țara tuturor posibilităților. După mari eforturi și transformări, a reușit să-și împlinească vocația și să devină un chirurg strălucit.

Și totuși, emigrația nu e o joacă, îmi spunea el, este un act total, definitiv și permanent, cu un sens unic și o dedicare unică!

Dorul de țară, de cei rămași acasă, de prieteni, de locurile dragi ale copilăriei, de codrii de aramă, de mormintele străbunilor, a fost sfâșietor mai ales în primul an de străinătate. Cine reușește să treacă de acest moment greu, se poate considera un om puternic, dar cine îi cedează, rămâne un invalid pe viață.

În mesajele pe care mi le trimitea pe adresa de email, ilustrul medic povestea că toți cei care au împlinit un an în emigrație au avut de trecut încă un prag mult mai dificil, cel mai primejdios, apogeul crizei, care se produce, de regulă, în anul al șaptelea al expatrierii, anul în care poți să-ți pierzi ori să-ți ridici viața "propria manu". Dacă ai supraviețuit, urmează câțiva ani de emigrație matură, adică înțeleasă în propria-ți ființă, nu cum era sufletul în primii șapte ani, răvășit și haotic, cu țipete cosmice...

În anul al zecelea are loc o sublimare, un sortilegiu, când dorul de acasă – sintagmă pe care am auzit-o cu toții, probabil mulți dintre noi am și folosit-o, dar puțini i-am înțeles sensul profund, așa cum a încercat să-l definească poetul și filosoful Lucian Blaga – dorul de țară trece undeva, dincolo de tine, pierdut ca un ecou, ca un murmur doar, alunecat dincolo de zare, unde există o țară nu mai mare decât podul palmei tale. O țară “la purtător”, o Românie pe care o simți și o duci cu tine în podul palmei.

Și, ca după orice naștere, într-o dimineață limpede, devreme, după ploaie, te trezești, parcă după o boală grea, restabilit. Ești, s-ar putea zice, vindecat! La americani, în inima Americii, acolo se spune “you’ve been made whole again”, adică ai fost întregit din nou – ca și cum toate părțile, bucățile corpului și sufletului tău au fost adunate din nou și puse laolaltă, într-un “restitutio ad integrum”.

Așa se naște românul ne-român, cu România în podul palmei.

O gestație lungă și grea, din care românul ne-român iese, de regulă, mai român decât românul autohton, decât românul de acasă, pentru că și românismul lui e acum mai matur și de sine înțeles. Credința, cultura, mentalitățile și toate celelalte care-l înconjoară s-au schimbat, bucata lui de pământ sfânt, palma lui de pământ, a dăruit-o unui alt stat, un stat străin, fie el și America, dar în ființa lui ceva a rămas, a rămas acel imponderabil, acel refugiu, pe care un irlandez, Peter Hurley, un străin aparent excentric și exaltat, l-a sublimat cu măiestrie în filmele lui realizate în inima Maramureșului nostru și în alte locuri din Transilvania noastră, iar un alt străin, un american, Robert Kaplan, cu al său *Balkan Ghosts*, l-a plasat fără greș în spațiul mitic-real și “carpatic” și într-un timp istoric.

Ca strălucitul medic chirurg sunt sute de mii, poate chiar milioane, de români ne-români, ale căror morminte au rămas pentru totdeauna în neagra străinătate. Din decembrie 1989, alte milioane de români s-au risipit în așa-zisa “diaspora” – un termen impropriu atribuit emigrației actuale a românilor, un termen voit folosit de propaganda globalistă pentru a inocula ideea că emigrația nu are cale de întoarcere, că emigrantul este nevoit să se împace cu noua lui soartă până la moarte.

Numai că mulți, cei mai mulți, își duc România lor în podul palmelor, cu gândul și speranța că, odată și odată, se vor întoarce acasă. Căci dorul de țară nu poate fi anihilat, sau măcar astâmpărat, nici cu toate bogățiile din lume.

Dar pentru eminentul chirurg american Cornel Dumitriu, gândul și speranța au murit odată cu el. Și nimeni nu va ști vreodată că în mormântul acela din America odihnește un român neromân!... ■

Întoarcerea în timp

General de brigadă (ret.) Grigore BUCIU

Am strania senzație că omenirea sau cel puțin omenirea care-și zice europeană și occidentală și transatlantică s-a întors în timp. Pare că, după atâta libertate, drepturile omului și dezvoltarea tehnologică uluitoare, a făcut un recul de o sută de ani, când s-a împiedicat de groapa propriilor excese pe care și-a săpat-o dinainte.

Trăim acum cele mai stranii excese, care încep, exact ca în teatrele de luptă, unde artileria bate aprig înainte de atac, cu o canonadă propagandistică extraordinară, concentrată și confuză, menită să trezească frica și să stimuleze psihologic neputința.

A venit la putere în SUA un om pe care îl știam, din celălalt mandat, ca excesiv și imprevizibil, care a promis că va reforma radical America și va ridica moralul, bunăstarea și mândria poporului său la nivelul conștiinței de mare și unică putere mondială. Adică, din democratica și tradiționala, ca arhitectură, Casă Albă se va auzi bubuind vocea autoritară a celui mai puternic om al zilei, care zice să fie pace. Și pace se face!

Ne tot întrebam cum. Într-o lună de la instalare am aflat. Liderul Ucrainei – țara atacată de nostalgica Federație Rusă – ajutat enorm în război de Statele Unite, a devenit brusc „un actorăș” transformat în dictator pe viață, care a atacat Rusia condusă de prietenul trumpist Putin, așa, din senin, și a supus regiunea unui război fără speranță, timp de trei ani. Ca și cum nu am ști, așa cum știe toată lumea, că acest război armat a început cu revărsarea armatelor rusești peste granița de răsărit a acelei țări. Ca și cum nu am ști că motivul atacului era pregătirea Ucrainei pentru aderarea la NATO, o dorință tacită a americanilor și a Occidentului, încălcând înțelegerile de la Malta.

Oare războiul națiunilor, cunoscut ca Primul Război Mondial, nu s-a terminat nici acum? Se redesează, în secret, harta lumii, întorcând acele state naționale clădite pe o jertfă enormă, în noi imperii pline de paiete lucitoare, dar renăscute din cenușa celor vechi? Cel puțin ideologic!

Mi se pare straniu să învinuiești Ucraina de declanșarea acestui război straniu, chiar dacă excesele naționaliste au dus la abuzuri, chiar dacă primăverile portocalii au adus mai mult corupția și au zgândărit suspiciunile rusești. Chiar și așa? Să ne amintim, dacă mai știm ceva din istorie, că al Doilea Război Mondial a pornit de la o minciună a nebunului zilei de atunci, despre o barieră de graniță ruptă de forța poloneză care dorea, chipurile, să cucerească Germania ultranaționalistă.

Ce urmează acum? E rândul Ucrainei să fie împărțită precum Polonia atunci? Nu m-aș mira. Deja cel ce se crede stăpânul lumii râvnește 50% din bogățiile acesteia, iar Rusia și-a luat deja o bună parte din

jumătatea care crede că i se cuvine ei. În Ucraina s-a luptat cu Rusia, s-a luptat America cu Rusia, iar Uniunea Europeană s-a crezut că e aliata părții occidentale.

Trump ne face să înțelegem realitatea. Ucraina nu a fost decât terenul gri în care s-a dus lupta, mascată abil de fiecare parte din conflict, „carnea de tun” a fost ucrainiană, susținută, încurajată și înarmată, plătită (nu știu în ce condiții contractuale) de americani. Președintelui american nu-i place măcelul, el vrea împărțirea la masa tratativelor, peste capul ucrainenilor și europenilor care mai păstrează amintirea Cortinei de Fier. Iar cei din Est, un fel de provincie inegală a Uniunii Europene, se îngrozesc la ideea unei sfere de influență rusească. Toți știm ce înseamnă aceasta. Istoria românilor e bogată în gesturile marilor puteri care au folosit spațiul românesc ca monedă de schimb în conflictul dintre marile imperii.

Românii au rezistat în multe feluri, viețuind cu greu în toate situațiile, dar au răzbit până la urmă. Iar când s-a deschis ușa și au fost strigate la viață națiunile, românii au avut inteligența să se miște repede, să nu piardă marea șansă de a-și face o țară întregă a neamului lor.

Ne ocupăm de eroii acestui neam, încredințați că ei ne marchează identitatea istorică, că ei sunt jaloanele dreptului nostru istoric asupra acestui spațiu și asupra identității noastre antropologice. Din acest motiv privim cu îngrijorare lumea care se modifică periculos, în care și noi suntem prinși, și nu ne întrebă nimeni.

Ucrainenii s-au ridicat la luptă într-un război inegal și au rezistat trei ani cu sprijinul celorlalți, dar cu sângele lor, cu distrugerile lor, cu frigul și foamea lor, cu enorma lor migrație. Noi, cei deznaționalizați sistematic de televiziunile ce ne umplu casele, zilele și viața cu manipulările lor grosolane, tinerii noștri crescuți într-o dezamăgitoare „România educată” – program oficial de coborâre a inteligenței naționale la nivelul unio-european, de citit-înțeles certificat prin probele de bacalaureat, vom fi capabili să ne ridicăm la lupta de apărare?

Sau exemplul înțelegerii păcii de către Putin și Trump, pe deasupra sacrificiilor, istoriei și adevărului contemporan, face inutilă orice jertfă? Ce se va întâmpla cu urmașii sacrificiilor în tranșee în cele două mari conflagrații mondiale? Emigrăm toți în America sau ne întoarcem toți acasă, din toate americile lumii, pe unde suntem risipiți?

A fost München, a fost Riad și nu știm ce urmează! A fost Viena, a fost Moscova, a fost Craiova, în 1940, și știm ce a urmat!

Doamne, uită-te peste noi, iartă-ne, dacă poți, că numai tu ești speranța! ■

Eveniment dedicat Zilei Eroilor

Gala "Premiile Cultul Eroilor"

Ediția a X-a, 2023

27 mai 2024. Sala Bizantină a Palatului Cercului Militar Național, București. Festivitatea de înmănare a premiilor pe care Asociația Națională Cultul Eroilor "Regina Maria" le acordă, de zece ediții la rând, din 2014, celor mai valoroase lucrări de istorie pe o tematică impusă, specifică activității acestei organizații neguvernamentale, continuatoarea tradițiilor Societății "Mormintele

Eroilor Căzuți în Război", înființată în urmă cu 105 ani.

Au fost prezenți reprezentanți ai Ministerului Apărării Naționale, ai asociațiilor și fundațiilor cu care ANCERM are protocoale de colaborare, istorici, diplomați, scriitori, cercetători ai arhivelor, sponsori, jurnaliști și distinși invitați.

Preocuparea Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" de a

promova excelența în cercetarea istorică privind jertfele armatei române pe câmpurile de luptă, în marile războaie la care a luat parte, a dat roade, cel puțin sub aspectul numărului lucrărilor înscrise la concurs. De la o ediție la alta, concursul a câștigat în vizibilitate și prestigiu.

Un succint bilanț ne arată că, din 2014 până în 2024, au fost selectate pentru concurs peste 150 de lucrări –

*Juriul
concursului:
Alexandru
Oșca, Ilie
Schipor, Petre
Otu, Ioan
Scurtu și
Grigore Buciu*

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu a înmănat Marele Premiu Comandor Virgil Dragalina prof. univ. dr. Valentin Ciorbea, autorul lucrării Generalul Paul Teodorescu

biografii/monografii, memorialistică de război și din prizonierat, culegeri de documente de arhivă, evocări, studii, eseuri.

Dintre acestea, 32 au fost premiate. Numărul autorilor laureați se ridică la 52, ceea ce înseamnă că unele volume au fost redactate de colective de autori. Cele mai puține lucrări au fost înregistrate la prima ediție – doar 8! – fapt explicabil și prin tematica impusă: memorialistica de război și din prizonierat. Cele mai multe volume – 20 – au fost înscrise la Ediția a X-a.

Juriul ediției a X-a: prof. univ. dr. Ioan Scurtu președintele Juriului, col. (ret.) prof. univ. dr. Petre Otu, col. (ret.) prof. univ. dr. Alexandru Oșca, col. (ret.) dr. Ilie Schipor, gl. bg. (ret.) Grigore Buciu.

Despre însemnătatea Premiilor “Cultul Eroilor”, prof. univ. dr. Ioan Scurtu, președintele juriului, spunea: *Lucru esențial pentru mine este că oamenii au participat. Toți cei care au participat, și care sper să o facă în continuare, merită felicitări, pentru că, în ultimă instanță, istoria, trecutul, respectul față de înaintași trebuie să constituie o coordonată a existenței noastre!*

Marele Premiu „Comandor Virgil Dragalina”, al ediției a X-a, a fost acordat prof. univ. dr. Valentin Ciorbea, pentru lucrarea *Generalul Paul Teodorescu (1888-1981). Dimensiunea creativității*, apărută la Editura Academiei Oamenilor de Știință din România.

Diploma și medalia premiului

au fost înmănate de prof. univ. dr. Ioan Scurtu, care a motivat alegerea juriului astfel: *“Monografia dedicată generalului Paul TEODORESCU încununează activitatea de peste un deceniu desfășurată de profesorul universitar Valentin CIORBEA pentru cunoașterea și aprecierea acestui general, fost ministru, diplomat militar, șef al Școlii Superioare de Război, cu o importantă operă științifică, membru al Academiei Române... Între realizările sale se află și refacerea Mănăstirii Dintr-un Lemn, declarată „Mănăstirea Aviatorilor și Marinarilor”, unde s-a retras la bătrânețe și unde a fost îngropat. Ca mulți alți generali, Paul Teodorescu a fost arestat și i s-a confiscat averea în 1948, iar la ieșirea din închisoare, în 1954, nu mai avea niciun ajutor și nici nu avea din ce trăi. Sunt descrise greutățile întâmpinate și efortul său de a obține pensia la care avea dreptul. Fire lucidă și demnă, generalul Paul Teodorescu a cerut să fie înmormântat la Mănăstirea Dintr-un Lemn, stabilind în detaliu și desfășurarea ceremoniei cu care pleca din această lume.”*

Premiul “Sublocotenent Ioan R. MARINESCU” a fost acordat volumului *Noi am luptat în Cotul Donului. Mărturiile ofițerilor și subofițerilor scăpați din iad. Declarații, hărți, rapoarte, dări de seamă. Documente inedite integrale*, având ca autori pe Ionuț-Mihăiță Ocoleanu și Marius-Daniel Bojor.

Prof. univ. dr. Alexandru Oșca, membru al juriului, a înmănat celor doi autori diploma și medalia premiului și a apreciat că au realizat *„o carte impresionantă prin amănunțele pe care le conține despre un eveniment crucial și tragic din al Doilea Război Mondial – Bătălia de la Stalingrad... Documentarea autorilor este remarcabilă. Până acum aceste mărturii directe ale participanților la bătălie erau inserate disparat în lucrări dedicate, cele mai multe rămânând*

Profesorul univ. dr. Alexandru Oșca, încadrat de câștigătorii Premiului „Sublocotenent Ioan R. Marinescu,”

Doamna
Ioana
Mayet
Tomescu

între coperțile dosarelor. Cartea le grupează și le scoate la lumină – într-o formulă accesibilă – alături de tabele, scheme cu ordinea de bătaie, hărți și crochiuri inedite despre diferitele etape ale luptei marilor unități și unităților din Armata a 3-a.”

Premiul „Căpitan Alexandru Manoliu” a fost acordat volumului *Memoriile unui ostaș*, aparținând lui Mircea Tomescu, apărut sub îngrijirea lui Jules Charpentier, strănepot al colonelului Mircea Tomescu, unul dintre cei mai talentați teoreticieni militari români.

Despre carte și autorul ei a vorbit prof. univ. dr. Petre Otu. Din cuvântul său am reținut că suntem în fața unei lucrări deosebit de valoroase, prin noutatea informațiilor și creionarea portretului lui Mircea Tomescu, rămas până acum în penumbră. „*Memoriile – a precizat profesorul Otu – aduc informații și aprecieri consistente despre istoria militară românească din prima jumătate a secolului al XX-lea (Primul Război Mondial, perioada dintre cele două războaie mondiale, al Doilea Război Mondial). Un capitol deosebit de interesant este cel în care căpitanul Tomescu s-a ocupat de pregătirea viitorului rege Mihai I. Remarc și studiul introductiv al strănepotului lui Mircea Tomescu, fost student al Facultății de Istorie a Universității din București, la master.”*

Diploma și medalia premiului au

fost înmânate, de prof. Otu, doamnei Ioana Mayet Tomescu, care a venit special, din Franța, împreună cu soțul său, domnul François Mayet, la Gala Premiilor “Cultul Eroilor”. Doamna Ioana Mayet Tomescu, fiica lui Mircea Tomescu, a anunțat că Jules Charpentier, îngrijitorul ediției și autorul studiului introductive, a decis să doneze cei 500\$ asociației noastre, pentru editarea revistei „România eroică”. Un gest primit cu aplauze și mulțumiri!

În cadrul acestei ediții, membrii juriului au decis să acorde câte o diplomă lucrărilor care au fost nominalizate pentru un premiu, dar nu au întrunit punctajul necesar.

Colonelul (ret.) dr. Ilie Schipor a înmănat diplome următoarelor lucrări: Remus Macovei, *Omagiu eroilor*, Editura Muntenia, 2023; Constantin Giurgea, *Monumentele Eroilor din județul Brăila*, Editura Edmun, Brăila, 2023; *România în flăcări. Reportaje germane despre România din Primul Război Mondial*. Ediție de preot dr. Ioan Cătălin Dragu, Editura „Cuget Românesc”, Bârda, 2023; Călin Hentea, *Nerostita istorie a luptelor românilor din antichitate până în zilele noastre*, Editura Cartier, Chișinău, 2023; Filiala jud. Argeș a A.N.C.E.R.M., pentru *Cartea de Aur a localităților Băbana, Bogați, Mioveni, Lerești, Bascov*.

“Diploma acordată Filialei Județului Argeș a A.N.C.E.R.M. – a precizat

dr. Ilie Schipor – ar trebui să fie un impuls pentru toate filialele noastre din teritoriu, pepiniere de istorici și cercetători locali, în editarea Cărților de Aur.”

Cred că oricine își dă seama că evenimentul cultural promovat de Asociația Națională Cultul Eroilor “Regina Maria” n-ar fi fost posibil fără instituția mecenatului. Pentru că despre mecenat este vorba aici, adică despre niște oameni de cultură, distinși intelectuali, care au înțeles să facă un efort financiar în slujba educației și a cinstirii memoriei eroilor. Tocmai de aceea, în cadrul festivităților de înmânare a premiilor anuale, colonelului (ret.) Dumitru Roman, coordonatorul concursului, i-a revenit onoarea de a prezenta momentul sponsorilor. Un moment emoționant, încărcat de recunoștința noastră pentru toți cei care, în cele zece ediții, au fost alături de Cultul Eroilor. Anul acesta am fost onorați de prezența domnului dr. Radu Manoliu, sosit din Olanda, a doamnei Rodica Voiculescu, din București, care, la cei 92 de ani ai săi, a venit să prezinte mesajul doamnei Opritsa Dragalina Popa, și a ing. Sorin Novac, care a prezentat mesajul doamnei Irina Nelson, din Statele Unite.

Tuturor le transmitem mulțumirile noastre pentru generozitatea cu care au înțeles să se alăture acțiunilor asociației noastre de cinstire a memoriei eroilor și de cunoaștere a trecutului de luptă al românilor. Un pios omagiu dr. Cornel Dumitriu și doamnei Ioana Dragalina Tudoriu, susținători ai concursului, decedați în anul 2023.

Mulțumiri și aplauze membrilor Juriului, pentru probitatea profesională, buna credință și onestitatea cu care au evaluat lucrările înscrise la concurs. ■

D. D. ROMAN

Asociația Națională Cultul Eroilor “Regina Maria” lansează “Premiile Cultul Eroilor” Ediția a XII-a

Marele Premiu
“Comandor Virgil Alexandru Dragalina”,
în valoare de 1000 de dolari SUA

Premiul
„Sublocotenent Ioan R. Marinescu”,
în valoare de 500 de dolari SUA

Premiul
„Căpitan aviator Alexandru Manoliu”,
în valoare de 500 de dolari SUA

Premii în valoare de 2000 de dolari pentru cele mai bune lucrări de istorie ale anului 2025!

Premiile Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria”, ediția a XII-a, se acordă celor mai bune lucrări apărute în anul 2025, având ca temă de cercetare participarea armatei române la războaiele din 1877-1878; 1913; 1916-1919; 1941-1945 (analize ale unor bătălii; memorialistică de război, biografii ale unor personalități militare; soarta prizonierilor de război; militari dispăruți pe front; monografiile ale unor opere comemorative de război sau ale unor unități combatante – batalioane, regimente, brigăzi, divizii, nave de luptă etc.).

La ediția a XII-a vor fi acordate:

- **Marele Premiu “Comandor Virgil Dragalina”,** în valoare de 1000 de dolari SUA;
- **Premiul „Sublocotenent Ioan R. Marinescu”,** în valoare de 500 de dolari SUA;
- **Premiul „Căpitan aviator Alexandru Manoliu”,** în valoare de 500 de dolari SUA.

Fiecare premiu va fi însoțit de o diplomă, precum și de medalia cu efigia titularului de premiu.

Condiții de participare și premiere:

1. În evaluarea lucrărilor, membrii juriului vor ține seama de valoarea științifică; noutatea temei; originalitatea conținutului, analizei și interpretării datelor de arhivă; stilul de redactare; aparatul critic; prezentarea grafică.

2. Sunt acceptate la concurs cărțile de autor (sau autor colectiv) în limba română editate în anul 2025.

3. În cazul în care vor fi mai multe lucrări cu același număr de puncte, departajarea se va face în funcție de punctajul obținut la criteriul valoare științifică.

4. Lucrările (cel puțin două exemplare) propuse pentru concurs se trimit prin poștă sau curier, în plic închis, cu mențiunea Premiile CULTUL EROILOR, pe adresa: Asociația Națională Cultul Eroilor “Regina Maria”, Bd. Ion Mihalache nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal: 011203.

5. Termenul limită de depunere a lucrărilor: 31 decembrie 2025.

Gala Premiilor AJTR pe anul 2024 a avut loc, sâmbătă, 18 ianuarie 2025, în orașul Drăgășani, la Motelul "Kilometrul Zero". Ceremonia de decernare a fost moderată de cunoscutul jurnalist Mihai Ogrinji, redactor-șef al revistei "România pitorească".

Premiul "Credință și Onoare" a fost acordat revistei "România eroică" pentru promovarea în paginile sale a turismului cultural prin istorie și mai ales pentru protejarea operelor comemorative de război, multe dintre ele puncte de atracție în pelerinajele și itinerariile turistice. La festivitatea de premiere au fost prezenți colonelul (ret.) Dumitru Roman, redactor-șef al revistei "România eroică", și generalul de brigadă (ret.) Grigore Buciu, vicepreședinte al Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria".

Asociația Jurnaliștilor și Scriitorilor de Turism din România este o organizație neguvernamentală, cu personalitate juridică și statut de utilitate publică, numărând peste 150 de membri, în majoritate jurnaliști și scriitori de turism, editori de cărți de turism, fotoreporterii, artiști fotografi, bloggieri, precum și cadre universitare, cu activitate la facultăți cu profil turistic, șefi de agenții de turism, hotelieri, restauratori. (D.D.R.) ■

Colonel (ret.) Dumitru Dan Roman, general de brigadă (ret.) Grigore Buciu și George Sorin Nicolescu, membru al juriului AJST

Revista *România eroică* distinsă cu Premiul „Credință și Onoare” al Asociației Jurnaliștilor și Scriitorilor de Turism!

CĂLĂRAȘI

Sfințirea crucii ridicate în memoria eroilor revoluției din 1989

În ziua de 22 decembrie 2024, la Călărași, din inițiativa și prin contribuția domnului Nicolae Dragu, președintele Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” – Filiala județului Călărași, a fost sfințită o cruce ridicată în amintirea eroilor căzuți în decembrie 1989 pentru libertate.

Crucea din metal, având încorporată o altă cruce mai mică din oțel inoxidabil, a fost ridicată în Parcul Sfânta Anastasia, chiar lângă Biserica Catedrală cu hramul Sfânta Anastasia, ridicată în cinstea Eroilor Revoluției din Decembrie 1989 și este închinată memoriei martirilor din acel decembrie schimbător de destin.

Inițiativa ridicării acestui locaș

de cult a fost luată imediat după evenimentele din decembrie 1989, amplasamentul fiind stabilit chiar de Preafericitul patriarh Teoctist, care s-a deplasat la Călărași. Unul din principalii inițiatori a fost domnul Nicolae Dragu, care și-a adus și o contribuție esențială la ridicarea sfântului locaș, așa cum glăsuiește și pisania: „**Zidit-u-s-a acest sfânt locaș, cu hramul Sf. Cuv. Anastasia, între anii 1990-2006, prin grija Prea fericitului Părinte Patriarh Teoctist și cu osârdia episcopilor Nifon și Damaschin Coravu, în cinstea eroilor martiri ai revoluției din 1989, prin sânguința și cheltuiala enoriașilor parohiei cât și cu contribuția însemnată a primarului**

municipiului Călărași, dl. Dragu Nicolae...”

Având în vedere cele mai sus menționate, locul pentru amplasarea crucii a fost bine ales, ca și ziua sfințirii acesteia. Astfel, în ziua de 22 decembrie 2024, după depunerea de coroane de flori la troița ridicată în memoria Eroilor Revoluției din decembrie 1989, mare parte din asistență formată din autoritățile locale, membri ai ANCERM – Filiala județului Călărași, s-au deplasat la locul unde este amplasată crucea.

Slujba de sfințire a fost oficiată de Preot Vasile Viorel Dinu – Protopop al protopopiatului Călărași și preot paroh al bisericii Sfânta Anastasia, ajutat de alți doi preoți. La slujbă au asistat, printre alții, Daniela Mihai – senator de Călărași, Mihai Bogdan – vicepreședinte al Consiliului județean Călărași, șefi de instituții publice și un mare număr de membri ai asociației Cultul Eroilor – filiala județului Călărași.

După slujbă au fost depuse jerbe și coroane de flori. ■

Prof. Nicolae ȚIRIPAN
Vicepreședinte ANCERM
– Filiala județului Călărași

Cu „Lista monumentelor istorice” prin București...

Martie 2025. Cimitirul Bellu Militar. Mormântul
generalilor Ioan Dragalina și Corneliu
Dragalina. Monument istoric, înscris în Lista
Monumentelor Istorice la o altă adresă și aflat
într-o stare de degradare avansată.

Colonelul Ion Argetoianu

Ion (Jean) Argetoianu, tatăl celebrului om politic și memorialist Constantin Argetoianu, a fost unul dintre cei mai distinși ofițeri ai armatei române din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, care a ajuns la cele mai înalte grade și demnități în ierarhia militară a timpului. S-a născut la 6 ianuarie 1841, la Craiova, în familia unor boieri olteni cu renume și avere. Studiile le-a început la școala Obedeanu din capitala Băniei, unde va învăța și fiul său, și le-a continuat la liceul Frații Buzești. Apoi s-a înscris la Școala de ofițeri din București, pe care a terminat-o în 1861, clasificat al doilea, obținând gradul de sublocotenent. Și-a perfecționat pregătirea la Școala Politehnică de la Paris și la Școala de aplicație de artilerie și geniu de la Metz. S-a reîntors în țară în anul 1865 și a fost numit comandant de companie în Batalionul de geniu, unitate recent înființată.

După cum mărturisește fiul său, Constantin Argetoianu, căpitanul Ion Argetoianu a refuzat să participe la complotul împotriva lui Alexandru Ioan Cuza. Doi ani mai târziu a demisionat din armată, în urma unui incident avut cu domnitorul Carol care, la instigația unui aghiotant zelos (căpitanul Cruțescu), l-a acuzat că nu cunoaște și nu aplică prescripțiile regulamentare. Căpitanul Ion Argetoianu se conformase regulamentelor în vigoare la acea dată, introduse de Cuza la sfârșitul domniei sale. Pe câmpul de la Malmaison, unde se desfășura exercițiul, ofițerii, dorind să-i facă pe plac prințului, au executat mișcările după un regulament german. Incidentul, după cum povestește Constantin Argetoianu, a avut urmări serioase. Carol l-a pedepsit pe ofițerul Argetoianu cu două zile de arest și a cerut un raport de înlăturare a acestuia din armată ca fiind „incapabil”. Deși nevinovat, Ion Argetoianu și-a înaintat demisia din oștire, hotărâre pe care și-a menținut-o în pofida insistențelor șefilor și colegilor săi. S-a reîntors

Trei scrisori din Războiul de la 1877

Petre OTU

la Craiova, unde a lucrat ca inginer șef de circumscripție, având în responsabilitate județele Dolj, Vâlcea și Romanași.

Relațiile dintre Carol și Ion Argetoianu s-au îmbunătățit, în toamna anului 1876, când domnitorul îi cere fostului ofițer să-și facă datoria față de țară, dacă situația o va impune. Ion Argetoianu și-a ținut promisiunea și, în aprilie 1877, a fost mobilizat cu gradul de maior. A fost atașat la început ca ofițer de stat major la Comandamentul Corpului 1 armată, apoi a îndeplinit funcția de șef de stat major al diviziilor 3 și 4. După căderea Plevnei, a participat la luptele din regiunea Vidin, ca șef de stat major al Diviziei 4. În 1878, îl găsim în cadrele Diviziei Active, dislocată în Dobrogea, teritoriu ce a revenit statului român prin hotărârile Congresului de pace de la Berlin.

Și-a continuat cariera militară, fiind avansat colonel în 1883 și general în 1894. Între timp, a îndeplinit funcții importante: profesor la Școala Specială de Artilerie și Geniu, comandant al Regimentului 1 Geniu (1885); directorul lucrărilor de întărire a Cetății București (1891); comandant al Diviziei 6 infanterie (1894); Inspector General al Geniului și comandant al Diviziei 4 infanterie (1895); comandant al Corpului 1 Armată și Inspector General al Geniului (1899) etc.

După trecerea în rezervă, s-a apropiat de cercurile conservatoare, fiind ministru de Război în guvernul Titu Maiorescu (28 martie-14 octombrie 1912).

A murit la 2 martie 1928 la Viena, la vârsta de 87 de ani.

Participant la Războiul de Independență, Ion Argetoianu a cunoscut realitățile războiului, primul purtat de armata română refăcută cu mai puțin de o jumătate de secol în urmă. Unele dintre însemnările sale, puține la număr, au apărut prin revistele timpului, la multe decenii de la consumarea acestui conflict. În schimb, bogata sa activitate epistolară privată din timpul serviciului militar, inclusiv din Războiul pentru Independență, a rămas, până acum, insuficient valorificată.

Prezentăm, în cele ce urmează, trei scrisori adresate soției sale de pe câmpul de luptă de la Plevna, ce constituie mărturii istorice prețioase. Având caracter privat, ele conțin aprecieri referitoare la organizarea și spiritul de care erau animate marile unități române din jurul acestui obiectiv strategic atât de important, la greutățile pe care le întâmpinau trupele române în campanie, la raporturile de comandament româno-ruse. Scrisorile prezintă frontul cu lumini și umbre, departe de perspectiva triumfalist-patriotardă întâlnită în unele lucrări.

Scrise în franceză, limbă pe care o cunoștea foarte bine, ele au fost expediate în țară pe diferite căi și se păstrează în bogatul fond Constantin Argetoianu, de la Arhivele Naționale din Craiova și București.

Tabără militară de la Verbița din apropierea Plevnei. 5/17 septembrie 1877

Scumpa mea soțioară,

Am ocazia, prin D-nul Zieger (asociații lui Hübel) care pleacă la Craiova, să-ți adresez câteva rânduri pentru ca tu să ai cu siguranță vești de la mine. Ți-am scris deja prin poștă și te-am mai anunțat și telegrafic că sunt, slavă Domnului, sănătos, dar, cum nu mă bazez mult pe serviciul nostru telegrafo-poștal, nu știu exact dacă ai primit toate scrisorile și telegramele de la mine. Prin urmare, sunt foarte fericit că-ți pot trimite această scrisorică printr-o ocazie mai sigură. Sunt aici de pe 28 august, fiind atașat ca ofițer de stat-major pe lângă colonelul Cerkez¹.

La 30 august, am atacat poziția fortificată din Plevna și cu pierderi destul de serioase am reușit să cucerim o redută a turcilor. La rândul lor, rușii reușiseră să pună stăpânire pe două redute, dar, în cele din urmă, le-au pierdut, fiind atacați de forțe turcești mai mari decât ale lor. Deoarece am observat că atacurile în plină forță ne distrug prea mulți oameni, am hotărât să acționăm mai lent, dar mai sigur și mai înțelept. Vom asedia cum trebuie fortificațiile Plevnei². În felul acesta, peste vreo 20 de zile, poate trupele ruso-române vor pune stăpânire pe Plevna și e de sperat ca pacea să nu se mai lase prea mult așteptată. În scurta luptă care a avut loc, trupele române s-au comportat admirabil, cucerind admirația întregii lumi, chiar și a rușilor.

Aș avea multe să-ți povestesc despre aceasta, mai ales să-ți descriu superioritatea armatei noastre față de cea a aliaților, dar timpul nu-mi permite deocamdată să o fac, așa că voi veni cu mai multe amănunte în curând.

Deocamdată, asigurându-te că sunt bine sănătos, îți cer, la rândul meu, vești despre tine, despre Jenică și despre întreaga familie³. Cum o duceți voi toți? Ce mai faceți? Cât aș vrea să vă văd măcar pentru o clipă. Cine știe când mi se va împlini această dorință arzătoare! Sper că bunul Dumnezeu îmi va acorda această favoare, iar această speranță îmi însuflă curajul de a suporta absența voastră. Scrie-mi, iubită dragă, trimițându-mi scrisorile prin profesorul Metroniu din Turnu-Măgurele, deoarece el are întotdeauna tot felul de ocazii prin care să-mi parvină tot ceea ce primește pe adresa mea.

Închei aceste rânduri în grabă, scumpă iubită, îmbrățișează-l strâns, strâns pe Jenică. Toată considerația mea mamei. Complimente întregii familii Olteanu și Skrzyszowski⁴. O strângere de mână pentru Emil. Ție, toată inima mea. Te îmbrățișez așa cum te iubesc, mult de tot.

Tabăra Verbița, din apropierea Plevnei. 8/20 Sept. 1877

Scumpa mea iubită și soțioară adorată. D-nul Selegianu, care se află aici de patru zile, mă înștiințează că se plictisește și că vrea să se întoarcă la Craiova. Venise să ne immortalizeze victoriile cu penelul său (cuvânt indescifrabil - n.n.). Din nefericire, fortificațiile Plevnei ne țin pe loc – ți-am scris, pare-mi-se, că am cucerit o redută cu ajutorul rușilor și că un drapel turc împreună cu trei tunuri (partea noastră de captură) au fost trimise la București drept dovadă a măruntei noastre victorii din 20 august⁵. Plevna este o poziție fortificată și de mama natură, dar și grație iscusinței turcilor care se pricepeau grozav la fortificații. Pentru a reuși să punem stăpânire pe această poziție, mai trebuie să cucerim câte ceva, adică vreo cinci-șase redute foarte puternice.

Din păcate, atacul blând al celei de-a doua redute nu a reușit, iar noi am suferit pierderi impresionante. La rândul lor, rușii au pierdut și ei mulți oameni. Deocamdată, vom încerca să ne consolidăm și noi pe niște poziții bune, așteptând ca rușii să primească întăriri pentru ca să le putem tăia turcilor toate mijloacele de comunicare cu Plevna și să-i forțăm să iasă din vizuinile lor pentru a lupta, căci ei nu-s puternici decât în spatele parapetelor. Pe de altă parte, continuăm să facem asediul fiecărei redute în regulă, operațiune destul de încheată, dar care ne cruță oamenii⁶. _

Iată, scumpa mea iubită, prin ce mijloace cred eu că Plevna va fi cucerită. Din păcate, e prea târziu, iarna se apropie, iar o dată cu ea și necazurile vieții amărâte de soldat. Și apoi ne-am aliat cu un colos pe care socoteam că ne putem sprijini buna noastră micuță armată. Ei bine, s-a constatat că acest colos nu e colos decât cu numele și că în realitate nu înseamnă nimic solid. Soldații ruși sunt foarte curajoși și luptă strașnic, dar, din nefericire, sunt foarte prost conduși de către ofițerii superiori, așa încât vitejia nu le-a servit decât să moară încărcăți de glorie.

Se pare că rușii ignorau faptul că, în veacul nostru, inteligența este cea care domină, nu ignoranța, fie ea cât de numeroasă. Am ajuns să ne întrebăm, atât rușii, cât și românii, cum o să ieșim noi din beleaua asta. Rușii speră să câștige o victorie frumoasă, după care să facă pace. O să câștige ei această victorie? Iar noi românii ce vom face apoi, căci aliații noștri sunt în stare să ne lase toată beleaua în cărcă? Sunt tare neliniștit, iubită, de viitorul nostru și mi-e teamă că nu ne vom putea dobândi independența. Armata noastră e vitează, dar mică. Ce să faci numai cu 20 000 de oameni în Turcia, dacă noi nu ne putem bizui pe un aliat puternic?

Fie ca bunul Dumnezeu să ne ajute să ieșim onorabil din acest război, deoarece cauza noastră este una dreaptă

și trebuie să sperăm că ni se va face dreptate. Scumpa mea, sunt atâtea zile de când nu am mai primit vești de la tine. Ce mai faci tu, scumpa mea soțioară, și ce mai face puiuțul nostru drag, dar și întreaga noastră familie? Am primit o scrisoare de la Smaranda prin care am aflat că toți sunteți bine. Fie ca Bunul Dumnezeu să vă țină mereu pe toți sănătoși! Smaranda se scuză că soțul ei, vrând să ducă la Emilia o scrisoare pentru tine, a pierdut-o. Regret amarnic această stângăcie a lui Moldovenco, dar sper că ai primit celelalte scrisori și telegrame ale mele, căci eu nu las să scape nici o ocazie pentru a-ți trimite vești despre mine. Dat fiind că astăzi e ziua mamei, te rog să o feliciți din partea mea și să-i urezi un viitor prosper, ei și copiilor ei, atât de prosper încât să poată uita zilele de răstribite. Mii de sărutări întregii familii. Îmbrățișează-l strâns pe Jenică. Pe când voi primi două rânduri și de la el?

O strângere caldă de mână pentru Emil. Cum o mai duce el, muncește mult? Spune-i că prima pușcă turcească ce-mi va pica în mână va fi pentru el. Trimite-mi repede vești despre tine, iubită dragă, și povestește-mi tot ce faci și cum îți petreci timpul. Dacă îi vezi pe mamitza sau pe Gregoire, te rog fă într-un fel să-mi trimită aici cât mai repede cu putință cele două pufoaice împreună cu cele două veste de flanelă și două perechi de ciorapi lungi din lână, căci aici e deja al naibii de frig.

Pe curând, scumpă nevestică,
Al tău, Jean, care te iubește mult.

Grivița 20 noiembrie/2 decembrie 1877

Mult prea scumpa mea soțioară și iubită,

lată se fac opt zile de când m-am întors la divizia mea. Printr-o telegramă, ți-am anunțat sosirea mea aici. Profit astăzi de un scurt moment de libertate pentru a-ți scrie câteva rânduri, căci toată săptămâna am fost ocupat. Deși Plevna este asediată, iar noi nu așteptăm decât buna voință a lui Osman pentru a vizita acest oraș, continuăm să muncim, căci întotdeauna e câte ceva de făcut pe timp de război. În clipa aceasta, mă ocup cu făcutul unor adăposturi în tranșee pentru sărmanii noștri soldați, dat fiind că vremea începe să fie aspră, iar noi, bărbații, suntem destul de prost îmbrăcați, iar hrăniți suntem și mai ca vai de noi. Ne lipsesc lemnele așa încât, chiar și pentru adăposturile necesare, sunt nevoit să acționez fără mijloacele indispensabile în acest sens.

Ce să facem? E cazul să spunem „la război ca la război” și să ne descurcăm cum putem mai bine. Mulțumim lui Dumnezeu că, până în prezent, am avut vreme destul de blândă. Suntem în 2 decembrie, în plină iarnă, și continuăm totuși să stăm în corturi, fără să suferim prea mult de frig. În fine, am suportat până acum vitejește cel mai crunt dintre războaie: un asediu. Se vorbește mult că, după asediul Plevnei și capitularea lui Osman, armata română aflată aici

Bătălia de la Plevna

va asedia Vidinul. Nu știu până la ce punct e adevărat acest lucru, dar consider că ar fi o nebunie să folosești fără întrerupere aceeași armată pentru un nou asediu, dat fiind că aceasta este mult prea ostenită. Toată lumea de aici preferă să meargă înainte cu rușii, decât să o ia de la capăt cu un nou asediu.

După căderea Plevnei, se discuta mult în favoarea păcii, dar acum nu se mai vorbește despre asta și cred că războiul e departe să fie pe sfârșite. Ce vom face, oare, căci ne lipsesc deja mijloacele necesare să-l continuăm și e cu chiu și vai dacă dificultățile de tot felul încep să apară. Măcar de-ar acționa înțelept cei care au în mână conducerea țării, iar tot sângele vărsat vitejește să poată servi prosperității țării noastre dragi.....

Draga mea nevestică, a trecut cam multșor de când nu mai am vești de la tine, vreau să spun de când nu am mai primit nici o scrisoare de la tine... Nu-ți mai vorbesc despre dorința de a te vedea, precum și de a-l vedea pe iubitul meu Jenică, cine știe oare când o să-mi fie îngăduită o astfel de fericire? În această singurătare pe care datorită mi-o impune..., ce plăcere încântătoare, ce fericire imensă înseamnă un cuvântel de la tine și un scurt rând de la Jenică pentru cel care vă adoră atât de mult. Am fugit din Turnu-Măgurele să scap de lunga ta tăcere. Mă va urmări oare și aici?

Ce faci tu, iubita mea, ce-ți fac bolnavii, răniții, sunt pe cale de vindecare? Ce mai face leneșul acela, D-nul John (Jean), nu dorește să-și vadă puțin tatăl? Emil îmi datorează și el o vorbuliță, s-a restabilit complet în momentul de față?

Ce mai fac Adela, Olteanu și întreaga familie? Mulțumesc lui Dumnezeu, sunteți toți bine, după cum îmi scrie mama într-o scrisoare din 11/23 noiembrie, deși această scrisoare e foarte prost scrisă și aproape de neînțeles, dar un cuvântel de la fiecare din voi nu v-ar lua prea mult timp, iar mie mi-ați face o mare plăcere....

Scumpa mea iubită, transmite complimentele mele întregii familii. Îmbrățișează-l de nenumărate ori pe micuțul nostru Jeny și primește toate mângâierile pe care le poate primi cea mai adorată dintre femei de la cel care o iubește la nebunie.

Al tău, Jean

Cucerirea redutei de la Grivița de către trupele române. Desen de Henryk Dembiński.

NOTE

1. Colonelul Mihail Cristudolo Cerchez, comandant al diviziilor 1 infanterie (6 aprilie-23 iulie 1877), de rezervă(23 iulie-5 decembrie 1877) și 2 infanterie(5 decembrie 1877-5 august 1878) care comandă deocamdată rezerva armatei

2. Asediul Plevnei a durat până 28 noiembrie 1877, stil vechi

3. Este vorba de fiul său, Constantin, născut în 1871. După cum mărturisește Constantin Argetoianu, familia a hotărât să îi pună numele Ion, dar generalul Nicolae Haralambie, un frate după mamă al bunicului său, l-a declarat la Oficiul stării civile, Constantin. „Botezat de popă Ion, scrie Constantin Argetoianu, am făcut tot liceul și am dat bacalaureatul ca Ion, și Ion m-a chemat o lume întreagă. Când m-am dus să mă înscriu la Universitate, la Paris, am avut pentru prima dată nevoie de un act de naștere și cu mare mirare am constatat abia atunci,

nu numai că mă chema Constantin, dar, încă, că eram de sex feminin”(Constantin Argetoianu, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. I, partea I. Până la 1888, ediție și postfață de Stelian Neagoe, Humanitas, București, 1991, p.17.)

4. Familii înrudite cu autorul. Mama lui Ion Argetoianu, Otetelișanu, a avut două surori, Adela și Emilia. Prima se căsătorise cu un ardelean, Constantin Olteanu, iar a doua cu un ofițer austriac Eric von Skrzyszowski. Cele trei familii au avut relații foarte strânse (Cf. Constantin Argetoianu, *op. cit.*, p. 17-18)

5. În realitate data este 20 august 1877, când trupele române au cucerit reduta Grvița 2.

6. După eșecul cuceririi Plevnei, s-a luat decizia încercării ei, realizându-se o linie de fortificații de campanie, paralele cu redutele otomane. Au fost construite, astfel, redutele: „Carol I”(redenumită „Marele duce Nicolae”), „Craiova”, „Ribeni”, „Kalișovăț”, „Verbița”, „Alexandru”, „Totleben”. ■

Ioan Dănilă s-a născut la 16 aprilie 1919 în Moara Domnească, localitate situată la câțiva kilometri în nordul orașului Vaslui. În martie 1939 a fost încorporat ca voluntar în Regimentul 25 Infanterie. A fost chemarea destinului său. Bărbat înalt, viguros, cu o distincție și o carismă care te atrăgeau de la prima vedere, părea croit pentru cariera militară. Încă din primele zile de armată a fost remarcat de superiorii săi prin inteligență, rigoare și disciplină ireproșabilă.

A luptat atât în campania din Est, cât și în cea din Vest. Grav rănit în munții Tatra, este evacuat la spitalul de companie al Diviziei 21 Infanterie, aflat la Debrețin (Ungaria) de unde este trimis în țară la Spitalul militar din Târgoviște.

După încheierea războiului este transferat la un spital din Bârlad, apoi trimis pentru refacere la Sanatoriul Băile Herculane. Declarat invalid de război gradul 2, este trecut în rezervă. Rechemat în cadrele active, în 1953, este încadrat, ca subofițer, la o unitate militară din Vaslui. Aici își întemeiază familia, își cumpără o casă modestă pe strada Ecaterina Teodoroiu nr. 3 și își crește, împreună cu soția Emilia, născută Roman, cei trei copii minunați: Emilia, Mariana și Neculai. Această familie, o spun cu recunoștință și o dragoste adâncă, mi-a marcat drumul în viață și m-a învățat ce este respectul, omenia și modestia.

În 1973 a fost trecut definitiv în rezervă. Ca pensionar, a fost ales președintele Asociației Veteranilor de Război, din Vaslui, unde a activat până în 1991, când a fost ales, în baza statutului, președinte de onoare. În 1994 este avansat la gradul de locotenent în retragere, intrând astfel în Corpul ofițerilor. A fost membru al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, Filiala județului Vaslui.

Moare în anul 2006 și este înmormântat cu onoruri militare în cimitirul din Vaslui.

Ioan Dănilă își scrie amintirile de război în prima parte a anului 1945, pe un pat de spital din Târgoviște, în cele șase luni cât a stat imobilizat. Paginile de manuscris care văd pentru prima dată lumina tiparului au stat uitate în arhiva personală, printre alte hârtii și proiecte editoriale, aproape douăzeci de ani. Le-am descoperit cu uimire și neîncredere și am descifrat, la propriu, cu lupa, literele îngălbenite de vreme. Când am ajuns la final, mi-au dat lacrimile... Omul acesta a fost unchiul meu! (Colonel ret. Dumitru Dan ROMAN)

Ioan Dănilă la vârsta de 25 de ani...

Locotenent Ioan Dănilă

Dragoste în vreme de război, în linia întâi

... și la vârsta senectuții.

În dimineața zilei de 16 decembrie 1944, Batalionul I, din Regimentul 35 Infanterie, primise misiunea să ocupe satul Almaș-Jablonița, în ofensiva aliaților spre Vest, punct terminus Berlin. Sarcina principală de a pătrunde în sat revenise plutonului meu, din compania a II-a, și plutonului comandat de plutonierul t.r. Alexandrescu, de la compania I. În formații subțiri, am pătruns în sat ambele plutoane, fără a fi oprite de focul inamicului. Nu se vedea nicio mișcare. La apelurile făcute de Regimentul 11 Infanterie și la apariția patrulelor noastre, inamicul părăsise satul și se postase pe pozițiile de apărare din spatele satelor Almaș și Jablonița.

După ce am ocupat satul Almaș, ne-am oprit în marginea lui, la circa 500 m, după cum primisem ordin. Am trimis un agent înapoi, la companie, cu un raport despre situația și locul în care am ajuns. Agentul se întoarce cu ordin să ocupăm poziție de apărare pe locurile

unde ne aflăm și dacă va fi nevoie să apărăm cu orice preț poziția și să nu permitem inamicului să mai pătrundă în sat. Amplasăm în poziție cu efectivul complet, mi-am organizat bine apărarea și am trimis din nou agentul la comandantul companiei, să raporteze situația noastră. Punctul de comandă al companiei l-am fixat la a cincea casă la intrarea în sat spre poziție, iar brandt-urile în stânga P.C. al plutonului meu, aflat în ultima casă la ieșirea din sat. Am comunicat comandantului de companie legăturile și informațiile despre inamic.

În zorii zilei următoare am controlat poziția amplasamentelor armelor automate și am dat indicații fiecărui comandant de grupă, cum să acționeze la un eventual atac, după care am plecat la punctul de comandă al companiei pentru a informa precis pe comandant despre situația în care ne aflăm.

Ajuns la companie, locotenentul Mihai Chiriță mi-a spus:

- Dănilă, în dumneata am mare încredere, așa că după un marș așa de lung pot să mă odihnesc și eu două-trei ore, deci ai mare grijă. Imediat ce sosesc oamenii din urmă, îi vom schimba, să se poată și ei odihni, căci iată sunt patru zile și patru nopți de când nimeni nu a închis ochii măcar o clipă.

- Domnule locotenent, nu aveți nicio grijă, puteți să vă odihniți, eu sunt permanent între militari, până nu fac toată siguranța poziției nu stau pe loc.

Înainte de a-i trimite pe poziție, și numai după lăsarea nopții, ostașii s-au odihnit. I-am informat despre inamic din cele ce cunoșteam de la populația civilă. Când s-a lăsat întunericul, și-au ocupat pozițiile, iar eu m-am stabilit la P.C., împreună cu agentul, bineînțeles după ce făcuse legătura cu flancul drept și stâng al frontului. Eram sigur că poziția este bine amplasată și putem duce lupta în bune condiții.

Ajuns la casa pe care o stabilisem ca P.C. al plutonului, am găsit o femeie cam de 50 de ani și una la vreo 35 de ani, care stăteau înspăimântate de frica românilor. Când am ajuns în apropierea lor, agentul – care era și translator, cunoștea bine limba maghiară și cehă – le-a spus să nu le fie frică, pentru că noi, românii, suntem oameni buni, nu avem nimic cu populația civilă, dar așa este regula războiului, trebuie să știm cu cine vorbim și, deci, este necesară o percheziție sumară și, dacă ne convingem că sunteți femei din sat și nu aveți nimic împotriva noastră, noi vă punem în libertate fără nicio problemă. Vrem să ne spuneti dacă în sat au mai rămas nemți sau unguri ascunși.

Într-adevăr, femeile erau localnice, nu aveau nimic în comun cu nemții, s-au retras din calea lor și s-au ascuns. După câteva discuții, ele încep să se plângă că tare sunt hoți nemții, că au spus populației din sat să nu cumva să pună mâna pe ei rușii și românii, că e vai și amar de ei.

Translatorul nostru, caporalul Ioan Tamaș, le transmite că aceștia sunt numai români, că sunt cei mai buni oameni, noi nu facem aici rău la nimeni, chiar celor care luptă, dacă se predau, noi îi trimitem în spatele frontului, după care mulți sunt eliberați și lăsați să meargă la casele lor.

- Fiți pe pace, nu vă întristați – le spunem noi, după ce ne-am convins că sunt femei pașnice.

Atunci, femeile arată cu mâna spre interiorul curții. Mergând într-acolo, agentul descoperă un beci plin cu bătrâni, femei, copii de toate vârstele care stăteau ascunși. Beciul a fost verificat amănunțit, după ce, mai întâi, au intrat doi soldați, ca să ne convingem că nu sunt nemți ascunși printre săteni. Oamenii se ploconeau în fața noastră și încercau să spună, prin semne, că nu există nimeni în afară de bătrânii și copiii care s-au ascuns de câteva săptămâni de groaza războiului, căci pe tineret l-au luat cu forța nemții pentru tranșee.

Am făcut siguranța și legătura cu toate grupele, după care intru în casă și mă pregătesc să scot din sacul de merinde să mănânc ceva. În acel moment, cineva bate la ușă. Intră o fată cu părul blond care, la răspunsul meu, a deschis ușa și, prin înclinarea capului, mi-a spus un „bun venit”. Alături de mine, caporalul Tamaș îi pune câteva întrebări în limba cehă, căci acest sat a aparținut, până la Dictatul de la Viena, Cehoslovaciei. Prin rușinosul dictat, ungurii au luat, odată cu Ardealul nostru, și o parte din teritoriul Cehoslovaciei, așa că pentru noi acest sat era un punct din satele de la granița veche a Cehoslovaciei.

La întrebările caporalului, fata răspunde că este ungueroaică și că este încântată că a scăpat de nemți. Multe fete din sat, spune ea, au fost luate cu forța și trimise în spatele frontului. Nemții s-au purtat brutal cu ele.

După câteva discuții, i-am spus că, potrivit legilor războiului, este necesar să-i facem o mică percheziție și apoi vom putea sta mai mult de vorbă. Fata nu s-a opus. Într-adevăr, era ungueroaică, din sat, ca multe altele care se ascundeau în beciul din curte. Convingându-ne că nu e niciun pericol, ne-am căutat a ne pregăti să mâncăm, iar pe fată am invitat-o să ia loc. Aceasta ne mulțumește, dar se oferă să plece puțin până la beci, unde noi aveam acolo o santinelă.

Ne așezăm la masă, când fata apare din nou, cu o farfurie plină cu cârnați și câteva felii de tobă, după care își cere scuze și pleacă. A venit însă imediat cu o cană de sticlă și două pahare, pe care le așează pe masă. Ne gândeam noi ce suflet de oameni buni, dar nu cumva să fie un truc, așa că am rugat-o să servească și dânda din bucate, cât și din vin. Un vin nobil, foarte bun.

Fata a consimțit, dar noi încă continuam să servim din merindele noastre. Însă, cum ea tot insistă, am luat cârnați și am băut și un pahar cu vin, după care i-am mulțumit.

După ce am terminat de mâncat, mă simțeam deosebit de obosit, fata a înțeles și a plecat la beci. Am ațipit poate vreo două ore. Când m-am trezit, am verificat legăturile cu grupele de pe poziție, am dat misiunile comandanților de grupe și m-am întors în casă.

Fata blondă apare din nou și cere permisiunea să intre. Este însoțită de translator, care, după câteva momente de tăcere, îmi spune:

- Domnule subofițer, fata aceasta mi-a spus că vă iubește din toată inima și m-a rugat să vă spun acest lucru...

- Cum se poate să mă iubească? Eu sunt român și ea este ungueroaică, eu nu cunosc nicio buchie din limba ei și nici ea din limba noastră! Dar poate că mă iubește pentru că suntem aici, iar în cazul că nemții și ungurii ne atacă, atunci și ea probabil că mă iubește cu o oală de apă fierbinte pe cap.

Translatorul îi traduce cele spuse de mine, după care văd că fata se roșește la față și, întorcându-se spre mine,

spune că așa ceva nu se va întâmpla, deoarece și-a dat seama nu numai ea de comportarea noastră. Toți bătrânii din beci spun că, adevărat, românii sunt oameni buni.

- Da, este just, îi răspund eu, după ce tălmăciul mi-a tradus, noi suntem buni, dar tot cu oamenii buni. În războiul pe care îl ducem, noi nu avem nimic cu populația, noi luptăm împotriva nemților.

Deodată, fata se apropie de mine, se uită lung în ochii mei și, fără să-mi dau seama, mă trezesc sărutat. În scurta clipă, tot trupul mi-a fost cuprins de fiori, rămânând uimit locului. Fata observase că m-am rușinat și începu să-mi zâmbească, mângâindu-mă cu amândouă mâinile pe obraji și spunând că mă iubește cu adevărat. Apoi, se întoarce spre soldat și-l întreabă cum mă cheamă, care îmi este numele. Eu i-am spus că mă cheamă Ioan, iar fata repetă și ea, „Ioan”, frământându-și limba, și îmi spune că pe ea o cheamă Erji.

Mă uit la ceas, se făcuse ora 13.00, și dau să ies din casă. Erji își fixează ochii ei albaștri în ochii mei, intenționând să mă rețină. Soldatul privea întreaga scenă și, unde nu ne puteam înțelege prin semne, el tălmăcea când mie, când fetei.

- Trebuie să plec, îi spun.

Salut și plec spre punctul de comandă al companiei, să raportez situația. Comandantul îmi spune, după toate cele informate:

- Cred că o să stăm câteva zile aici,

Dănilă, așa că, pe rând, militarii să se odihnească. Fii foarte atent, suntem între munții aceștia atât de abrupti ca într-o oală, trebuie să fim cu ochii în patru.

- Așa este, domnule locotenent, îmi dau perfect de bine seama.

După câteva discuții, comandantul aprobă să plec la poziția mea. Când ajung la pluton și dau să intru în casă, observ că mai multe femei în vârstă și câteva fete tinere ieșiseră din beci, printre ele era, pe semne, și mama lui Erji. În casă, o masă cu mâncare și băutură era în așteptarea mea. Pentru a nu cădea pradă unei înșelăciuni, de care inamicul se folosea mereu, am rugat-o pe Erji să servească ea mai întâi din toate bucatele, să guste din cana de vin și pe urmă am servit și noi, adică eu cu agentul și tălmăciul.

Ea nu s-a opus, ba a îndemnat-o și pe mama ei și pe celelalte fete, și au servit din mâncarea pusă pe masă, după care am servit și noi. Am mâncat, am băut câte un pahar de vin, apoi eu am căutat să-mi fac de lucru. Femeile au înțeles că am nevoie de liniște și s-au retras. Totuși, Erji rămâne ultima care pleacă și, după câteva

priviri insistente asupra mea, n-am putut să mă rețin, i-am spus că este o fată bună, tălmăciul i-a tradus și fata iar mă prinde și mă sărută, dar acum am fost nevoit să-i întorc și eu sărutul.

Erji a plecat la beci, iar eu am trimis o patrulă să facă legătura cu compania I, respectiv plutonul comandat de plutonierul t.r. Alexandrescu. Din informațiile primite de la populația civilă, aflasem că în față, cam la un kilometru, între poziția noastră și poziția nemților, era o cramă, unde nemții veneau noaptea să se alimenteze cu fructe și băuturi. Un bătrân ne-a arătat locul pe unde nemții intră în sat și se aprovizionează cu pâine...

Trebuie să amintesc că pozițiile nemților se aflau acum pe înălțimile din apropiere, de unde stăpâneau șoseaua Serencin, care asigura retragerea trupelor inamice din Ungaria în Cehoslovacia. Iar în siguranța lor, nemții au lăsat pe unguri, dar aceștia sunt sături de a mai lupta, spuneau civilii, ei nu cunosc ce li se întâmplă dacă vor cădea prizonieri, căci dacă ar ști, s-ar preda cu duimul.

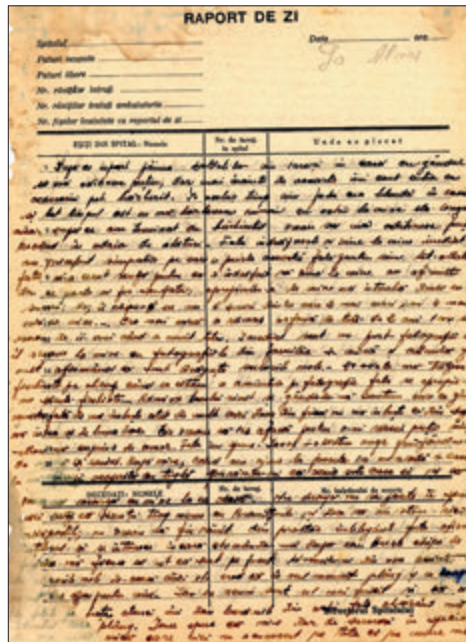
Despre casa și locul de intrare în sat a nemților pentru a se aproviziona a fost înștiințat Regimentul 11 Infanterie, dar și plutonierul t.r. Alexandrescu, din compania situată ceva mai aproape de poziția inamicului.

Într-adevăr, după miezul nopții au apărut șase soldați nemți, care veneau să-și ridice hrana. Au căzut toți prizonieri în poziția plutonierului t.r. Alexandrescu.

Dimineață, locotenentul Chiriță îmi ordonă să trimit o patrulă la cramă, iar aceasta să fie protejată de foc puternic în cazul că va întâlni vreo rezistență. Am organizat o patrulă condusă de sergentul Baci. Crama a fost controlată, dar nu a fost găsit niciun neamț. Poziția nemților era la circa 1500m pe creasta munților, deci apropierea era anunțată, iar la poalele munților erau câteva subunități de unguri.

La cramă erau un ungar, probabil administratorul fermei, un tânăr jandarm și o tânără de vreo 18-20 ani. Presupusul administrator spunea că jandarmul este ginerele său, adică bărbatul fetei. Patrula l-a arestat pe jandarm și l-a trimis sub escortă la P.C. După cercetarea amănunțită a fermei, patrula s-a înapoiat cu un butoi de vin, cam 150 l vin nobil, un butoiș de vreo 50 kg marmeladă și două lăzi cu mere.

Din spusele sătenilor, jandarmul era cel care le asigura pâine nemților, pe care îi anunța prin fata

Pagină manuscris din jurnalul lui Ioan Dănilă

administratorului. Aflând că jandarmul este pui de hoț și că îi obligă pe săteni să-i aducă pâine pentru nemți, sergentul Baciu se oferă să meargă la cramă, să o aresteze pe fata administratorului.

Am aprobat. Sergentul plecă, însoțit de tălmaci și agentul meu. După ce am făcut cunoscut pe întreaga poziție despre acțiunea sergentului Baciu, am plecat și eu spre ferma cu pricina. Când am ajuns acolo, grupa sergentului făcea verificarea dependențelor și adăposturilor, unde putea fi ascuns vreun friț cu vreo armă automată, fata plecase spre poziția nemților să transmită cele ce promise de la jandarm, adică situația pozițiilor noastre. Dar, din fericire, nu a reușit să iasă la timp din supravegherea postului nostru și, somată cu o rafală de automat, a căzut la pământ, după care doi soldați din patrula sergentului Baciu au adus-o la cramă, de unde a fost trimisă la P.C.

Administratorul de la fermă era un om voinic, că se putea lupta cu cinci de-ai noștri, însă curajul de care au dat dovadă soldații noștri i-a luat iuțeala acestui baron/administrator de grof. Totuși, pe el nu l-am arestat. Am lăsat doar un post de pândă, de unde se putea supraveghea ieșirea din clădirea fermei, iar tălmaciul i-a spus: „Dacă cobori treptele s-a zis cu dumneata, ai sărit în sus de ajungi tocmai la friț.” Așa că acesta n-a mai făcut vreo mișcare, decât în camerele în care a fost găsit.

Întors la P.C., am aflat mai multe de la prizonierii luați de sergentul Baciu. Cetățenii pașnici din sat, auzind că jandarmul a fost arestat, veneau și îl scuipau, înjurându-l că și-a bătut joc de oameni, a trimis tineretul pe front cu forța, iar pe bătrâni i-a silit să le asigure hrană nemților, în timp ce uncurii din linia întâi făceau foamea.

După cum am spus, nemții lăsaseră, ca o linie de siguranță, câteva unități de maghiari, aceștia însă nu mai puteau rezista foamei, după cum declarau și oamenii din sat. Ba chiar și una din femeile care se adăpostea noaptea în beci ne-a spus că și ea a fost forțată să asigure pâine pentru nemți și că vrea să meargă cineva cu ea, să aducă pâine pentru militarii noștri. Am aprobat. Atunci, femeia pleacă cu doi soldați și se înapoiază cu cinci pâini, pe care le așează pe masă. Eu i-am spus atunci că la noi, la români, există un proverb: Colacul nu e pentru cine se pregătește, ci pentru cine se nimerește! Tălmaciul le-a transmis proverbul, iar femeile răspund: „Ighen, ighen...”

Împart pâinea soldaților și mă pregăteam să mă odihnesc puțin, însă mai întâi îmi caut cutia cu accesoriile de bărbierit. În acel moment apare fata cea blondă și tot timpul cât eu m-am bărbierit a stat numai cu ochii la mine. Când am terminat bărbieritul, am trecut în odaia alăturată, să mă odihnesc puțin, eram foarte obosit după atâta încordare nervoasă și alergătură. Dar, fata îndrăznește și vine la mine. Și-a cerut scuze că a îndrăznit să intre. Am afirmat că, da, poate fi scuzată. Stând întins, pe pat,

îmbrăcat, doar centura o scosesem de pe mine, fata îmi pune o pernă sub cap, dar parcă nu o puteam suferi, după atâția ani de război, mă dezobișnuisem să mai dorm cu pernă.

Între noi se înfiripă o discuție, la care ridicam din umeri când eu, când ea, râzând ca doi copii. Am rugat-o să cheme translatorul să ne scoată din încurcătură. Soldatul a venit imediat. Fata mă întrebă dacă sunt căsătorit, dacă am părinți, surori, frați... I-am răspuns că sunt necăsătorit, am numai mamă, am trei frați și șase surori, iar dintre cele șase surori patru sunt mai mici decât mine, cea mai mică avea doar doi ani când a murit tata. În porthartă aveam o fotografie cu familia mea, eram toți cei cinci frați, adică eu și cele patru surori mai mici. I-am arătat-o. Erji o privi cu atenție, afirmând că sunt drăguțe surorile mele. Deodată, mă trezesc fierbinte pe obraz, când citeam o amintire scrisă pe una din fotografii, fata se apropie și mă sărută fierbinte.

Rămân locului uimit, întrebându-mă, oare ce pândește această fată care îmi spune că mă iubește atât de mult. Și dacă nu din frică mă iubește, ci mă iubește cu adevărat, din suflet? Mă gândeam, spioană nu poate fi, iar dacă ar fi, nu am lăsat-o fără supraveghere nicio clipă, adică să nu dispară din curtea casei, să plece pe undeva, de unde să-și procure ceva, să ducă vreo informație inamicului despre noi. Îi spun tălmaciului să o întrebe: mă iubește din suflet sau este nevoită prin prezența noastră arbitrară pe front, și nu în alte ocazii. Fata își schimbă puțin înfățișarea și începu să-și arate adevărata dragoste, spunând că din suflet, cu toată inima mă iubește, cu toate că, poate, peste câțva timp nu va mai avea posibilitatea să mă vadă, să nu-mi închipui cumva că și ea ar fi ca fiica administratorului de la fermă. Și se lasă ușor către mine, cerându-și scuze, că poate este vinovată cu ceva.

I-am spus că nu-i nimic, eu o cred, însă situația în care ne aflăm nu ne permite mai mult de atât, adică o altă distracție.

În fața ei, și pe mine mă cuprindeau uneori ceva ameteți, așa că vreau să ies puțin afară, să-mi revin, căci eram prea copleșit de amor. Fata îmi spune: „Janoš, io szeretlek nagyon!” și, prinzându-mă de mâini, vine și ea după mine. Am ieșit până la poartă, de unde vedeam foarte bine toată poziția pe care o ocupau cele trei grupe pe care le comandam. Fata îmi arată o casă spre miazăzi, acoperită cu țigla, spunându-mi că aceea este casa familiei ei, și că ar vrea să meargă până acasă, să-și ia ceva, și să merg și eu cu ea.

Îi spun că nu pot merge, deoarece nemții, după capcana cu prinderea grupei lor de aprovizionare, puseseră brandt-urile pe sat, în special intrările drumurilor principale erau ținta lor.

- Vezi, îi spun eu, cum se sparg proiectilele, de ce să nu stăm aici, de ce să fiu rănit fără o acțiune care o cere situația.

Erji înțelege situația, după ce îi tălmăcise soldatul, și se înapoiază în casă, căci unele proiectile se spărgeau chiar prin apropiere. Mă înapoiez și eu în casă, fata mă cheamă la ea. Aceste clipe pe care le trăiam aici îmi făceau impresia că nu aș fi pe front. Și, așa, dintr-o dată am senzația, aparența unui om care nu știe ce vrea și ce are, îmi amintesc de surorile mele, de mama, poate că mama plânge și surorile o mângâie, spunându-i fel de fel de vorbe care să o facă stăpână de sine, iar eu acum sunt fericit și mă gândesc că sunt iubit de o fată pe care eu nu o cunosc și nu-mi dau seama de iubirea ei. Așa gândindu-mă, lacrimile încep să mă dea la iveală – curgând încet pe obraji. Erji, observând, mă întrebă: de ce plâng?

I-am spus că mi-e dor de mama, de surori, în special de sora cea mică, care nu l-a cunoscut pe tata, ci doar pe mine, ca frate mai mare și acum unde sunt eu, unde sunt surorile mele, unde este mama mea.

Fata, după ce soldatul îi tălmăcise ce-am spus, se repede și mă îmbrățișează cu toată ardoarea ei, fără să mai pot face ceva, decât să-i răspund cu aceeași ardoare. Erji prinsese mai multă viață, arătându-și tot mai mult toată plăcerea ce o avea pentru mine...

Pe la orele 13.30, îmi vine în gând să mă duc până la P.C. companie să văd ce ordine noi mai sunt. Soldatul tălmăci rămâne, iar agentul merge cu mine. Erji rămăsese nemișcată în ușa casei, privind după noi.

Cum am ieșit pe poartă se auzi o șuierătură fulgerătoare de brandt care preciza căderea în apropiere, am sărit repede și m-am culcat în șanțul drumului și agentul la fel. Mai fac câteva salturi și, cu agentul după mine, ajung la P.C. companie. Domnul locotenent Chiriță îmi oferă un scaun și zice:

- la loc, Dănilă, căci tocmai voiam să trimit un agent la tine...

Dar, eu nu am răbdare și întreb:

- Care este situația, domnule locotenent, nu cumva plecăm de aici?

- Nu, deocamdată stăm aici, în apărare. Prizonierii luați de oamenii dumitale ne-au fost de un real folos, în special jandarmul și fata administratorului. Așa că se studiază situația la regiment și divizie în baza acestor informații. Noi stăm în apărare până la noi ordine și în această poziție stăm bine.

- Domnule locotenent, în această poziție aș dori să stăm măcar o săptămână.

Deodată, văd că vine agentul și toarnă dintr-o damigeană din vinul care îl trimisesem cu ocazia primei incursiuni făcute de sergentul Baciuc cu grupa lui. Umple două pahare, iar domnul locotenent mă îndeamnă să ciocnim. Domnul locotenent cunoștea bine limba maghiară și foarte multe prindea de la prizonierii unguri când vorbeau între ei. Îmi spune că a înțeles de la prizonieri că, dacă noi am folosi un militar care să

vorbească limba maghiară și cu o pâlnie să adreseze o chemare către ungurii care se află în fața pozițiilor nemțești, ca avanposturi, aceștia s-ar preda toți. Mai servim câte un păhărel de vin și mă pregătesc să plec. Am salutat. Domnul locotenent îmi spune:

- Imediat ce am vreun ordin, ți-l comunic...

- Am înțeles, domnule locotenent!

Și plec spre poziția oamenilor mei. Cum am făcut doar câțiva pași, aud focuri de armă automată pe poziție, chiar în sectorul plutonului meu, în câteva salturi pe după case și garduri cu agentul după mine, căci nemții din când în când mai trimiteau câte un brandt, ajung la P.C. al plutonului, iar de la colțul din dreapta al casei, de unde îmi permitea supravegherea întregului sector, constat schimburi de foc din ambele părți, însă nu vedeam nimic. Mai stau câteva minute să observ mai bine, dar deodată vine și fata în apropiere, am rugat-o, prin semne, să meargă în casă, că vin și eu, ea m-a înțeles și a plecat.

Imediat observ că din direcția grupei sergentului Baciuc se apropia un grup de maghiari cu armele în poziția vânătoarește. Ce se întâmplase, cât timp am stat eu la domnul locotenent? Caporalul Tamaș Ioan, la rugămintea unor femei mai în vârstă care spuneau că în fața poziției noastre sunt maghiari, a strigat cu o oală spartă în fund, un fel de pâlnie, soldaților unguri să vină să se predea trupelor noastre, iar cei ce sunt din apropiere imediat sunt eliberați și trimiși la familiile lor.

Apropiindu-se mai mult, desigur că întreaga noastră poziție era martorul acestei scene, ce se va întâmpla, își puneau mulți întrebarea. Atunci, sergentul Baciuc le face semn să lase armele jos. Soldații unguri au înțeles și așa au făcut.

Fata blondă, văzând că nu mă duc în casă, după cum i-am promis, vine iar la mine. Eu i-am spus:

- Erji, fugi, uite, vin ungurii, vin la noi...

Fata, când îi zări, începu să tremure și fugi în casă. Prizonierii unguri se apropie și intră în curte. Agentul și caporalul Tamaș le fac percheziție asupra armamentului, într-adevăr, armele le lăsasera ei în fața grupei serg. Baciuc, totuși unii au fost găsiți cu pistoalele, pe care le-au scos de prin buzunare la cererea noastră. Tocmai pentru asta le-am făcut percheziție, să nu rămână vreunul cu vreo grenadă sau pistol.

I-am percheziționat și, la final, i-am întrebat ce i-a determinat să se predea. Erji venise și purta discuții cu unii din ei. La un moment dat vine un ungur și-mi spune: „Eu nester, ja, eu nester”, adică și el este subofițer și că predarea ca prizonier la noi nu are decât să-l bucure, din cele ce îi spusese fata a înțeles că noi suntem oameni buni față de prizonieri.

După ce am luat câteva informații, am întrebat-o pe Erji, care mai mereu privea la discuțiile ce le purtam noi cu soldații unguri, dacă nu are ceva pâine, să le dăm și

apoi să-i trimit la P.C. Fata, când auzi, se uită puțin cam înspăimântată, credea, poate, că aș spiona să văd dacă ține la unghiuri sau nu. Am înțeles ce credea și îi spun caporalului Tamaș să nu-și închipuie nimic și să aducă ceva de mâncare oamenilor, căci și ei sunt soldați nevinovați, care ca și noi au fost împinși pe front fără voie, la cheremul lui Hitler. Ei nu conduc, ci sunt simpli soldați, care execută ordinele șefilor lor. Tot ce au putut să facă ei este că au reușit să se sustragă din pozițiile nemților și să se predea trupelor noastre, așa că noi îi vom trimite Comandantului, de unde, după câte sunt informat, cei ce sunt de prin apropiere vor fi eliberați. Aflând asta, fețele soldaților unghiuri începuseră să prindă mai multă viață.

Atunci, fata s-a convins cu adevărat de comportarea pe care am avut-o noi, românii, față de prizonieri. Și se apropie de mine și din nou mă sărută pe frunte, iar eu m-am rușinat rămânând locului. Ungurii, cu toții, au făcut haz și se uitau la mine. Fata îi spune tălmaciului să nu mă jenez, căci ea mă iubește și că nu a mai avut răbdare să nu mă sărute față de unghiuri. Mi-am revenit și i-am spus tălmaciului că și eu o iubesc însă în limita posibilităților.

Din toate informațiile luate de la acești prizonieri reieșea că în fața pozițiilor noastre erau două companii de unghiuri care voiau să se predea, însă erau sub supravegherea unor ofițeri nemți, iar legătura dreaptă și stânga a acestor companii era tot cu nemți.

Era ora 16.30, mai era puțin și noaptea se lăsa peste tot. Am trimis toți prizonierii la P.C., iar lucrurile la P.C. Batalion.

Caporalul Tamaș mai rămâne cu mine în camera mea să verificăm pistoletele ce le ridicasem de la unghiuri. Între timp, fata vine și mă invită în camera ei. Am primit să merg, însă împreună cu tălmaciul.

Pe masă era așezată o tavă cu o sticlă cu vin, câteva păhărele, un borcan cu dulceață și o farfurie cu mere. Am servit din cele oferite, în timp ce fata nu-și mai lua ochii de la mine. Am stat aproape două ore, se făcuse noapte, întinericul căzuse peste tot, mă uit la ceas și îmi cer scuze de la fată și plec împreună cu caporalul Tamaș pe poziție, să văd ce fac băieții mei.

Ajungând la grupa sergentului Baciu, acesta îmi raportează tot ce se întâmplase cu grupa de unghiuri care s-a predat. Apoi merg la celelalte grupe și la postul înaintat. La fiecare grupă le-am indicat cum să procedeze, și le-am cerut să fie foarte atenți în special în timpul nopții.

După ce am terminat de controlat întreaga poziție, împreună cu caporalul Tamaș mă deplasez către limita dreaptă, unde iau legătura cu plutonierul t.r. Alexandrescu. Multe atacuri dădusem împreună cu acest mic comandant, a fost sprijinul meu în lupta de la 9 octombrie și până aici, în munții Buch Tatra Mică. Acum devenisem prieteni foarte apropiați, ca doi frați, frați de luptă. Împreună am primit botezul în atacul de la Apahida, atât plutonul meu, cât și-al lui au trecut Someșul

Mic prin apă până la brâu în zorii unei zile de toamnă. Îl găsesc la postul de comandă împreună cu agentul său și comandantul din compania sa. Se încălzeau și ei cu o oală cu vin fiert, iarna era în toi, însă nu prea rea cu noi, rea în sensul că nu viscolea, însă temperatura scădea până la 20 de grade sub zero.

- Bine te-am găsit.

- Bine ai venit, domnule subofițer, dar ce mai este pe la tine, cum te împaci cu prietenii din față...

- Bine, îi spun eu.

- Bine și la noi – îmi răspunde. În dreapta însă este o viroagă prin care s-ar putea strecura nemții în sat. Mi-am instalat acolo o pușcă mitralieră și câțiva grenadierii, așa că sectorul este asigurat cu foc puternic. Să știți asta...

I-am povestit despre prizonierii pe care i-am luat și informațiile obținute de la ei.

Îl văd că stă pe gânduri:

- Dănilă, de când suntem noi pe front, zile mai fericite ca acestea, în poziția aceasta, n-am avut. De la Mureș, din Ardeal, nu am avut așa o poziție, aici oamenii îi putem schimba, să se odihnească, hrană avem.

- Așa este, i-am spus eu, numai să mai stăm câteva zile aici, ne mai refacem și noi.

- Adevărat, răspunde el. Dar, așa este războiul ăsta nenorocit, unii mor, se vaită de durerile provocate de gloanțe, schije, prin spitale, alții li se scurge ultima picătură de sânge și mor prin cine știe ce râpi, iar noi acum avem puțin răgaz și toate prin câte am trecut le-am uitat în aceste clipe.

Într-adevăr, aici, în sectorul nostru, ni se părea cu totul altfel. Nemții mai trăgeau din când în când câte un proiectil, altfel uitam cu totul de război, în timp ce în alte sectoare erau contraatacuri, lupte crâncene...

Am ciocnit câte un păhărel de vin și, după strângeri de mână și urări de noroc în luptă, ne-am despărțit și mi-am continuat drumul spre poziția sectorului meu. Am ajuns la punctul de comandă, agentul mă aștepta, totul era adormit, și cocoșii dormeau acum, doar câte unul prevestea miezul nopții, undeva, pe dreapta, departe, la câteva zeci de kilometri, se auzea un clocot de bubuituri; din câte știam noi, în dreapta Diviziei noastre era o divizie sovietică, acolo trăgea katiușa... Se roșea cerul la sutele de proiectile care cădeau în pozițiile nemților. „Au dat de dracu nemții, până acum le-a mers, dar din ce în ce li se strânge cercul în jurul lor”, îmi spun eu în gând. Postul de santinelă se schimbă, era ultimul schimb și zorile stăteau să se reverse peste crestele munților. De obicei, pe front, acest timp era cel în care vigilența trebuia să fie mai trează ca oricând. Patrurile din când în când se recunoșteau prin consemne și își căutau de misiunea lor...

Începea o nouă zi, 20 decembrie 1944. Agentul iese afară și privește către poziție, undeva se auzeau focuri răzlețe... Deodată, apar doi prizonieri unghiuri, care se

predaseară grupei sergentului Joarcă, aceștia sunt aduși de un soldat la poartă și predați agentului, care îi aduce la mine. Ei au fost trei, însă unul din ei s-a înapoiat în lumea lor, să aducă mai mulți prizonieri. Nici 30 de minute n-au trecut după sosirea celor doi, pe care îi și trimiseseam la companie, și din nou auzii zgomot. Vreo 40-50 de militari unguri, între care doi ofițeri și trei subofițeri, se predau în sectorul grupei sergentului Baciuc, aceștia se predaseră după ce prizonierul venit cu cei doi s-a înapoiat și le-a comunicat că se pot preda, căci vor fi puși în libertate imediat după ce vor fi identificați de către comandantul român. I-am așezat pe două rânduri, le-am făcut percheziție. Predaseră totul în fața grupei sergentului Baciuc: două mitraliere, trei puști-mitralieră și 40 de arme, grenade, muniție. Două puști erau ZB, iar una germană, md. 42 și șase pistoale automate ungurești, rămânând numai cu echipamentul și sacii de merinde, însă mâncare nu mai aveau. La zgomotele provocate de aceștia, Erji s-a trezit și a apărut la fața locului înspăimântată. Am organizat trimiterea lor la companie, iar eu am rămas cu caporalul Tamaș, care era cel mai de preț, pentru mine, în aceste zile.

N-au trecut nici 20 de minute și alt convoi de prizonieri se apropie de punctul nostru de comandă. Erji se afla lângă mine, nu mai putea de bucurie, se gândea că fără să lupte, fără ca acești militari să opună rezistență, a scăpat satul de distrugere. Așa că are noroc frumosul sat Almaș.

Se luminase de ziuă când prin sectorul nostru se predaseră, în zorii zilei de 20 decembrie 1944, peste 100 de prizonieri unguri, dintre care opt ofițeri. Tot timpul, Erji mă însoțise, ca și cum ar fi fost agentul meu, vorbind cu soldații și ofițerii unguri, asigurându-i că românii sunt oameni buni și că se comportă foarte frumos cu populația, cât și cu prizonierii. Astfel, toți prizonierii au fost trimiși direct la P.C. al Batalionului 1.

S-a făcut bine de ziuă, mă voi duce în cameră, să mă odihnesc puțin. Dar, nici două ore nu trecură și mă trezesc niște zgomote de pași. Apare agentul de la companie, care îmi întinde mâna cu un ordin.

Fata veni și ea, când văzu soldatul că intră la mine. Mă privi tot timpul, cât eu citisem ordinul, și, după înfățișarea pe care o aveam, pricepuse oarecum că ceva este, că ne vom despărți. Se gândea, poate, că timp de trei zile a fost fericită și, tocmai când se aștepta ca această fericire să dureze mai mult, toate șansele se spulberau.

Îi spun că, astăzi, va trebui să o părăsesc, adică odată cu lăsarea serii vom pleca, în urma noastră vor sosi alte trupe, iar noi vom înainta în munți. Am semnat ordinul de luare la cunoștință și agentul a plecat. În câteva ore, majoritatea oamenilor au fost retrași de pe poziție, rămânând doar un post de observare, toți oamenii s-au adunat în sat, s-au spălat și s-au pregătit pentru o nouă misiune.

Toată ziua, Erji nu-și mai afla locul, simțea că se

sfârșiseră ultimele clipe de fericire de care se bucurase timp de trei zile.

Ostașii mei așteptau în curtea casei. Erau din nou pe picior de luptă. În formații subțiri, ne vom strecura din sat și vom intra în munți. La orele 16.30 vine agentul, care mă anunță că, aici, la locul nostru, se va aduna toată compania, așa că vom mai aștepta.

A sosit și ora aceasta așteptată, dar și neașteptată! Erji vine și îmi cere dacă poate să aducă vin, să dăm la toți soldații câte o cană mică de vin. Da, i-am spus, se poate!

În câteva minute, fata vine cu o găleată de vin, iar agentul trece pe la fiecare soldat și îl servește cu o cană de vin. Erji mă ține strâns de braț, privind pe toți ostașii mei, admirându-i. Am dat soldaților o a doua cană și găleata s-a golit.

A sosit compania. Domnul locotenent îmi strânge mâna și mă îmbrățișează. Îi fac cunoștință cu Erji, se prezintă fata, iar comandantul meu îi răspunde cu precizie în limba maghiară, pe care o cunoaște la perfecție. Fata a rămas încântată, i se părea ceva de neînțeles, ce fel o fi armata asta română, are comandanți ofițeri unguri? Își făcuse ea impresia. Apoi domnul locotenent Chiriță îi spune că este român curat, din Bacău, dar în copilărie a învățat limba maghiară, pe care n-a uitat-o, iar acum, în război, îi folosește foarte mult. În câteva minute, comandantul meu și fata mea, da, „fata mea”, au schimbat mai multe vorbe despre cele petrecute cu noi în cele trei zile. La care, comandantul văd că din nou vine și îmi strânge mâna și mă felicită. Aceasta era răsplata la informațiile pe care fata i le-a dat despre comportarea noastră.

S-a inserat și ordinul pentru înaintare a sosit prin agentul de la Batalion.

Domnul locotenent Chiriță își ia rămas bun de la Erji și ordonă dislocarea plutoanelor pe direcțiile stabilite. De această dată, plutonul meu rămâne în rezerva companiei. Ultimele clipe ale fericirii celor trei zile aproape s-au scurs! Iar, eu, îmbrățișându-o pentru ultima dată pe Erji, îi strâng mâinile, o sărut și plec. Fata îmi urează drum bun, rămânând în poartă, uitându-se lung după noi, până ce nu s-a mai văzut nimic.

La marginea munților împăduriți, în formații subțiri, tocmai unde au fost și pozițiile prizonierilor unguri care s-au predat la noi, toată compania s-a oprit, organizându-se în apărare pentru această noapte de 20 decembrie.

În zorii zilei de 21 decembrie trebuia să plecăm la atac și să cucerim cota 520, unde nemții aveau poziții puternice. A sosit și grupul de comandă al Batalionului I. Pornim din nou în formații subțiri, până când vom fi prinși de focul inamicului. După 1500 m începem să urcăm înălțimile munților...

Doar eu mai arunc o privire în urmă, spre satul Almaș, unde inima mea a rămas pentru cine știe câtă vreme... ■

Lagărul special NKVD nr. 283 Podmoskovskii

În istoria celor peste 400 de lagăre de război care au funcționat pe teritoriul URSS în anii 1939-1956, Lagărul special al NKVD nr. 283 Podmoskovskii (regiunea Moscovei) reprezintă un caz unic. Este singurul spațiu concentraționar care a fost înființat printr-o hotărâre a Comitetului de Stat al Apărării. Toate celelalte lagăre au fost înființate, amplasate, reorganizate sau redислоcate și desființate prin ordine ale comisariatului poporului pentru afaceri interne sau prin directive ale unor departamente NKVD.

Acest amănunt explică importanța deosebită care i s-a acordat încă de la început, lagărul respectiv urmând să asigure forța de muncă gratuită, recte prizonierii de război, pentru una din industriile de care era mare nevoie în ducerea războiului: extracția cărbunelui. Pierderea Donbasului (sud-est Ucraina actuală) și restrângerea posibilităților de transportare a petrolului din Caucaz au provocat mari dificultăți energetice economiei URSS.

După începerea contraofensivei Armatei Roșii pentru despresurarea Moscovei – 5 decembrie 1941 – și împingerea spre vest a liniei frontului, conducerea sovietică a luat o serie de măsuri menite să ducă la creșterea rapidă a producției de cărbune în bazinul carbonifer Moscova.

Astfel, la 29 decembrie 1941, Consiliul Comisarilor Poporului al URSS a adoptat Hotărârea cu privire la redeschiderea minelor din Bazinul carbonifer Moscova, prin care s-a dispus repunerea în funcțiune a 27 de mine. În aprilie, iunie și octombrie 1942, consiliul a luat trei hotărâri privind extinderea lucrărilor de extragere a cărbunelui din zona respectivă. Dar, principalele piedici în realizarea acestui obiectiv erau lipsa forței de muncă, mijloacele tehnice rudimentare folosite în extragerea cărbunelui și condițiile de muncă extrem de grele.

O primă tentativă de depășire a deficitului forței de muncă a avut loc în plină desfășurare a Bătăliei de la Stalingrad (17 iulie 1942 - 2 februarie 1943, conform cronologiei oficiale ruse și sovietice), când Comitetul de Stat al Apărării (GOKO) a emis Hotărârea nr. 2.643 din 20 decembrie 1942 „privind măsurile pentru sprijinirea Bazinului carbonifer din zona („de sub” - Podmoskovnomu) Moscova”¹, prin care Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne (NKVD) a fost însărcinat

Sârma ghimpată, unul din simbolurile URSS

„să aducă la muncă în respectiva regiune de exploatare a cărbunelui (huilei – n.n.) 8.000 de prizonieri de război români (subl. I. S.), constituiți în Lagărul de prizonieri «Bazinul Carbonifer Podmoskovski»”.

Însuși lui Lavrentie Beria, comisarul poporului pentru afaceri interne, i s-a ordonat: „pentru a se crea un regim de muncă adecvat și o pază corespunzătoare prizonierilor de război, să manifestați o preocupare deosebită și să alocați acestora mine separate” (pct. 35 din Hotărâre), diferite de cele în care lucrau muncitorii civili.

La 2 ianuarie 1943, adjunctul lui Lavrentie Beria, comisarul de securitate de rangul 3 Serov, a semnat Ordinul strict secret nr. 001 al NKVD al URSS cu privire la folosirea prizonierilor români de război la activitățile de extracție a cărbunelui din Bazinul carbonifer zona Moscovei², prin care a cerut maiorului de securitate Soprunenko, șeful Direcției pentru problemele prizonierilor de război și ale persoanelor civile internate (GUPVI), „să organizeze în Bazinul carbonifer din zona Moscovei un lagăr pentru prizonierii de război, cu o capacitate de 8.000 de persoane”.

Noul „lagăr carbonifer” s-a înființat – prin Ordinul NKVD nr. 00368 din 24 februarie 1943 – pe structura lagărului special existent la Tula și a primit indicativul NKVD nr. 283, fiind deseori numit Lagărul pentru prizonieri de război din regiunea („de sub”) Moscova sau Lagărul carbonifer Stalinogorsk, cu comandamentul în stația c.f. Uzlovia³.

Comandantul lagărului a fost numit, prin cumul de funcții, căpitanul de securitate Boecin, care era și șeful Lagărului NKVD din Tula. Acesta urma „să asigure pregătirea clădirilor pentru lagăr, primirea și repartizarea prizonierilor de război, precum și trimiterea lor, cât mai rapidă, la muncă”. La rândul lor, șefii Direcțiilor NKVD ale regiunilor Moscova și Tula trebuiau „să dea permanent concursul în activitatea de organizare a zonelor de producție și dotarea lor cu personal”.

Din documentele studiate în arhivele ruse reiese că

primele eşaloane cu militari români (căzuți în prizonierat la Stalingrad) au ajuns în zona minelor de exploatare a cărbunelui din apropierea orașului Stalinogorsk la începutul lunii februarie 1943.

Noul lagăr de război, înființat pentru folosirea la muncă forțată a militarilor români capturați la Cotul Donului și în Bătălia de la Stalingrad, a avut – încă de la înființare – un caracter total diferit de celelalte locuri concentraționare din subordinea NKVD.

Cu toate acestea, în pofida regimului său special și a măsurilor drastice impuse încă de la înființare, soluția transformării forțate a prizonierilor români în mineri s-a dovedit neinspirată și, în cele din urmă, prevederile Hotărârii GOKO din decembrie 1942 nu au putut fi aplicate decât parțial. Una din cauze a fost aceea a mortalității extrem de ridicate în rândurile prizonierilor români aduși în acest lagăr NKVD.

Din cauza condițiilor mizerabile de cazare, muncă, hranire și asistență sanitară, de-a dreptul inumane, utilizarea prizonierilor români la muncile grele din mină a devenit în scurt timp ineficientă, apoi aproape imposibilă. Astfel că, la mijlocul lunii aprilie 1943 (când în lagăr erau înregistrați 2.446 prizonieri români, adică mai puțin de 1/3 din cei 8.000 stabiliți prin hotărârea GOKO), s-a decis să se renunțe la folosirea prizonierilor pentru extragerea cărbunelui din minele bazinului moscovit.

Această măsură, adoptată conform Directivelor NKVD nr. 52 și 120 /1943, a fost luată după finalizarea – la 16 aprilie 1943 – a unui Raport al Direcției regionale Moscova a NKVD referitor la constatările unei Brigăzi mobile „pentru acordarea de asistență practică Lagărului nr. 283 din regiunea Moscova (orașul Stalinogorsk)”⁴.

Raportul respectiv – înaintat generalului-maior I.A. Petrov, șeful Direcției pentru problemele prizonierilor de război și ale persoanelor civile internate (GUPVI), din cadrul NKVD al URSS – reprezintă, de fapt, o descriere riguroasă și necosmetizată a „situației sanitare, regimului

de detenție și activității operative desfășurate în rândul prizonierilor români de război din Lagărul nr. 283 de la Stalinogorsk, regiunea Moscova”.

Un document acuzator întocmit de călăii înșiși – și, deci, imposibil de contestat sau mușamalizat – o mărturie cutremurătoare pentru istorie a crimelor comise împotriva umanității, a sălbăticiiei cu care au fost tratați militarii căzuți prizonieri, sfidând orice regulă și cutumă de război, disprețuind legile și opinia publică internațională.

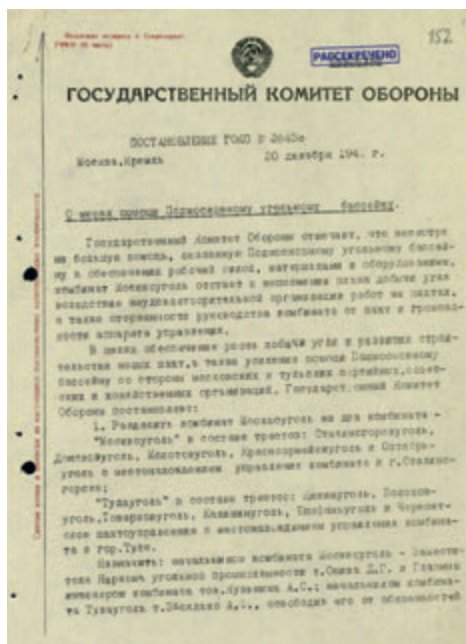
Ținând cont că, la mijlocul lui aprilie 1943, cei 2.446 de români deținuți în Lagărul NKVD nr. 283 reprezentau peste 83% din totalul celor 2.630 de prizonieri străini aduși în zona Stalinogorsk, această amplă campanie de investigare sanitar-epidemiologică poate fi considerată relevantă pentru starea de sănătate a întregului contingent de prizonieri români din Bazinul Carbonifer al Moscovei.

Potrivit evidențelor Direcției pentru problemele prizonierilor de război și ale persoanelor civile internate, numărul prizonierilor străini în Lagărul NKVD nr. 283 a scăzut continuu între februarie și martie 1943, diminuarea de 15 ori a efectivului inițial fiind urmarea directă a deceselor survenite în doar trei luni. (Tabelul nr. 1)

Alarmați de gradul ridicat al mortalității înregistrate în acest lagăr, echipa de medici militari sosiți de la Moscova (condusă de medicul militar de rangul 2 N. N. Raik) a investigat – în perioada 26 martie-2 aprilie 1943 – individual și detaliat starea de sănătate a celor 1.146 de prizonieri de război români deținuți în două secții, nr. 13 și 14, ale lagărului⁵.

Rezultatul este cutremurător: toți prizonierii consultați, fără nicio excepție, sufereau de grave maladii, între care cea mai mare parte (985, respectiv 85,95 % din examinați) au fost diagnosticați în diferite faze de extenuare fizică. (Tabelul nr. 2)

Într-un raport al colonelului de securitate Karpuhin, adresat aceluiași general I. A. Petrov, se arată: „Situația deplorabilă a prizonierilor de război s-a amplificat din cauza condițiilor sanitare mizerabile în care aceștia au ajuns, în special în Sectorul nr. 13.

Hotărârea Comitetului de Stal al Apărării (GOKO) nr. 2643 din 20 decembrie 1942 privind măsurile pentru sprijinirea Bazinului Carbonifer din zona („de sub” - Podmoscovnomu) Moscova (sursa foto: https://www.prlib.ru/sites/default/files/book_preview/950182d6-7ffa-4063-8d58-919efe12ae4c/16880683_doc1.jpg)

PRECIZARE: Întregul document poate fi accesat pe: <https://www.prlib.ru/item/1978375>. Astfel se poate face un colaj cu (spre exemplu) pag. 1 – titlu, nr. document, pag 10, pct 35 – referiri la cei 8.000 români, pag. 14 – final, ștampilă; pag. 14 din ANEXĂ /fila 120 din dosar/ unde este SEMNĂTURA OLOGRAFĂ STALIN etc.)

Lipsa de inspirație (orientare – n.n.) cu ocazia stabilirii rațiilor alimentare și a sistemului de livrare a produselor – în special practica acordării dreptului de distribuire a alimentelor pentru prizonieri chiar prizonierilor – a avut drept consecință lipsa controlului din partea serviciilor de aprovizionare și medical” ale Lagărului NKVD nr. 283, comisia de inspectori suspectând că „produsele nu ajungeau la beneficiari”.

În sectorul lagărului – se arăta în raport – „lipsește apa caldă, căldura este insuficientă, nu există iluminat nocturn și ventilație în încăperi. În lagăr se înregistrează o mortalitate în masă în rândul prizonierilor de război. Până la 2 aprilie a.c., au decedat 750 de prizonieri de război. S-a constatat că mortalitatea a fost provocată nu de pelagră, așa cum susțin lucrătorii medicali ai lagărului, ci de distrofia cauzată de insuficiența alimentară”. Invocând datele statistice (vezi Tabelul 2), în raport se preciza: „se poate observa că toți prizonierii examinați din Sectorul nr. 13 suferă de scorbut și sunt plini de păduchi, iar 10% dintre ei sunt afectați puternic de râie. Situația este urmarea unei activități sanitar-medicale nesatisfăcătoare”.

De altfel, situația deficitară, din punct de vedere sanitar și medical, din Lagărul NKVD nr. 283 fusese semnalată încă înainte de sosirea prizonierilor de război români. Într-un raport din iunie 1942 al conducerii lagărului se arăta: „Dispensar central nu există, cabinetul stomatologic nu funcționează din lipsă de echipament, infirmeria centrală este închisă, clădirea acesteia fiind în reparație și amenajare. În secțiile lagărului au fost pregătite camere pentru tratament ambulatoriu și izolatoare, însă dotarea lor cu echipament medical este insuficientă. Deși numărul paturilor pentru bolnavi este mai mic decât cel prevăzut, deocamdată, pentru necesitățile lagărului, sunt utilizate doar acestea. Nivelul dotării acestor încăperi permite doar izolarea bolnavilor

pe o perioadă scurtă de timp. În luna mai [1942] au fost înregistrate 2.611 de solicitări de tratament ambulatoriu, din care, 464 (17%) cazuri de îmbolnăviri gastrointestinale acute, 384 (14,5%) cazuri de gripă, 104 (3,5%) cazuri de malarie, 92 de cazuri de râie, 67 (2,5%) cazuri de scorbut, 55 (2,4%) cazuri de nictalopie (afecțiune a ochilor, cauzată de precaritatea alimentației, concretizată în dificultate sau chiar imposibilitate de a vedea în jur în situațiile unui iluminat obscur sau insuficient de puternic – n.n., l. S.), 41 de cazuri de tuberculoză, 355 (14%) cazuri de traumatism în procesul de producție”⁶.

Grupa mobilă de inspectori NKVD care a verificat lagărul de la Stalinogorsk a identificat multe alte deficiențe în domeniile pazei, ordinii interioare, programului zilnic și utilizării la muncă a prizonierilor: „Conducerea lagărului nu acordă atenția cuvenită problemei regimului de detenție, iar maiorul de securitate, tov. Dubrov, șef al Secției regim de detenție, și subalternii săi nu se deplasează la sectoare și nu cunosc situația de la fața locului. Tov. Dubrov și subalternii săi nu îi cunosc pe comandanții și paznicii de la sectoarele lagărului. Comandanții și paznicii de la sectoarele nr. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 și 22 nu au arme în dotare”.

Notăm și alte constatări: „respectarea regimului de detenție în sectoarele lagărului lasă de dorit. Percheziționarea prizonierilor de război și a contingentului special nu s-a făcut niciodată până la sosirea brigăzii mobile. Reprezentanții pazei interioare și angajații civili manifestă o atitudine de tovarășie față de prizonierii de război, adresându-se cu apelativul «camarad», făcând schimb cu prizonierii de produse alimentare, obiecte personale și alte valori”; programul zilnic de muncă pentru prizonierii români și germani „nu este tradus în limbile lor, iar aceștia nu cunosc condițiile regimului de detenție din lagăr. În plus, s-au constatat carențe în activitatea pazei militare. Ca urmare, au evadat trei prizonieri de război români (toți au fost prinși) și șase deținuți din contingentul special (au fost prinși 2)”; de asemenea, la sectoarele 13 și 14 ale lagărului, „au fost descoperite asupra prizonierilor de război câteva mii de lei românești și ruble sovietice, obiecte de aur și alte valori interzise, pentru păstrare, prizonierilor”.

În fața unei situații atât de grave, privind soarta prizonierilor de război, s-au făcut, citez, „două ședințe cu angajații civili, la care s-a menționat caracterul nefiresc al situației create și s-au precizat, în conformitate cu indicațiile NKVD al URSS, măsurile care trebuie luate în sectoarele lagărului”.

Cât privește „activitatea operativă” în rândul prizonierilor, raportul o aprecia la un „nivel scăzut”, deoarece „corpul operativ nu cunoaște bine munca de

Adeverință a Comisariatului Militar al orașului Stalinogorsk, Regiunea Moscova, eliberată fostului militar Traian Nicolai a Constantin care „a trecut control de filtrare-verificare în Lagărul special NKVD nr. 283. SURSA: https://stalinogorsk.ru/proshel_filtraciju

Imagine dintr-un lagăr NKVD.

Sursa: <https://world-war.ru/deyatelnost-lagerej-nkvd-sssr-na-territorii-tulskoj-oblasti-v-1941-1946-gg/>

agentură și anchetare, dar, mai ales, lipsesc traducători de limbă română”.

Conform cutumelor specifice structurilor NKVD și practicii momentului, brigada mobilă a făcut mai multe propuneri, care au fost aprobate ierarhic și au devenit obligatorii pentru conducerea și personalul Lagărului nr. 283, astfel:

1) internarea tuturor bolnavilor în stare de extenuare de gradul II și extenuare în formă edematică în spitalul reconstruit de la Bobrik-Donskoi, iar a celor cu extenuare de gradul III într-o baracă separată a Sectorului nr. 14;

2) stabilirea rației de alimente și aplicarea metodelor de tratament după modelul spitalului penitenciarului din regiune și delegarea – în acest sens, pentru un termen scurt – la Moscova a șefului spitalului în care urmau să fie transferații prizonierii români aflați în stare gravă;

3) îmbunătățirea în mod considerabil a alimentației, a regimului de detenție și a condițiilor de tratament pentru bolnavii extenuați, ținând cont de prevederile Directivei nr. 120 a NKVD al URSS;

4) distribuirea în toate sectoarele lagărului a infuziei de conifere pentru tratarea scorbutului;

5) delegarea șefului Secției regim de detenție la sectoarele nr. 13 și 14 pentru restabilirea ordinii și instruirea angajaților lagărului.

La mijlocul lui mai 1943, întrucât în lagărul NKVD nr. 283 mai erau circa 200 de prizonieri români, s-a renunțat la utilizarea acestora ca mână de lucru în bazinul carbonifer din apropierea Moscovei și puținii supraviețuitori au fost trimiși în lazaretele din zonă pentru recuperare medicală sau – dacă starea lor de sănătate era cât de cât corespunzătoare – în alte lagăre ale NKVD.

Măsura, adoptată tacit de conducerea NKVD, s-a datorat atât reducerii continue a numărului prizonierilor români supraviețuitori, cât și stării lor precare de sănătate.

Concomitent, sarcina asigurării forței de muncă în minele de huiă din zonă a fost transferată de la prizonierii de război români către componenta distinctă, separată (contingentul special/спецконтингент), a Lagărului special NKVD nr. 283.

În anii celui de-al Doilea Război Mondial, „lagărele speciale” (спецлагерь/я) ale NKVD erau destinate deținerii, verificării și „filtrării” foștilor militari (luptători) ai Armatei Roșii care au fost capturați sau încercuiți de inamic și, apoi, au fost eliberați ca urmare a ofensivei trupelor sovietice.

Așa cum am arătat mai sus, Armata Roșie a lansat în decembrie 1941 o contraofensivă de succes la vest de Moscova, prin care trupele germane au suferit prima lor înfrângere majoră de la începutul celui de-al Doilea Război Mondial. Pe măsură ce trupele sovietice au avansat spre vest, iar amenințarea la adresa capitalei sovietice a fost definitiv înlăturată, grupurile de militari ai Armatei Roșii, căzuți inițial prizonieri, au fost scoase din încercuire și eliberate din captivitatea inamicului, pentru a fi trimise în propria captivitate sovietică. Astfel, Comitetul de Stat al Apărării a stabilit, prin decizia nr. 1069ss din 27 decembrie 1941, ca aceste contingente de „foști luptători ai Armatei Roșii” să fie supuse „filtrărilor” în lagărele speciale, a căror organizare a fost încredințată – prin ordin al NKVD al URSS – Direcției pentru Prizonieri de Război și Internați. Până la sfârșitul lunii martie 1942, au fost organizate 26 de astfel de „lagăre speciale”. (Tabelul nr. 3)

În aceste împrejurări a fost înființat – în zona orașului Stalinogorsk, din fosta Regiune Moscova – în martie 1942, Lagărul special nr. 283 Tula (Тульский спецлагерь № 283), denumit (în funcție de momentul de referință) Carbonifer, din Regiunea (de sub) Moscova sau, cel mai ades, doar Lagărul special NKVD nr. 283, în care au fost duși – la mijlocul lui ianuarie-începutul lui februarie 1943 – aproape jumătate din cei 8.000 de prizonieri români stabiliți prin Hotărârea GOKO nr. 2.643 din 20 decembrie 1942 din decembrie 1942.

În adâncimea trupelor din primul eșalon au fost create puncte de colectare și filtrare, de unde foștii prizonieri la inamic ai Armatei Roșii erau trimiși direct în „lagărele speciale” ale NKVD, unde o „comisie specială” avea sarcina de a identifica „trădătorii de Patrie”, spionii și sabotorii. După verificare, cei suspecti sau la care au fost găsite materiale compromițătoare sau incriminatoare erau transferați la comisariatele militare zonale de care aparțineau.

Până la sfârșitul anului 1942 și mai ales mai ales în primul trimestru din 1943, prin aceste „lagărele speciale” au trecut 172.081 de generali, ofițeri, subofițeri, gradați și soldați sovietici, dintre care, după verificare-filtrare,

peste 150 de mii (150.512) au fost transferați la birourile de evidență și înrolare raionale pentru re/încadrarea în unitățile Armatei Roșii⁷. Cei rămași, 21 469, au format așa-zisul „contingent special” al trădătorilor de patrie.

La 6 aprilie 1943 s-a reglementat – prin Directiva NKVD nr. 00675 – cadrul general și „modalitățile concrete de utilizare la muncă (în relații contractuale cu entități ale altor comisariate/ministere – n.n.) a prizonierilor de război și a internaților civili străini, respectiv a «contingentului special»⁸.

În primăvara-vara lui 1943, după încetarea prezenței prizonierilor români în Bazinul carbonifer din apropierea Moscovei și restabilirea autorității sovietice asupra rezervelor de materii prime din sud-estul Ucrainei și Caucaz, conducerea Lagărului special NKVD nr. 283, de la Stalinogorsk, a încheiat mai multe contracte cu agenți economici în vederea furnizării de forță de muncă din rândul prizonierilor de război străini sau a foștilor militari sovietici, care făceau parte din “contingentul special”.

Iată câteva distribuiri de forță de muncă: la 6 aprilie 1943, Direcția 1 de construcții din Direcția generală pentru construcția de aerodromuri, din cadrul NKVD, a primit 2.500 de persoane pentru lucrări de restabilire a unui combinat; Trustului „Stalinogorskșahstroi” i-au fost puse la dispoziție, la 24 iunie 1943, 3.000 de persoane pentru lucrări de redeschidere a minelor; la 26 iunie 1943, Direcției de construcții și montaj nr. 6 a Comisariatului Poporului pentru Construcții i-au fost repartizate 6.000 de persoane pentru lucrări de construcții; la 9 iulie 1943, Trustului „Metrostroii” (lucrări de construcție pentru extinderea metroului moscovit) i s-au pus la dispoziție 500 de persoane pentru

Tabelul nr. 1. Efectivul prizonierilor în Lagărul NKVD nr. 283 în prima parte a anului 1943

Data	Total prizonieri	Din care:			
		germani	români	unguri	alții
22 februarie	3 250	111	3.126	2	11
15 aprilie	2.630	131	2.446	20	1
20 mai	206	-	202	-	2

Tabelul nr. 2. Cauzele mortalității prizonierilor români în Lagărul NKVD nr. 283

Nr. crt.	Maladii (afecțiuni)	Sectoare ale lagărului:					
		№ 12		№ 14		№ 12 și 14	
		oameni	%	oameni	%	oameni	%
1	Extenuare de gradul I	9	11,8	158	24,3	167	14,5
2	Extenuare de gradul II	168	33,6	227	35,0	395	34,5
3	Extenuare de gradul III	202	40,5	120	48,4	322	28,0
4	Extenuare în formă endemică	69	13,8	32	5,0	101	9,0
5	Scorbut	128	25,6	37	5,7	165	14,3
6	Pelagră	52	10,4	12	1,8	64	5,5
7	Râie	52	10,4	66	10,2	118	10,2
8	Furunculoză	49	9,8	31	5,0	80	7,0
9	Stare de agonie	62	12,4	37	5,7	99	8,6
10	Sănătoși	2	0,4	122	18,8	124	10,8
11	Plini de păduchi		100,0	-	7,4	-	-
Total prizonieri examinați		495		651		1.146	

Tabelul nr. 3. Evoluția lagărelor speciale – în ansamblul lagărelor NKVD și a celor pentru deținerea prizonierilor de război străini – în perioada 1941-194612:

Data	22.06. 1941	01.01. 1942	01.01. 1943	01.01. 1944	01.01. 1945	01.01. 1946
Total lagăre, din care pentru:	8	16	40	66	156	267
a) pentru prizonieri de război străini		6	31	52	156	267
b) militari sovietici eliberați din captivitatea inamicului	—	10	9	14	—	—

Tabelul nr. 4. Structura pe naționalități a prizonierilor decedați:

Detalii germani	Total decedați români	Din care, după naționalitate:						
		unguri	italieni	alții	nedeterminată	alții	nedeterminată	
Decedați până la 01.06.1943		47	1.246	2	0	5	0	
Din care:	Pe timpul organizării lagărului (1942)	0	0	0	0	0	0	
	01.01–01.06.1943	1.300	47	1.246	2	0	5	
	astfel:	ianuarie	109	1	107	0	0	1
		februarie	199	13	184	1	0	1
		martie	450	17	432	0	0	1
		aprilie	377	12	364	0	0	1
mai	165	4	159	1	0	1		

construcția de mine, iar la 10 august 1943, Combinatul chimic din Stalinogorsk a primit 1.200 de persoane pentru lucrări de montaj etc.⁹

Potrivit estimărilor Asociației „Memorial”, din Tula, 1/10 din „foștii militari” sovietici care au fost supuși „inspecției de stat” în lagărele speciale, de filtrare, au lucrat în minele bazinului pentru exploatarea cărbunelui din regiunea Moscovei, iar în lagărul „Carbonifer” din Stalinogorsk a lucrat aproape 1/5 din întregul „contingent special” repartizat pentru munci forțate Comisariatului Poporului pentru Industria Cărbunelui.

Aproape 1.250 de militari români, deținuți ca prizonieri de război în apropierea Moscovei, nu au părăsit locurile de detenție și calvar în care au ajuns ca urmare a hotărârii exprese a Comitetului de Stat al Apărării URSS din 20 decembrie 1942 întrucât au decedat, între ianuarie și mai 1943, într-un lagăr NKVD cu regim special, ceea ce a făcut ca până și recuperarea memoriei lor să fie dificilă la peste 80 de ani de la încheierea ultimei conflagrații mondiale.

Faptul că ei au fost deținuți într-un lagăr al NKVD, alături de militari sovietici aparținând „contingentului special”, a avut repercusiuni până și asupra arhivei acestui lagăr. Întrucât foștii militari sovietici care au avut neșansa să ajungă chiar și pentru câteva ore prizonieri la inamic erau supuși, pe timpul „filtrării”, unor tratamente bestiale și anchete dure, arhivele lagărelor speciale au fost revendicate și însușite, adeseori abuziv, de numeroasele servicii ale structurilor de forțe sovietice, care le-au declarat “clasificate”, ca fiind operative, deci restricționate sau interzise studiului istoric.

Această situație, rar întâlnită în cazul altor lagăre ale NKVD unde au fost deținuți prizonierii străini, am identificat-o într-o comunicare strict secretă – semnată de maiorul de securitate Boecin și datată 25 iunie 1943 – privind mortalitatea în rândul prizonierilor deținuți în Lagărul special NKVD nr. 283 Ugolnii/Carbonifer¹⁰. (Tabelul nr. 4)

Conform aceluiași document (înaintat generalului-maior Petrov, ca urmare a Ordinului GUPVI NKVD nr. 2/2/8.086/1943, cu nr. 2/387 din 25 iunie 1943¹¹), cauzele deceselor celor 1.300 de prizonieri (dintre care peste

Monumentul comemorativ românesc de la Aleksin, Regiunea Tula (amplasat între cel italian și cel ungar)

95,85 % erau români) au fost „23 îngheț, 1.148 distrofie, 5 epidemii și 124 alte afecțiuni”.

Motivat de dramatismul destinului militarilor români sacrificați pentru asigurarea cărbunelui ce trebuia să încălzească Moscova rămasă fără resurse energetice primare, am reușit să-i identific nominal pe 1.106 dintre aceștia, iar postarea numelor lor pe site-ul Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” (vezi: www.cultuleroilor.ro; facebook: revista Romania eroica) reprezintă omagiul pe care asociația noastră îl aduce peste timp neuitaților noștri înaintași.

NOTE

1. Arhiva Rusă de Stat pentru Istorie Social-Politică (RGASPI), Fond 644, Opis 1, dosar 73, f. 152-174 și Opis 2, dosar 117, f. 106-133.
2. GARF, Fond 9401, opis 12, dosar 205, f. 153.
3. GARF, Fond 9401, Opis 1, dosar 657, f. 69-70.
4. RGVA, Fond 1p, Opis 4z, dosar 26, f. 232-237.
5. RGVA, Fond 1p, Opis 4z, dosar 26, f.232.
6. RGVA, Fond 1p, Opis 3z, dosar 3, f. 135.
7. Apud: Prizonieri în URSS, 1939-1956. Documente și materiale (Военнопленные в СССР, 1939-1956. Документы и материалы), sub redacția prof. M. M. Zagarulko, Moscova, Editura „Logos”, 2000, pag. 926.
8. GARF, Fond 9401, Opis 1, dosar 658, f. 252-268.
9. RGVA, Fond 1p, Opis 1i, dosar 4, f. 1-2.
10. RGVA, Fond 1П, Opis 01e, dosar 17, f. 34.
11. RGVA, Fond 1П, Opis 01e, dosar 17, f. 33.
12. RGVA, Fond 1/p (n), Opis 23a, dosarele 1, 2, 3 și 13. ■

Colonel (ret.) dr. Ilie SCHIPOR

DIALOG CU CITITORII

Listele morților de război
români din fosta URSS

Nicolae M Mircea. Vă precizăm că autorul articolului – col. (r) dr. Ilie Schipor – este cel care a realizat, între 2009 și 2019, documentația arhivistică și a publicat pe site-ul Ambasadei României la Moscova întreaga bază documentară referitoare la militarii și civilii români morți în lagărele de prizonieri, batalioanele de muncă și spitalele speciale ale NKVD/MVD (<https://moscova.mae.ro/node/934>; <https://moscova.mae.ro/node/935>; <https://moscova.mae.ro/node/936>), inclusiv Lista nominală cu datele de identificare a 20.718 prizonieri de război (militari) și "internați" (deportați civili) români, decedați în perioada 1941-1956 în lagărele, spitalele și obiectivele speciale NKVD-MVD, respectiv batalioanele de muncă sovietice care au existat pe teritoriul actual al Federației Ruse.

Acest din urmă document poate fi consultat și pe site-ul Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” (<https://cultuleroilor.ro>)

Cercetările arhiviste în arhivele ruse au încetat în 2019, când autorul articolului și-a încheiat misiunea diplomatică în Federația Rusă. Ilie Schipor a reușit să selecteze și să noteze - pe timpul documentării sale - datele de identificare ale tuturor militarilor și civililor români decedați în captivitatea sovietică în celelalte state din componența fostei URSS (Ucraina, Belarus, țările baltice și cele caucaziene etc.).

Întrucât nici o altă entitate statală din țară nu și-a manifestat interesul pentru valorificarea instituțională a acestei baze de date, site-ul ANCE „RM” și revista *România Eroică* vor găzdui în viitor Listele morților de război români din fosta URSS (cca. 42.000 de eroi români). (D.D.R.) ■

SATU MARE

Domnul colonel (r) Vasile Șuștic ne trimite vești din Satu Mare despre un eveniment care a avut loc în ziua de 22 decembrie 2024, la Cercul Militar din localitate.

Placă
memorială
în onoarea
Generalului
Victor Popescu

General Victor Popescu

La 38 de ani de la moartea generalului maior Victor Popescu, Asociația Națională a Cadrelor Militare în Rezervă și Retragere "Alexandru Ioan Cuza" - Filiala Județeană Satu Mare "Careii Mari" a reușit să organizeze ceremonia de dezvelire a unei plăci memoriale în onoarea acestui erou, veteran al celor două războaie mondiale, suflet de român și personalitate vrednică de aleasă cinstire.

Pe placa din marmură neagră, fixată pe fațada clădirii Cercului Militar, este următoarea inscripție:

IN MEMORIAM Gl. mr. Victor Popescu, 1896-1986, veteran al celor două războaie mondiale. Fost președinte al A.N.V.R Satu – Mare.

HONOR ET PATRIA!

A.N.C.M.R.R. 29 X 2024.

La festivitatea de dezvelire a plăcii au fost prezenți domniile Ioan Tibil, prefectul județului; Zamfir Danciu, directorul-executiv al Direcției Județene de Cultură Satu Mare; Gheorghe Balazs, subprefect. Gazda evenimentului a fost domnul colonel (ret.) Pavel Dumitru, președintele filialei sătmărene a asociației A.N.C.M.R.R.

În discursurile invitaților a fost evocată memoria marelui general, combatant în cele două războaie mondiale. Redăm din mesajul prefectului județului: "Ne aflăm astăzi, aici, pentru a aduce un omagiu unui om care a lăsat o moștenire profundă în istoria națională, dar și în istoria și memoria acestor meleaguri sătmărene – Generalul Victor Popescu. Dezvelirea acestei plăci memoriale reprezintă un act simbolic, dar și profund, prin care cinstim memoria unui erou și a unui lider militar de excepție. Generalul Victor Popescu a fost mai mult decât un nume în paginile istoriei. El a fost un om al datoriei, un exemplu de curaj și patriotism, care a pus întotdeauna interesul național mai presus de sine. Realizările sale, faptele de arme și viziunea sa strategică au contribuit la apărarea și consolidarea țării în momentele de cumpănă pentru națiunea noastră.

Astăzi, suntem martorii unui moment de recunoștință. Această placă memorială nu este doar o simplă inscripție pe o clădire. Este un simbol al continuității valorilor care ne definesc: respectul pentru cei care și-au slujit patria, responsabilitatea față de generațiile viitoare și, mai presus de toate, recunoașterea sacrificiilor făcute pentru libertate și independență.

Dumnezeu să-l odihnească și să ne dea nouă, celor din vremea asta, parte din înțelepciunea și curajul pe care le-a avut marele General Victor Popescu!" ■

Colonel (ret.) Vasile ȘUȘTIC

Morminte de militari și eroi la Mănăstirea Cernica

*Mănăstirea Cernica, vedere generală.
Foto arh. Eugenia Greceanu*

La vreo 12 kilometri, în partea de sud-est a Cetății Bucureștilor, pe la leatul 1600, vornicul Cernica Știrbei a pus bazele vechii așezări a Mănăstirii Cernica, vestită în zilele noastre mai ales datorită Sfântului Ierarh Calinic, care pe timpul stăreției sale a continuat să facă o "casă Domnului în mijlocul ostrovului Sfântul Gheorghe, o cetate sufletească, o podoabă a sfințeniei, un loc de odihnă și tămăduire a inimilor omenești."

Mănăstirea mai este vestită și datorită frumuseții clădirilor sale și întinselor domenii, cu terenuri și ape, dar și comorilor nestrăicătoare pe care le găzduiește, în frunte situându-se Sfântul Ierarh Calinic, starețul sfintei mănăstiri (1818-1850) și Episcopul Râmnicului (1850-1867).

Cunoscut fiind "că s-a arătat îndreptător turmei sale, atât în mănăstire, cât și în Episcopie, prin toate faptele cele bune și pildă credincioșilor, cu cuvântul, cu viața, cu dragostea, cu duhul, cu credința și curăția", cu postul, cu rugăciunea și minunile săvârșite, aceștia, an de an, pe 11 aprilie, ziua prăznuirii sale, stau 2-3 ore la coadă spre închinare la racla cu sfintele sale moaște.

Căci mai avusese Sfântul Calinic

și darul înainte-vederii. Odată a grăit unui ucenic al său: "Să știi fătul meu, că la 1866 Cuza nu mai este Domnul țării și au să se facă mari schimbări; au să aducă pe scaunul domnesc prinț străin. Să mai știi că la 1877 are să vină în țară împăratul Rusiei cu familia și oștile sale și să treacă Dunărea, să se bată cu turcii... și cu ajutorul lui Dumnezeu, au să facă și românii mari biruinți, încât să-i laude și să-i prețuiască toată lumea. Și după acest rezel sânger, are să fie un rezel cu condeiul, adică cu politica și diplomația; și după aceasta are să fie un rezel așa de mare, cum n-a mai fost de când pământul".

Detronarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, urcarea pe tron a domnitorului Carol I, războiul ruso-tuc, faptele de vitejie ale tinerei armate române săvârșite în Războiul de Neatârnavare cât și Primul Război Mondial împlinitu-s-au întocmai.

În biserica Sfântul Gheorghe, lângă racla Sfântului Ierarh Calinic se află racla unui alt sfânt: Sfântul Cuvios Gheorghe, starețul sfintei mănăstiri (1781-1806) despre care contemporanii spuneau că este "blândul și bunul povățuitor", "puternic în cuvânt și în lucru", "cel

cu multă trecere înaintea oamenilor și a lui Dumnezeu" și care a sporit obștea mănăstirii la 103 frați călugări, după rânduiala athonită. Ca prețuire a vieții exemplare, domnitorul Nicolae Mavrogheni (1789-1791) oferă nevoitorilor 103 galbeni, câte un galben la fiecare și îl numește "frate de cruce întru Hristos" căci: "Domnia noastră înșine am văzut viața Cuviosului stareț chir Gheorghe și a părinților călugări ce sihăstresc împreună, cum că petrecerea și orânduirea vieții lor este vrednică de laudă" și de multe ori vorbeau între ei "vorbe de taină". Aceeași apreciere au avut-o și domnitorii Alexandru Moruzi și Filaret al II-lea, și aceștia miluitori ai sfintei mănăstiri, iar Mitropolitul Grigore al II-lea i-a dat în ascultare și mănăstirile Curtea de Argeș și Căldărușani.

Sfântul Cuv. Gheorghe (Ardeleanul), originar din Sălișteștea Sibiului, a fost și un vrednic român, în toate exemplul de urmat, care a lăsat cu limbă de moarte să nu se supună obștea întemeiată conducătorilor de alt neam: "Deci și întru azul tuturor, mai întâi pe voi, duhovnicii, preoții, diaconii, clirosanii și pe toți cine sânteți primitori de sfatul meu, cel

lăsat către voi cu limbă de moarte, părințește vă rog, pentru numele Preasfintei Troițe (Treimi - n.n.), ca să nu ne faceți supusă smerita obște altor mai procopsite neamuri, până când se va ținea câte un prosticel suflet de român într-ânsa". Se prăznuiește anual pe 3 decembrie, când, deasemeni, mii de credincioși vin la închinare.

Pentru tânăra prințesă Maria (viitoare regină a României) vizita organizată de familia regală la mănăstirea Cernica a însemnat prima și marea sa iubire în țara pentru care venise atât de departe: "Privesc înapoi la acea plimbare la Cernica și Pasărea ca la o inițiere: primul contact cu sufletul acestei țări, cu poezia și misterul locașurilor sfinte, presărate peste tot, în colțurile cele mai frumoase. Din acea zi cresc statornic în inima mea dragostea pentru chiliile și mănăstirile României, pentru frumusețea, liniștea și pacea lor, pentru nespusul lor farmec străvechi, pentru puternica lor legătură cu lanțul trecutului... Când privesc însă înapoi spre viața mea, trebuie să mărturisesc, oricât s-ar părea de absurd, că acea vizită la Cernica a însemnat prima deșteptare a adâncii iubiri între mine și România; iată de ce nu mă pot opri de a privi această nebăgată în seamă, scurtă plimbare printre bălți, ca o zi însemnată din viața mea".

Având multe terenuri, mănăstirea a putut să înființeze un cimitir, poate cel mai mare și mai valoros din țară.

Trebuie spus de la început că, în creștinism, cimitirul nu este o casă a morților, ci un "loc de odihnă" sau "dormitor" (gr. koimeterion - n.n.) în care repauzății, cei adormiți așteaptă Învierea și Judecata Universală, cultul morților fiind expresia unei permanente comuniuni a celor vii cu cei răposați, la care noi, românii, suntem neîntrecuți.

Cimitirul mănăstirii datează din

secolul al XVII-lea, documentat de faptul că pe timpul mitropolitului Daniil (1720-1732), cocoana Ilinca, fiica armașului Cernica Stroescu, făcându-și diată (testament - n.n.), întărită chiar de mitropolit, spunea: "Fiind acea mănăstioară ce se numește Cernica a lor (a familiei) de la moșii și de la părinții ei și chemându-se și ea a fi ctitoră, și mai vârtos fiind oasele părinților ei îngropate acolo, au poftit și ea, ca întâmplându-i-se (sfârșitul), să i se ducă oasele acolo, lângă părinții ei".

Dintotdeauna în cimitir au fost înmormântați atât viețuitorii mănăstirii, clerici dar și laici: mitropoliți primați ai României și alți mitropoliți, episcopi, episcopi vicari, oameni de stat, demnitari, profesori de teologie, consilieri patriarhali și eparhiali, academicieni și profesori universitari, arhimandriți, protosingheli, ieromonahi și ierodiaconi, monahi, oameni de cultură și artă, profesori, medici, învățători.

Din lungul pomelnic al personalităților, voi evoca doar câteva, care s-au remarcat și ca vrednici patrioți.

Nifon Rusaila, înmormântat în parcela II. Mitropolit primat al Ungrovlahiei, președintele Divanului Ad-hoc din București (1857) și al Adunării electivă care l-a ales Domn pe Alexandru Ioan Cuza.

Mitropolit Canon Arămescu-Donici, înmormântat în parcela II. În vremurile grele ale ocupației germane (1916-1918) a rămas în București alături de credincioși.

Cernica Știrbei, mare vornic al lui Mihai Viteazul. Înmormântat în gropnița din subsolul bisericii Sf. Lazăr.

Alina Știrbei, fiica domnitorului Barbu Știrbei, care a domnit în Țara Românească (1849-1856), căsătorită cu Ioan Emanoil Florescu, general

al armatei române și om politic, prim-ministru pe perioada a două guvernări provizorii. În mormântată în gropnița din subsolul bisericii Sf. Lazăr.

Pantelimon Halipa, poet, publicist, militant al unirii Basarabiei cu România, deputat de Soroca și vicepreședinte al Sfatului Țării (1918), ministru în Guvernul României. Are mormântul în Parcela IX.

Ioan Lupaș, militant pentru unirea Transilvaniei cu România, participant la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918, ministru în două guvernări în perioada interbelică, închis în temnițele comuniste de la Sighet. Are mormântul pe alea II. Pe placa funerară este scris: "Istoria ne ajută să cunoaștem trecutul, să înțelegem prezentul și să credem în viitorul României".

Ioan Gh. Pelivan, militant împotriva rusificării Basarabiei, ministrul Justiției în guvernul condus de Alexandru Vaida-Voievod (1918-1920), deținut politic și decedat în penitenciarul Sighet. Are mormântul în Parcela IX.

Sfântul Părinte Prof. Mărturisitor Dumitru Stăniloie (1903-1993), apreciat în țară și străinătate drept cel mai mare teolog al secolului XX, deținut politic cinci ani la Aiud, recunoscut ca sfânt de Sfântul Sinod la 04.02.2025. Mormântul său se află în Parcela IX.

Ioan Ianolide (1919-1986), mărturisitor și cel mai cunoscut memorialist din temnițele comuniste, la a cărui deshumare, când osemintele au fost strămutate la Mănăstirea Paltin, "mormântul s-a umplut de bună mireasmă duhovnicească".

Ierodiacon Visarion Iugulescu (1922-2008), care, încorporat la Regimentul de Cavalerie din Brașov, a luptat pe Frontul din Est. Luat prizonier, în drum spre lagărele din

Siberia, evadează. Reîntors în țară, se călugărește, devenind un înflăcărat misionar, mare predicator și pictor bisericesc, reușind să strângă în jurul său peste 30.000 de ucenici și ucenice prin toată țara (chiar înainte de 1989), cu toții trăitori și mărturisitori la rândul lor. Are mormântul în Parcela XI.

Un loc de onoare în acest mare cimitir îl au, desigur, militarii, unii dintre ei eroi, asupra cărora m-am documentat cu mare atenție.

General Dumitru Mehedinți (1880-1973) absolvent al Școlii de Ofițeri Hanovra (1900), Școala de Aplicație a Artileriei din Charlottenburg-Germania (1903), Școala Superioară de Război (1912), cursul de Informații la Centrul de Instrucție Râșnov (1923). Din anul 1902, când a fost încadrat la Regimentul 2 Artilerie, a urcat treptele în ierarhia militară până la comandant de regiment și comandant al Corpului Vânătorilor de Munte, subșef de stat major la Comandamentul Teritorial al Corpului II Armată, Direcția a IX-a Tehnica Superioară din Ministerul de Război, Divizia 20 și Brigada 16 Artilerie (1930-1937). A fost distins cu Medalia Jubiliară (10 mai 1906), Medalia "Avântul Țării" (1911), "Steaua României" în grad de cavaler (1917), Medalia Crucea Comemorativă a Războiului (1916-1918) cu baretele Cerna, Jiu, Carpați, Târgu Ocna, Mărășești (1918), "Coroana României" în grad de ofițer (1920), Medalia "Victoria" (1921), "Steaua României" în grad de ofițer (1924) și "Coroana României" clasa a III-a, în grad de comandor (1929).

Lângă mormântul său și al soției – aflat pe Aleea II – este montată o placă comemorativă cu o inscripție care îi aparține, sculptată cu majuscule în marmură albă: **PATRIA ÎNAINTE DE TOATE**. Sub acest crez al

Mormântul generalului Constantin Șendrea, aflat pe aleea III a cimitirului

său, care trebuie să călăuzească toate generațiile ce s-au născut și se vor naște pe aceste plaiuri, sunt datele sale și ale soției, cu poza lor, iar mai jos, alt crez: **NUMAI ÎNDEPLINIREA DATORIEI JUSTIFICĂ DREPTURI!**

General-maior Constantin Șendrea (1913-1993). A început cariera militară cu Școala Pregătitoare de Ofițeri (1933) după care a urmat mai multe școli pregătitoare și de perfecționare, ultimele fiind Școala de Instructori de Zbor (1939) și Școala de comandanți escadrilă în Misiunea germană (1940-1944). În timpul războiului a fost comandantul Escadrilei 3 Vânătoare, comandantul Companiei III Depozit din Școala de Aviație. Ulterior, comandantul Escadrilei 1 Vânătoare și Bombardament Picaj, comandantul Poligonului de Tragere Buzău, al Centrului de Instrucție

al Aviației Tecuci și comandantul Școlii Militare de Piloți Ziliștea. A fost distins cu "Virtutea Militară" clasa "Crucea de Aur". Are mormântul pe Aleea III.

Maior Iustin Șerbănescu (1869-1941) a fost confesor onorific în Regimentul 4 Ilfov în Campania din 1913. Din 1916 a continuat să fie alături de soldați în timpul groaznicelor lupte de pe Valea Azugăi, unde, după cum el însuși a mărturisit: "Nu am lipsit niciodată din mijlocul vitejilor mei ostași, făcându-mă pildă tuturor de bravură, credință în Dumnezeu și patriotism, în acele momente când dușmanul nostru ne amenința din toate părțile cu ruperea frontului, nimicirea și cotropirea scumpei noastre țări". A luptat la Diham și pe Valea Cerbului (Bușteni) în rândurile Regimentelor 6 și 21. La 17/30 septembrie 1916 a

Mormântul generalului Dumitru Mehedinți, Aleea II, cu inscripția „Patria înainte de toate!”

fost rănit. La sfârșitul lunii noiembrie 1916 a căzut prizonier, dar a evadat. A luat parte și la luptele din Transilvania, făcându-se iarăși pildă de neasemuit curaj. A fost distins cu Ordinul “Mihai Viteazul” la Iași, pe 25 iunie 1918, chiar de Regele Ferdinand, apoi decorat Comandor al Ordinului “Coroana României”. După atâtea zbcium și glorie, s-a retras la Mănăstirea Cernica, unde nici aici nu a scăpat de grija cea lumească, întrucât la 21 decembrie 1922 a fost ales stareț. Are mormântul pe Aleea II.

Monahul-erou Iorgu Cosma (1847-1902). În anul 1877, în urma declarării Războiului de Independență, a mers pe câmpul de luptă în Bulgaria, unde la primul atac de la Grivița, din batalionul său nu au mai rămas decât el și alți 4 soldați. Nu și-a pierdut însă curajul și, împreună cu alte trupe venite în ajutor, a fost martorul multor victorii, în luptele de la Rahova, Grivița și Plevna, unde s-a pus capăt războiului. A fost decorat cu “Steaua României”, “Virtutea Militară” și “Crucea Trecerii Dunării”, iar din partea rușilor cu decorația “Sfântul Gheorghe” și alte decorații importante. După terminarea

războiului, murindu-i soția, s-a călugărit. În anul 1902, la 10 mai, pe atunci Ziua Națională a României, a luat parte cu alți veterani la defilarea organizată cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la proclamarea Independenței Statului Român. Are mormântul în Parcela VIII.

Alexie Ciobotea (1915-1999). A urmat Școala de învățători din Craiova, după care a slujit cu dăruire și pasiune, vreme îndelungată,

Mormântul învățătorului Alexie Ciobotea, parcela I

destinele școlii românești din Banat. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, tânărul învățător-ofițer și-a adus contribuția sa pentru libertatea și reîntregirea țării. După război s-a căsătorit cu Stela Brancu, aducând pe lume doi fi și o fiică. Unul din cei doi fi ai săi este chiar Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Ca o recunoaștere a meritelor acestui ostaș al lui Hristos, dar și al neamului său, slujba de înmormântare a fost oficiată în impunătoarea biserică a Sfântului Nicolae de la Mănăstirea Cernica, în ziua de 28 septembrie 1999, în prezența Fericitului de pioasă pomenire Patriarh Teoctist, a Preafericitului Părinte Daniel (pe atunci Mitropolit al Moldovei și Bucovinei) și a unui impresionant sobor de arhierei, consilieri, profesori, a familiei îndurerate și a numeroși cunoscuți și prieteni, profesori și elevi ai Seminarului Monahal Cernica. Are mormântul în Parcela I.

După spusele Sfântului părinte Ilie Cleopa, “cimitirul este facultatea facultăților și școala școlilor”, unde părinții cei de demult, când erau tulburați sau împietriți la inimă, dobândeau iarăși lacrimi, umilintă și râvnă la rugăciune”.

Cimitirul Mănăstirii Cernica le întrunește pe toate. ■

Căpitan (r.) Ioan IONIȚĂ

Cons. Juridic A.N.C.E. “Regina Maria”

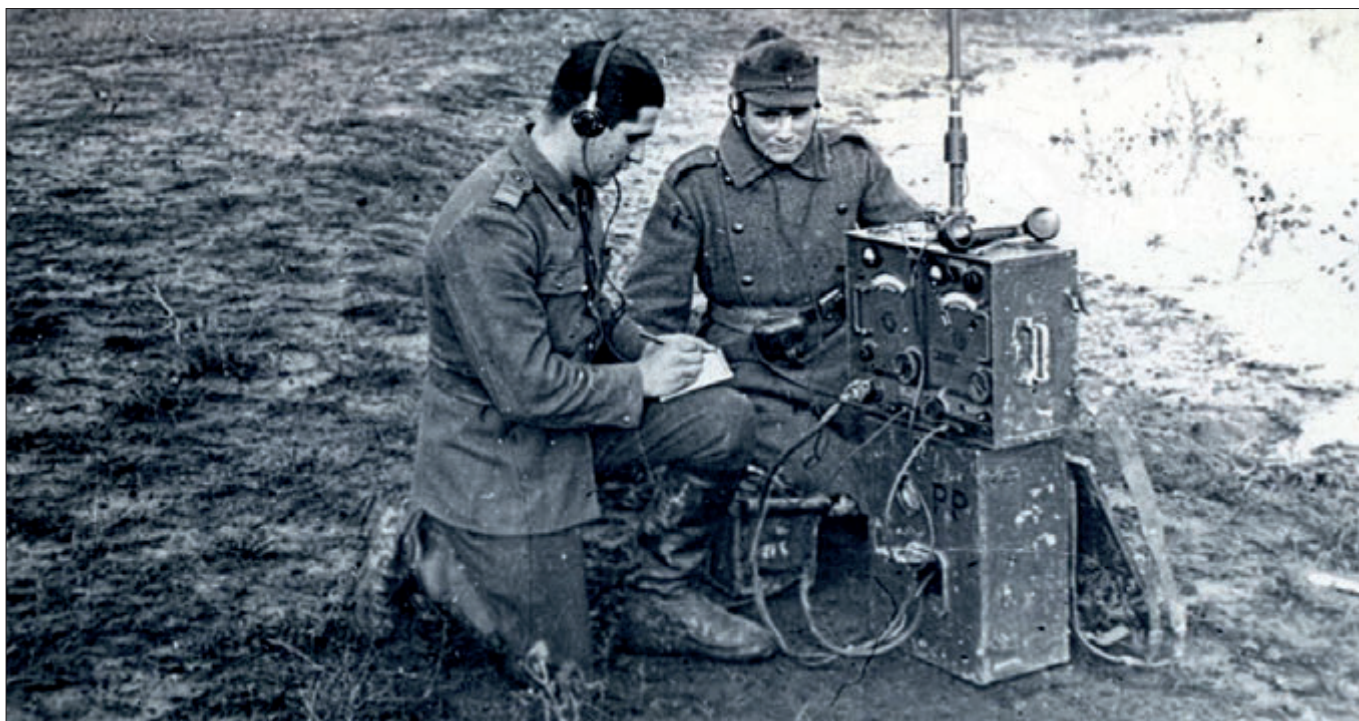
Bibliografie:

Viața Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica;

Sfinți români și apărători ai legii strămoșești, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987;

Ostrovul Învierii, Cimitirul Mănăstirii Cernica, Ed.”Cuvântul Vieții”, 2010

Maria, Regina României, Povestea vieții mele, Editura Eminescu, București, 1991.

Se împlinesc anul acesta opt decenii de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, în care Armata română a participat din 22 iunie 1941 până la 12 mai 1945. Implicarea României în război a fost motivată/determinată de evenimentele tragice din vara anului 1940, când teritoriul ei a fost mutilat prin ultimatum și Dictat. La vremea respectivă elita societății și poporul român au considerat o datorie morală să-și asume datoria reîntregirii teritoriului național prin angajarea Armatei în războiul împotriva sovieticilor și, mai apoi, prin continuarea luptei în campania din Vest, împotriva forțelor hitleriste și hortiste. Drumul parcurs de ostașii români în cei patru ani de război a lăsat în urmă – pe lângă momente sublime, de curaj și jertfă supremă – întâmplări tragice soldate cu victime numeroase.

Pentru că sfârșitul războiului a găsit efective ale Armatei române angajate în campania din Vest, consider potrivit să evoc momentele prin care au trecut transmisioniștii în anul 1945, selectate dintr-o mulțime de fapte imposibil de consemnat în totalitate în spațiul restrâns al unei reviste.

Eroi transmisioniști în ultimele luni ale campaniei din Vest a celui de-al Doilea Război Mondial

Sublocotenentul Ion Vrabie, ofițer de transmisiuni la Divizia 3 Munte, din Corpul 7 Armată, la 28 aprilie 1945, la Kojetin, în timp ce coordona instalarea Centrului de transmisiuni al Diviziei, a fost surprins de bombardamentul de artilerie inamic și ucis de un proiectil căzut la patru metri de el. Locotenentul Dodea Octavian, Plutonierul Ghiu Ioan, Căpitanul Raci Vasile, toți trei din Batalionul 2 Construcții Linii Permanente, au fost uciși de un proiectil de artilerie în timp ce coordonau echipele pentru instalarea circuitelor telefonice către un nou aliniament. În Ordinul de zi pe Armata a IV-a, semnat de generalul Nicolae Dăscălescu, se consemnează: "... și-au sacrificat viața pentru a asigura posibilitatea

conducerii operațiunilor și legăturile telefonice între comandamente de mari unități și unități”.

Batalionul 2 Construcții Linii Permanente a fost cea mai expusă unitate, constructorii de linii acționând în cele mai riscante situații, în zone vulnerabile, neprotejate și nesprijiniți de alte forțe. Drept recunoaștere a spiritului lor de sacrificiu, mai mult de 70% dintre ostașii batalionului au fost decorați cu ordine și medalii de război.

Plutonierul Spiridon Pantelimon, șeful telefoniștilor și agenților din Regimentul 5 Roșiori, este citat în Ordinul de zi al unității astfel: *În luptele crâncene ce au avut loc în zona mamelonului fără nume, cota 598, inamicul contraatacă și ajunge la 50 de metri de Punctul de Comandă. Din proprie inițiativă, văzând situația grea în care se găsea comanda Regimentului, subofițerul își adună telefoniștii și contraatacă, fiind mereu în frunte, respingând inamicul și înlăturând pericolul. În luptele grele din zilele de 21-24 aprilie 1945 plutonierul Spiridon, din nou în fruntea telefoniștilor și agenților, contraatacă și reușește să se infiltreze în spatele dispozitivului inamic. Prin elanul cu care pornește la atac, lovește inamicul cu toată puterea, îl dă peste cap, restabilește situația și face 2 prizonieri. Curaj personal deosebit. Propus pentru decorare¹.*

Sublocotenentul în rezervă Tudor Marin a fost decorat post-mortem cu Ordinul "Coroana României", cu spade: „La 26 februarie 1945 inamicul a dezlănțuit un puternic bombardament de brandt-uri asupra trupelor proprii, lovind firul telefonic al Batalionului 1 în mai multe locuri. Toți telefoniștii trimiși să-l repare s-au întors răniți grav. Văzând această situație, ofițerul pleacă personal pentru a înlătura deranjamentul însă este reperat de observatoarele inamice și asupra sa se abate o ploaie de proiectile de aruncător. Un obuz îl nimerește în plin în timp ce încerca să refacă legătura și astfel moare ca un erou la datorie cu firul telefonic în mână”.

Într-un Ordin de zi din 13 ianuarie 1945 al comandantului Companiei a 3-a Transmisiuni, din Divizia 3 Infanterie, căpitanul Busuioc Aurel, se menționa: „...cățărându-se pe stânci, întinzând linii telefonice prin păduri și poteci de pe creste, alături de primele batalioane, compania a menținut tot timpul legăturile unității între comandament și artilerie, prin efortul sublocotenentului Milea Mihai, sublocotenentului Olteanu Rizea, sergentului major Merteza Anghel, sergentului Chelaru Pavel.”²

La 10 ianuarie 1945, în atacul asupra Budapestei, cade caporalul Tudor Nicolae, din Escadronul 46 Transmisiuni, iar sergentul major Baicu Constantin, din

Compania 2 a Batalionului 7 Transmisiuni, în ziua de 12 septembrie 1944 cu grupa de transmisiuni luptă cu inamicul și ia 10 prizonieri.³ În 15 ianuarie 1945, a căzut la datorie, în Slovacia, caporalul Bulea Vasile, șeful Stației radio din Regimentul 96 Infanterie. În ziua de 20 ianuarie 1945, sublocotenentul de rezervă Petrică Constantin a fost rănit în bătălia pentru eliberarea Budapestei, în timp ce realiza circuitul telefonic între Punctul de comandă al Diviziei și Bateria de artilerie dislocată în sprijin. Pentru fapta sa a fost citat în Ordin de zi pe Divizie.

Fapte deosebite au săvârșit ostașii din Escadronul 46 Transmisiuni, îndeosebi în lunile ianuarie și februarie 1945⁴. Căpitanul Busuioc Aurel, din Compania 3 Transmisiuni, a fost rănit grav în timp ce conducea subunitatea pentru instalarea unei centrale telefonice. A murit, după cinci zile, într-un spital de campanie. **Sublocotenentul Milea Mihai**, din Compania a 3-a Transmisiuni, a căzut la datorie în ziua de 6 mai 1945, cu doar trei zile înainte de terminarea războiului. În momentul când a fost rănit mortal se afla la post, instalând un circuit telefonic între Punctul de comandă al Regimentului 30 Dorobanți și Batalionul 2, angajat în luptă cu inamicul⁵. *”Unul dintre cei mai tineri ofițeri de transmisiuni – scria generalul Gheorghe Enciu – căzut la datorie în ziua de 6 mai 1945, în luptele din Munții Tatra Mică, a fost sublocotenentul Mihai Milea, comandantul unui pluton de construcții linii cablu din Compania a 3-a Transmisiuni divizionară, atașată la Divizia 3 Infanterie a Armatei a 4-a române. Moartea sa eroică, survenită în timpul misiunii de asigurare a legăturii, constituie un exemplu pentru generațiile viitoare, care vor trebui să nu uite niciodată pe cei care și-au dat viața pe pământul cehoslovac, pentru eliberarea acestei țări de sub dominația hitleristă, pentru zdrobirea Germaniei fasciste”⁶.* Ofițerul era recunoscut pentru faptele sale extraordinare, pentru care a fost în mai multe rânduri citat prin ordin de zi și decorat. În urma luptelor de la Hălmaș, în care s-au remarcat transmisioniștii plutonului său, sublocotenentul a fost decorat cu Ordinul "Mihai Viteazul", clasa a III-a pentru că, deși încercuit de inamic, „a reușit să mențină prin luptă legătura Diviziei cu regimentele din subordine”.

Sublocotenentul Olteanu Rizea, din Compania a 3-a Transmisiuni, a căzut la datorie în ziua de 10 aprilie 1945. Ofițerul, comandant de pluton construcții linii cablu, a dovedit măiestrie și curaj în îndeplinirea misiunilor. În Ordinul de zi nr. 131, din 6 februarie 1945 al Diviziei 3 Infanterie, se sublinia curajul excepțional al sublocotenentului, care a menținut legăturile de

comandament în cele mai grele și riscante condiții. În 10 aprilie 1945, se găsea în misiune în fruntea plutonului său, construind, pe o vreme nefavorabilă, o nouă linie telefonică la dispoziția unităților pe direcția loviturii principale a diviziei. Firul se întindea spre punctul de comandă al unui batalion din eșalonul I al Regimentului 1 Vânători, aflat pe direcția de efort. Trecând prin barajele de artilerie și aruncătoare și ocolind câmpurile de mine, sublocotenentul și oamenii săi au reușit să ajungă cu circuitul telefonic pe înălțimea cu cota 978, la 5 km nord-vest de Tuzina, unde era Punctul de comandă al batalionului din prima linie. În momentul când linia era aproape gata și ofițerul se pregătea să raporteze îndeplinirea misiunii, o schijă de brandt l-a lovit drept în cap, curmând astfel viața unui brav transmisionist.

Uimiți de această moarte groaznică, subordonații lui, cu inimile cernite de durere, au jurat să-l răzbune, apoi l-au înmormântat, în ritualul ostășesc, dându-i onorul ca unui adevărat erou.⁷ Comandantul Diviziei 3 Infanterie a propus să fie decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa a III-a, „ca o binemeritată răsplată pentru eroica sa comportare în luptă atât de apreciată de comandanții săi direcți, cât mai ales de ostașii pe care i-a comandat, fiind primul care-i îndemna prin curajul și exemplul său personal la îndeplinirea misiunilor cele mai grele”⁸. În Decretul Regal nr 3230/1946 se consemnează: „sublocotenentul Olteanu Rizea, decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa a III-a pentru destoinicia și curajul excepțional de care a dat dovadă în realizarea și menținerea legăturilor telefonice la trecerea Mureșului și Tisei..., la forțarea Hronului, precum și în Nem Pravă”. În Ordinul de zi nr. 55 din 26 mai 1945 se arată că Olteanu Rizea a fost avansat post-mortem la gradul de locotenent și decorat cu Ordinul Steaua României clasa a V-a în grad de cavaler, cu spade, cu panglică de virtute militară și frunze de stejar.

Alți ostași din această companie greu încercată pe frontul de Vest au dat tributul lor de sânge pe câmpul de luptă. Între ei, sergentul major Merteza Anghel, Compania a 3-a Transmisiuni, ucis în misiune, și sergentul major Chelaru Paul, Compania a 3-a Transmisiuni, ucis în misiune⁹.

Batalionul 202 Construcții Linii Permanente, comandat de maiorul Alexandrescu Ioan, care a asigurat legăturile telefonice ale Armatei a 4-a, a fost citat prin Ordinul de zi pe armată nr. 44, din 20 aprilie 1945, pentru „executarea la timp a lucrărilor și întreținerea tuturor circuitelor permanente pe

traseele Rimaszoabat, Tisovek, Bresno, Banska Bystrica, Dubrany, Ociova, Hrochot, Cserin, Zvolon, Kremnica. S-au distins ostașii de sub comanda sublocotenentului în rezervă Artenie Eufimie și sublocotenentului în rezervă Berlinski Petre, comandanți de coloană. (...) Pentru munca neobosită de zi și noapte depusă spre a menține în permanență legăturile Armatei în aceste operațiuni, unitatea mai sus menționată se citează prin ordin pe Armată”. Semnează: General de Corp de Armată Nicolae Dăscălescu.

Ordin de zi nr 170 din 30 mai 1945: „În cursul campaniei din Ardeal, Ungaria și Cehoslovacia unitățile de transmisiuni ale Armatei a 4-a au executat toate lucrările de transmisiuni ordonate, la timp și în bune condițiuni legăturile telefonice, telegrafice și radio ale armatei cu marile unități din subordine cu toate condițiile grele de lucru, lipsa circuitelor permanente, dotarea deficitară cu materiale consumabile, anotimpul extrem de aspru și în special ritmul rapid al operațiunilor...”

În luptele pe Frontul de Vest, Regimentul 1 Transmisiuni a pierdut 18 ofițeri, 8 subofițeri și 147 de soldați. Iată o faptă deosebită: în istoricul pentru Camera de tradiții a regimentului s-a păstrat o evocare a momentului când a fost ucis un brav transmisionist, sergentul Epurescu Stelian: „Valea prinse să vuiască, focul inamic se întetea din ce în ce mai tare. Ploaia de proiectile cădea peste tot. Stelian simți o smucitură în umărul stâng. O căldură moleșitoare îi năpădi tot corpul. Simți cum îi înțepenește șoldul. Aruncă o privire spre stânga și văzu zăpada înroșită. Se convinsese că era rănit, dar spera să nu fie grav. Privi spre ajutorul lui, dar nu-i zise nimic. Își încleștă gura să suporte durerea fără strigăt și continuă să lucreze. După un timp, ajutorul lui puse o întrebare...Nu-i răspunse nimeni... Nedumerit se uită la șeful său... se cutremură! Îl văzu cu capul plecat în dreapta, cu mâinile împietrite, iar zăpada în jurul său era înroșită... Îi desfăcu repede haina, dar i se spulberă orice nădejde: viața camaradului său era stinsă. Dimineața camarazii săi coborau panta abruptă ducând cu ei un pat improvizat din crengi de brad pe care stătea învelit într-o foaie de cort trupul neînsuflețit al sergentului Epurescu. La marginea pădurii soldații săi din grupă i-au săpat groapa și l-au înmormântat. Fețele lor exprimau o durere adâncă pentru viața care s-a stins precum și ura adâncă răzbuțoară împotriva dușmanului.

Comandantul unității a rostit câteva cuvinte, copleșit de durere. Îl cunoscuse personal pe sergent în situații grele...„Nu-l vom uita niciodată!”

O salvă de automate sparse liniștea momentului și-i întări solemnitatea. Era ultimul salut adus transmisionistului erau”¹⁰

Familia a primit, cu o durere imensă, știrea despre pierderea fiului lor. A avut puterea să răspundă scrisorii comandantului unității:

”Alexandria, 9 martie 1945

Domnului Comandant al Batalionului 2 Transmisiuni și camarazilor dragi,

Primind scrisoarea dumneavoastră nr. 813 din 15 februarie 1945, prin care ne anunțați moartea pe câmpul de onoare a fiului nostru drag sergentul Epurescu Stelian (Stelică). În veci nemângâiați, noi, părinții, vă exprimăm prin prezenta toate mulțumirile noastre pentru condoleanțele exprimate. Adânc mișcați de cuvintele frumoase ale scrisorii ce ne-ați trimis, vă rugăm să primiți sincerele noastre mulțumiri. Vă dorim dumneavoastră și camarazilor lui dragi să vă întoarceți cât mai curând sănătoși în patrie.

*Familia îndurerată: Florica și Ion Epurescu
Str. Tudor Vladimirescu nr. 53, Alexandria,
Teleorman”¹¹.*

Iată cum descria soldatul Cristea Măciucă întâmplările tragice trăite pe timpul campaniei: *”În toamna anului 1943 am fost încorporat în armată în Regimentul 2 Grăniceri în Dobrogea, la Cernavodă, cu misiunea de a apăra granița cu Bulgaria. Aici am făcut perioada de instrucție, a fost foarte greu dar am învățat multe, mi-a prins bine când am plecat pe front. Eu nu am fost trimis pe Frontul de Est cu toate că din regimentul nostru au fost trimiși mulți soldați să completeze diviziile decimate în luptele din Rusia.*

În vara anului 1944 s-a desființat Regimentul de grăniceri și am fost trimiși la Regimentul 9 Vânători de munte. Eu am fost transmisionist, aveam misiunea de a asigura legăturile telefonice între linii, eram în linia întâi și trebuia să folosesc terenul cu grijă când întindeam rolele cu cablul telefonic pentru că inamicul avea trăgători puși să ne împuște.

În iarna anului 1944 eram în Ungaria și apoi am trecut în Cehoslovacia, era ger cumplit și zăpadă mare, când bombardau câmpul mai rupeau cablurile și trebuia să refac legăturile. Vedeam cum mureau soldații pe lângă mine. Dar eu am avut noroc. Când eram în Munții Tatra am fost rănit în spate de niște schije de obuz, m-au pansat și am stat câteva zile până s-a vindecat rana. Schijele mi le-a scos un doctor mai târziu, acum vreo douăzeci de ani, mă durea locul rănii și m-a operat un doctor la Spitalul Militar din Focșani, nu credea că le am de atunci, din război. Pe front a fost greu, am prins o

iarnă cumplită, eram bine îmbrăcat, dar eram și călit, de mic am crescut în greutate, lucrăm la pădure și noaptea dormeam în colibă unde uneori îngheța apa pe care o aveam cu noi.

Au fost lupte grele pe Mureș, noi eram în linia întâi, iar în urma noastră veneau rușii. Românii nu prea făceau distrugerii dar rușii făceau prăpăd, mai ales prin Ungaria jefuiau și furau tot ce era de valoare, dacă nu reușeau să ia, distrugeau. Când luam prizonieri de multe ori îi lăsam liberi în spatele frontului să se ducă la casele lor pentru că, dacă îi prindeau rușii, îi duceau în lagărele lor din Siberia.

Din Cehoslovacia rușii s-au dus spre Germania, iar noi am rămas aproape de Praga. În Cehoslovacia oamenii erau mult mai primitivi și mai înțelepți decât ungurii, era parcă altă lume, aveau șosele asfaltate până în vârful munților. În Tatra ne-au ajutat mult și partizanii, ei cunoșteau bine drumurile din munți.

După ce s-a terminat războiul, s-a reorganizat regimentul și am pornit spre țară. Pentru că nu aveam mijloace de transport, am venit pe jos, în fiecare localitate pe unde treceam prin Cehoslovacia, dar și prin Ungaria eram primiți cu bucurie de toți locuitorii”¹².

Fapte de eroism care nu trebuie uitate niciodată. ■

Colonel (ret.) Alexandru OȘCA

NOTE

1. General de brigadă dr. Cristea Dumitru, colonel dr. Oșca Alexandru, *Transmisiunile, suport pentru conducerea militară (1877-1947)*, Ediția I-a, Editura AISM, București, 2003, p.267.

2. General de brigadă dr. Cristea Dumitru, colonel dr. Oșca Alexandru, *Transmisiunile, suport pentru conducerea militară (1877-1947)*, Ediția I-a, Editura AISM, București, 2003, p.262.

3. General de brigadă dr. Cristea Dumitru, colonel dr. Oșca Alexandru, *Transmisiunile, suport pentru conducerea militară (1877-1947)*, Ediția I-a, Editura AISM, București, 2003, p.240-242.

4. Ion Cereceanu, *Un regiment pentru istorie*, Editura CTEA, București, 2006, dare de seamă, p.90-96. Vezi și: General Ion Cereceanu, *Albumul Transmisiunilor*, la Muzeul Transmisiunilor și Informaticii, p.126

5. Evocare descrisă în detaliu de Gheorghe Enciu în *”Pe lungimile de undă ale datoriei”*, Ed. Mil., București, 1985, p.82-84.

6. *Idem*.

7. Gheorghe Enciu, *Pe lungimile de undă ale datoriei*, Ed.Mil, București, 1985, p.82-83.

8. Enciu, *Pe lungimile de undă ale datoriei*, p.84

9. General-maior Gheorghe Enciu, *Memorii de război - ” Zefirul transmite ”*, Editura Militară, București, 1978, p.17-32.

10. Colectiv, *Din istoricul unității și al armeei. Fapte de arme. Memorii. Amintiri.schițe și povestiri*, f.a., fără editură.

11. Colectiv, *Din istoricul unității și al armeei. Fapte de arme. Memorii. Amintiri.schițe și povestiri*, f.a., fără editură, p.75

12. <https://vranceaaltfel.ro/2020/08/27/cui-ii-mai-pasa-de-eroi-s-a-dus-ultimul-transmisionist-vrancean-din-al-doilea-razboi/>

Sârguință și devotament

În anul 1998, colonelul (r) Ilie Culișniuc și profesorul Gh. Apătăchioaie au finalizat lucrarea *Veteranii din Hudești povestesc*. Din cuvântul lor către cititori rezultă multitudinea faptelor de arme ale eroilor hudeșteni (jud. Botoșani) în perioada 22 iunie 1941 - 9 mai 1945, când s-au jertfit pentru Patrie 260 de tineri în diferite teatre de luptă. Evocările veteranilor rămași în viață, care s-au întors la familii, sunt triste și cutremurătoare, iar mărturiile celor care au fost luați prizonieri de către ruși în lagăre sunt de neimaginat datorită condițiilor inumane prin care au trecut.

Acestor veterani de război li se cuvine respectul și recunoștința generațiilor următoare, ei fiind istoria vie a comunei, un simbol al actelor de eroism.

În lucrarea respectivă sunt consemnate povestirile, împrejurările și mărturiile a 4 ofițeri, 37 de subofițeri și 25 de militari în termen. În cuvântul de încheiere, cei doi autori aduc un prinos de recunoștință și slavă luptătorilor hudeșteni care nu și-au precupețit sângele și nici viața în cel de-al doilea război mondial. Totodată, ei scot în evidență contribuția deosebită la întocmirea acestei lucrări, consemnând: «Aducem cele mai sincere și călduroase mulțumiri Doamnei Maricica Bostan (Atitiene) care cu multă sollicitudine ne-a acordat un sprijin prețios prin dactilografierea în întregime (non profit) a manuscriselor primite, fapt care a făcut posibilă realizarea acestei lucrări».

Menționez că lucrarea respectivă nu a fost dată publicității, a fost păstrată și copertată cu multă grijă ca o tipăritură pe care colonelul (r) Culișniuc Ilie a ținut-o, tot timpul, în biblioteca sa.

Eu, colonel în retragere Bostan

Constantin, cunoscându-i efortul, conștiinciozitatea și preocupările sale legate de situațiile foarte grele prin care au trecut oamenii din Hudești chemați să-și apere Țara, m-am întâlnit periodic cu dânsul și vedeam seriozitatea și atenția acordate acestui lucru. Dar, la data de 12.07.2006, Ilie Culișniuc a decedat, situație în care după 7-8 zile am mers împreună cu fratele său (soția care-l îngrijea ca pe un copil era decedată de doi ani) și am selectat toate documentele, manuscrisele sale, diverse însemnări, printre care și această lucrare. Toate acestea le-am pregătit personal și după un timp le-am predat cu un proces-verbal la Biblioteca din comuna Hudești, cu avizul Primarului de la acea dată.

Meritul deosebit în realizarea acestei lucrări l-a avut col. (r) Culișniuc Ilie, care, din câte l-am cunoscut, era un înțelept sfătuitor în discuțiile pe care le aveam uneori pe diferite situații din viață. Îmi amintesc și acum că el îmi spunea: «În tot ceea ce faci pentru

care aștepți răsplata muncii să te mulțumești cu dreptul acordat de Lege, nu să intervii tu pentru a fi plătit».

De-a-lungul celor 35 de ani de activitate, atât în Armată, cât și la unele instituții civile, în domeniul economic, m-am convins că de dreptate avea în supusele sale.

Dintre subofițerii și soldații trecuți în lucrarea menționată s-au publicat, până la această dată, în revista *România Eroică* următorii: Plt.(r) Atitiene V. Gheorghe, serg. maj. Apătăchioaie Gh. Mihai și soldat Bostan N. Toader.

Ținând seama că odată cu scurgerea anilor au dispărut și urmașii acestor veterani din Hudești, la data actuală este aproape imposibil ca cineva să mai prezinte vreun document prin care să descrie împrejurările prin care au trecut cei care și-au servit Patria în cel de-al doilea război mondial.

Pe lângă lucrarea «Veteranii din Hudești povestesc» am avut prilejul și onoarea să primesc de la col. (r) Culișniuc Ilie patru cărți intitulate

Ilie Culișniuc la masa de lucru

«Veteranii pe drumul onoarei și jertfei». Este vorba de: *Avânt peste Carpați*, ed.1994; *Spre cetățile de pe Nistru*, ed.1996; *De la Nistru la Marea de Azov*, ed.1997; *Veteranii pe drumul onoarei și jertfei*, ed.1998, pe care le-am păstrat cu mare grijă, pentru că sunt date cu dedicație pentru familia mea.

Aceste cărți sunt adevărate perle ale istoriei noastre militare, reprezentând jaloane pentru generațiile care sunt interesate să cunoască jertfele înaintașilor noștri în timpul celui de-al doilea război mondial.

Printre iluștrii redactori care au contribuit la apariția acestor valoroase cărți este și col. (r) Culișniuc Ilie, care a scris Capitolul «Acțiuni ale formațiunilor de servicii». Acestea se ocupau cu aprovizionarea cu armament și muniție, carburanți-lubrifianți, subzistențe (alimente, echipament, brutării și bucătării rulante auto), materiale sanitar-veterinare, asigurare medicală (spitale de campanie) precum și alte nevoi ale militarilor. Acestea erau interdependente de unitățile luptătoare, iar comandanții nu se puteau lipsi de ele.

De asemenea, pe timpul serviciului cât și după pensionare a scris numeroase articole de specialitate în revista *Spatele Armatei*, revista pe probleme de artă și istorie militară și *Magazin istoric*. Pentru lucrarea *Golgota Estului (1942-1944)* i s-a acordat Marele premiu național "Mihai Viteazul".

O lucrare deosebit de documentată atât din punct de vedere istoric, al acurateței, cât și a înțelegerii conținutului de către cei care l-au cunoscut pe colonelul în rezervă Culișniuc Ilie, este cartea (în manuscris) pe care acesta a întocmit-o în colaborare cu colonel

(r) Bostan Constantin, având 100 de pagini, intitulată «Oameni de seamă născuți pe plaiuri hudeștene».

Personalitățile despre care se face vorbire, în număr de 41, au constituit de-a lungul vremurilor repere luminate, de urmat pentru cei care i-au cunoscut, rămânând totodată și în memoria urmașilor acestora. Au fost de profesii și preocupări diferite, cum ar fi: doctori, ingineri, profesori, ofițeri, preoți, sportivi, primari ș. a.

Cartea aceasta cuprinde și un Documentar referitor la organizarea și subordonarea comunei Hudești, jud. Botoșani de-a lungul vremurilor.

Este o plăcere și destindere pentru cititorul preocupat să se informeze, din datele înscrise cu multă grijă, responsabilitate și corectitudine, de către autor, cu deosebită dăruire și strădanie pentru a fi înțelese de oricine. De exemplu, autorul consemnează că în anul 1421 un boier cu numele Hudici, din Divanul lui Alexandru cel Bun, a donat câteva sate, printre care și Hudineț, care cu trecerea timpului a căpătat denumirea Hudești (cea actuală). Foarte interesant este și capitolul «Organizarea în Moldova în timpurile vechi», precum și cel intitulat «Inființarea comunei Hudești», prin Ordonanța 1472/31.10.1864, emisă de Alexandru Ioan Cuza.

Din păcate, autorul a decedat, lăsându-mi lucrarea de mai sus în foi volante, dar cu ceva timp înainte mi-a spus, în situația că nu o poate coperta, să fac eu acest lucru. Ceea ce am și făcut din mult respect pentru dânsul. Lucrarea va fi predată Bibliotecii din comuna Hudești. ■

**Colonel (ret.)
Constantin BOSTAN**

„Monument istoric”. Avertizare sau Invitație la ocrotirea trecutului nostru?

Națiunile civilizate își ocrotesc istoria! Există – mai există! – credem, argumente care să ne îndreptățescă să afirmăm că și țara noastră, România, este o națiune civilizată. Unul dintre elemente ar fi cel din imaginea alăturată!

„Monument istoric”. O sintagmă pe care călătorul o întâlnește în toate orașele țării. Fiecare o percepe în felul lui, fie ca un avertisment pentru cel care ar atenta la integritatea monumentului, fie ca o invitație de a-i cunoaște istoria, valoarea arhitectonică etc.

Dar, dincolo de percepția personală, intervine legea. Și unde-i lege nu-i tocmeală!

Așadar, acest însemn distinctiv atestă regimul juridic de **Monument Istoric**, înscris în Lista patrimoniului Mondial sau în Lista monumentelor istorice din țara noastră, în vederea protejării sale în timp de pace sau de conflict armat. Simbolul grafic a fost aprobat de Convenția Internațională UNESCO în anul 1978.

În țara noastră, această siglă a fost aprobată de Comisia Națională a Monumentelor Istorice, fiind protejată în condițiile Legii nr. 84/1998 privind mărcile și indicațiile geografice. Ea este însoțită de înscrisul în limba română și în două limbi de circulație internațională.

(Continuare în pagina 48)

Stimată redacție,

Mă numesc Sever Boțan și sunt cercetător principal la Institutul de Arheologie al Academiei Române din Iași. Pe lângă pasiunea pentru antichitate și urmele ei, sunt pasionat și de perioada celor două războaie mondiale, cu poveștile de eroism ale celor care au luat parte la ele. De aceea sunt un avid cititor al publicației România eroică și sunt bucuros că e accesibilă on line.

Consecvent acestei pasiuni, am redactat un scurt material referitor la eroul copilăriei mele, bunicul meu, Sergent major V. Boțan, din Regimentul 3 Roșiori, care a luptat în aproape toată campania din est, între 1941 și 1944, la Odesa, Marea de Azov, în Caucaz și în Crimeia, fiind decorat pentru fapte de arme cu numeroase medalii. Poveștile sale erau fascinante și mi-au marcat amintirile. Am realizat că nu doar curajul și vitejia sunt virtuți de apreciat pe câmpul de luptă, ci și dreptatea și omenia.

Ca un omagiu adus amintirii sale, am scris acest rânduri.

E o poveste ce merită a fi cunoscută, pe care am spus-o cum am putut eu mai bine, consultând documente din arhivele militare de la Pitești, documente personale inedite, dar și material bibliografic și memorialistic divers.

Cu deosebit respect pentru munca pe care o desfășurați,

Dr. Sever-Petru BOȚAN

Institutul de Arheologie –
Academia Română, filiala Iași

Eroul copilăriei mele Sergent major T.R. Vsevolod Boțan, din Regimentul 3 Roșiori

Romain Rolland spunea că un erou este cineva care face ceea ce poate. Vsevolod Boțan (1917-2003) a fost un astfel de om. Trăindu-și cei mai frumoși ani în vremuri de restriște pentru istoria noastră națională, a făcut tot ceea ce a putut atât pentru semenii săi, cât și pentru țară.

Născut la Lozova, în Republica Moldova, pe 16 ianuarie 1917 într-o ilustră familie de preoți basarabeni din care și-au tras seva o seamă de personalități ale științei și culturii românești, precum Academicianul Victor Spinei, fost vicepreședinte al Academiei Române, istoric și arheolog de renume universal, Prof. univ. dr. docent Nicolae Boțan, fondatorul școlii de electrotehnică din România, sau Prof. Univ. Dr. Ing. Corneliu Boțan, ilustru dascăl al Facultății de Automatică și Calculatoare din Iași, Vsevolod – alintat și Seva de cei apropiați – și-a făcut studiile în Chișinăul interbelic.

În noiembrie 1938 a fost recrutat pentru arma cavaleriei și încorporat în Regimentul 3 Roșiori, în acea perioadă unitatea fiind dislocată la Turnu-Severin, în zona de acțiune a Diviziei a 2-a Cavalerie, Iași, care fusese concentrată în județul Timiș.¹ Pe 1 noiembrie 1940 a fost lăsat la vatră, fiind angajat, patru zile mai târziu, la Comisariatul General al Refugiaților, ca diurnist, până pe 3 iulie 1941, când a fost rechemat

Serg. maj. Vsevolod Boțan, pe frontul de Est

sub arme. În scurta perioadă de la comisariat, Vsevolod Boțan a lucrat cu tenacitate pentru salvarea multor familii de basarabeni amenințați cu deportarea din teritoriul ocupat de sovietici. În memoriile sale, preotul basarabean Vasile Țepordei își amintea că: *„În urma unei înțelegeri a lui Ioan Pelivan, Pan Halippa și a mea (n.a. - Vasile Țepordei), ne-am adresat ministrului refugiaților, rugându-l să ne ajute să scăpăm de Siberia pe frații basarabeni. Comisarul refugiaților, având grad de ministru, ne-a pus în legătură cu doi funcționari ai ministerului: Ana și Vsevolod Boțan. Amândoi erau fiii preotului Vasile*

Boțan din comuna Lozova, județul Lăpușna. Cu ajutorul lor am întocmit peste 50000 de acte, indicând că posesorul a fost refugiat în 1940. În acest mod am salvat peste 50000 de familii cu copii."²

Norii negri ai războiului începeau, însă, să se adune pe cerul țării. În conformitate cu ordinul MCG nr. 6300/3.07.1941, Regimentul 3 Roșiori, din Brigada 9 Cavalerie, începe mobilizarea și se pregătește de plecare pe front câteva zile mai târziu.³ Acesta pleacă din garnizoana Buziaș în 22 iulie 1941, organizat în șapte transporturi. Ordinea de bătaie a regimentului îl menționează pe sergentul major rezervă Boțan Vsevolod ca telegrafist în cadrul Escadronului de Specialități al regimentului.⁴

La 12 august 1941, regimentul a traversat râul Nistru, în avangarda Brigăzii a 9-a Cavalerie Lugoj. Ostașii roșiori s-au acoperit de glorie, participând la luptele crâncene de la Grigoriopol, Mihailovka, Catargi, Bogdanovka, Semiatovschi, Pavlinka, limanul Pavlinka, limanul Adjalik și Budinovka.⁵

Pe 26 august 1941, soldații regimentului au primit ordin să se regrupeze într-o poziție aflată pe litoralul de vest al limanului Bol Adjalik (numit *Bujalik* în notele sergentului Boțan) în lungul crestei situate la sud de Alexandrovka.⁶ O zi mai târziu s-a primit ordinul de a cuceri satul Alexandrovka și înălțimile strategice de la sud de sat. Luptele ce au urmat au fost extrem de dure, roșiorii plătind un greu tribut de sânge din rândurile ofițerilor și a trupei.⁷

În aceste lupte este rănit grav la brațul stâng și sergentul Boțan, urmele schijelor însemnându-l pentru vecie ca o pecete a eroismului de care a dat dovadă.⁸

La Becicherecul Mic, în 1940

Foaia calificativă pe anul 1941 îl descrie drept *"Bun militar, bun camarad și cu bune cunoștințe militare și de specialitate, fiind comandant al unui post tip G. Posedă o cultură generală îngrijită. Educat, manierat, având purtări frumoase în societate. Fără pasiuni sau defecte."*⁹

După ieșirea din spital, își regăsește unitatea la Moghilev, unde regimentul *"se afla în refacere fiind decimat aproape jumătate"*.¹⁰ În această zonă regimentul de roșiori a executat misiuni de pază, iar sergentul Boțan a îndeplinit aici funcția de agent al Comandaturii pieței din Moghilev, unde *"din nou a arătat cinste și conștiinciozitate și a adus servicii reale în special cunoscând limba rusă"*.¹¹ În primăvara anului 1942, Regimentul 3 Roșiori era dislocat în Transnistria, având misiuni de asigurare a pazei.¹² Consecvent caracterului său, a cărui probă de omenie și onestitate fusese dată și în 1941, atunci când acțiunile sale salvară viața a numeroase familii de basarabeni, Vsevolod Boțan ajută acum numeroși evrei și deportați să-și aducă din țară haine, medicamente și bani, fapte pentru care, un an mai târziu, va fi trimis în fața Curții Marțiale.

Într-o adeverință din 24 august

1949, fostul său comandant de regiment, Generalul Ioan Lungu, menționa următoarele: *"aceeași comportare a avut-o și față de populația evreiască deportată pe care i-a ajutat, înfruntând dispozițiunile organelor locale Administrative și jandarmerești, iar ca o consecință a acestor purtări a avut de suferit un proces în care a fost inculpat că a ajutat populației evreești de a-și procura medicamente, alimente, îmbrăcăminte și alte lucruri din țară și toate acestea le-a făcut desinteresat și numai din dragostea și buna intenție de a servi niște oameni în mari nevoi"*.¹³

Fișa personală din 1949 menționează lacunar ca motiv al condamnării *"transport fraudulos de haine și bani pentru evreii deportați în Transnistria"*¹⁴, însă Foaia matricolă personală ne dă mai multe informații, arătând că sergentul major Boțan e trimis în fața Curții Marțiale a Corpului de Cavalerie la 11 iunie 1943, fiind condamnat la 1 an de închisoare corecțională și 10000 lei amendă pentru *"delictul de export de valori BNR prin aplicațiunea Art. 5 din Legea Dezizelor"*.¹⁵

Între timp, în perioada 1942-1943 acesta ia parte împreună cu

regimentul la mai multe acțiuni militare având atribuția de șef al popotei ofițerilor, însărcinare de care se achită cu multă conștiinciozitate, după cum se menționează în Foaia calificativă pe 1942: *"A condus popota ofițerilor cu multă cinste și cu multă conștiință, dovedită în special pe timpul acțiunilor, venind regulat cu masa până în linia I, neținând cont nici de focul inamic și nici de oboseală – Subofițer de rezervă foarte bun, bine educat și de nădejde"*.¹⁶

În mai 1942, Regimentul 3 Roșiori se găsea în zona Tulcin-Odobovka, unde execută o intensă pregătire de luptă. Pe 14 mai se serbează Ziua Eroilor cu mare fast, fiind comemorați eroii regimentului. Cu acest prilej a fost sfințită și o troiță, în curtea fabricii de zahăr din Odobovka.¹⁷ Într-o fotografie făcută cu acest prilej, îl vedem și pe sergentul major Boțan, al șaselea de la stânga spre dreapta, pe calul Ural, companionul său de nădejde.

Tot în această zonă, regimentul execută o serie de acțiuni pentru curățarea pădurilor din jur de partizani, prinzând un număr însemnat de parașutiști sovietici, pregătiți pentru acțiuni de sabotaj.¹⁸

În august 1942, Regimentul ia parte la cucerirea Portului Anapa, cu acest prilej comandantul Diviziei 9 Cavalerie intenționând să propună decorarea drapelului unității cu Ordinul Mihai Viteazul.¹⁹

În continuare, Divizia 9 Cavalerie duce lupte grele în Caucaz, prilej cu care este felicitată și citată pe ordin de zi de către comandantul Armatei a 3-a, generalul Petre Dumitrescu.²⁰

La începutul lui 1943, începând retragerea, Regimentul 3 Roșiori duce luptă eroică pentru apărarea capului de pod din Peninsula Taman.²¹ În aceste lupte sergentul major Boțan avea să se distingă din nou, ca locțiitor de comandant al plutonului de pionieri al regimentului, fiind decorat pentru fapte de arme, după cum vom

vedea mai jos, cu Virtutea Militară cls. II.

În foaia calificativă pe anul 1943 vedem că *"în actuala campanie împotriva URSS ia parte ca încheietor al plutonului de pionieri, unde, în pădurile de la Novo Alexievka ia parte la luptele pentru cucerirea unor creste împădurite unde dă dovadă de un mare curaj și multă pricepere. Ține locul la comanda plutonului de pionieri în lipsa comandantului și îl conduce foarte bine și cu multă pricepere. Cu ocazia retragerii din Caucaz comandă o trupă de pionieri de distrugere. La Blagvoicenskoie, la distrugerea unui pod a cărei însărcinare o avea, văzând că rușii vin mai repede decât erau așteptați și trupele noastre nu se retrăseseră pe podul pe care trebuia să-l distrugă, sergentul major concură cu trupa sa în sprijinul trupelor ce se retrăgeau, ajutând la oprirea inamicului. Rămâne printre ultimii ce se retrag după limbul nisipos după ce își executase misiunea de distrugere a podului. Pentru faptele de arme*

Cavaleriștii Regimentului 3 Roșiori în fața Troiței de la Odobovka

Decorațiile serg. maj. Vsevolod Boțan, așa cum sunt păstrate în arhiva sentimentală a familiei

*arătate mai sus a primit Virtutea Militară cl. II.*²²

Cu toate acestea, în iulie este, după cum am văzut, condamnat și trimis spre reabilitare tot pe câmpul de luptă, în același regiment, cu care spre sfârșitul lui 1943 ajunge să lupte în încercuire, în Crimeea.²³ În amintirile sale rememora mereu faptul că a reușit să se evacueze cu unul din ultimele avioane germane ce au putut să decoleze. Ajuns la Constanța, este demobilizat pe 11 februarie 1944, moment în care războiul se încheie pentru acesta.

A fost un om de o bunătate excepțională, de o probitate morală ireproșabilă, onest, conștiincios și drept, după cum stau mărturie caracterizările făcute de superiorii ierarhici în foile calificative anuale: *Foarte bun subofițer de rezervă, s-a distins în mod strălucit pe front; cu calități excepționale de război, (...) în luptă a arătat calități excepționale. Un element rezistent, fiind capabil a suporta în foarte bune condițiuni campania. Posedă bune cunoștințe militare fiind capabil a face față în orice moment situațiilor celor mai grele. Bine educat, bun camarad. (...) Merită cu prisosință a înainta la gradul de Plutonier T.R. rezervă.*²⁴

Fostul comandant al regimentului în perioada 1943-

1944, General de rezervă Ioan Lungu, îl descria *"caracter loial și sincer, fire blândă, totdeauna binevoitor și cu multă grijă în special de cei mai mici în grad, foarte conștiincios în serviciu, extrem de cinstit și foarte drept"*.²⁵

Pentru fapte de arme, sergentul major T.R. Vsevolod Boțan a fost recompensat cu mai multe medalii, între care: Bărbăție și Credință cu spade, clasa II-a (O.Z. 1234 din 01.09.1942); Serviciu Credincios cu spade, clasa III-a (O.Z. 64 din 01.02.1943) și Virtutea Militară cls. II (O.Z. 402 din 1943).

Destinul său zbuciumat se împletește cu cel al altor camarazi din Regimentul 3 Roșiori ale căror povești au fost spuse sau așteaptă să iasă la iveală, precum plutonier-adjutant Constantin Ursu²⁶ sau sergent major Ilie Grecu.²⁷

Lor, dar și tuturor eroilor români din cel de-al doilea război mondial, eternă recunoștință! ■

Dr. Sever-Petru BOȚAN

NOTE

1. C. Chiper, *Cronica militară a Județului Vaslui*, Ed. Pim, Iași, 2012, p. 117-119.
2. I. Colesnic, *Basarabia necunoscută*, Vol. II, Ed. Cartier, Chișinău, 2019, pp. 559-560; Pentru relatarea aceluiași episod vezi și V. Țepordei, *Amintiri din gulag*, Casa editorială Abeona, București, 1992, p. 46.
3. V. Giuran, *Aspecte privind activitățile militare ale Brigăzii/Diviziei 9 Cavalerie în cel de-al doilea război mondial. Campania din Est (1941-1944)*, în *Analele Banatului s.n.*, Arheologie-Istorie X-XI, 2, 2002-2003, p. 532.
4. V. Giuran, *Momente din activitatea Regimentului 3 Roșiori în cel de-al doilea război mondial. Campania din Est în perioada Iunie 1941 – Iulie 1942*, în *Analele Banatului*, nr. 3, 1994, p. 418.
5. C. Chiper, N. Ursu, *Vasluienii în războaie*, Ed. Karta-Graphic, Ploiești, 2020, p. 243.
6. V. Giuran, *op. cit.* 2002-2003, p. 533.
7. V. Giuran, *op. cit.* 1994, p. 425.
8. *Ibidem*, p. 426. (cu prenumele scris greșit de către autorul articolului – Sevalod)
9. A.M.R. Fond 1598-Comisariatul Militar al Regiunii Iași, inventar nr. S. 844 din 05.04.1968, Subofițeri, nr. crt. 1937 pe anul 1938, fila 16.
10. Note privind Campania din Est ale Sergentului V. Boțan (manuscris, în arhiva autorului).

11. A.M.R., fila 17.
12. V. Giuran, *op. cit.* 2002-2003, p. 534.
13. Gen. Ioan Lungu 1949 (manuscris).
14. A.M.R., fila 8.
15. A.M.R., fila 13.
16. A.M.R., fila 17.
17. V. Giuran, *op. cit.*, 1994, p. 429.
18. *Ibidem*, p. 429.
19. V. Giuran, *op. cit.*, 2002-2003, p. 534.
20. *Ibidem*, p. 535.
21. C. Chiper, *op. cit.*, p. 118.
22. A.M.R. fila 18.
23. Un material foarte interesant ce arată cazurile în care se putea face reabilitarea pe front a soldaților condamnați este semnat de G. G. Pătrașcu, *Reabilitare cu o condiție: să fie citați pe Ordin de zi pentru fapte de vitejie*, în *Document. Buletinul Arhivelor Militare Române*, An XXIII, Nr. 1 (87), 2020, p. 11-15.
24. A.M.R., filele 16-19.
25. Caracterizare făcută de Gen. Ioan Lungu, fost comandant al Reg. 3 Roșiori, în 1949. Arhiva personală a autorului (manuscris).
26. C. Chiper, N. Ursu, *op. cit.*, p. 243-245; Vezi și N. Ursu, *Notițe din campania în Caucaz*, în *România Eroică*, nr. 1 (70), 2024, p. 39-40.
27. Camarad și prieten al bunicului meu, a cărui memorie e cinstită azi de nepotul său Ionuț Grecu.

De la Cotul Donului până în Munții Tatra!

În vremea când veneam eu pe lume, la mai bine de patru ani după încheierea ultimului război mondial, în satul meu, ca în multe altele de pe întinsul țării, tot apărea câte un răătăcit, îmbrăcat cu un rest de manta soldățească, purtând o părere de raniță în spate, cu mai nimic în ea, sprijinindu-se într-un băț, unii târându-și piciorul, și toți îndreptându-se spre locul natal...

Ion Sofronie, la anii tinereții...

...și în ultimul an al vieții

Mi-a povestit tatăl meu, mi-a povestit tata-mare, bunicul. Erau prizonierii de război eliberați din Siberia, se întorceau acasă, erau vii, le mai bătea inima, bătea încă!, deși multora dintre ei, femeile lor le făcuseră slujbele de înmormântare, îngropând un sicriu gol, le făcuseră pomeni... Doamne, să ajungi acasă după ani de război și prizonierat, să-ți vezi mormântul, să-ți citești numele pe cruce, ce poate fi mai zguduitor?!

În anii aceia, despre prizonierii români din Rusia nu se știa nimic. Mai apoi, în anii comunismului, nu se vorbea despre tragedia lor. De abia după decembrie '89 s-a scris, au apărut cărți, s-au publicat memoriile ale celor care au văzut moartea, au trăit iminența ei în pustietatea taigalei. Cei care au închis ochii pentru totdeauna, zeci de mii, n-au mai putut povesti!

Am citit mult despre asta! Măcar așa să cinstim memoria celor care au suferit atât, cunoscându-le poveștile cutremurătoare!

„...Am fost dus cu trenul de marfă direct în Siberia. În fiecare vagon eram 40 prizonieri, paiele de pe podea erau prea puține... Primeam o găleată de apă la 24 de ore pentru toți cei 40 de prizonieri din vagon. Mărfarul care ne ducea în Siberia, parcă plângea, gâfâia, era și el părtaș la suferința noastră... Locul era numit „Iadul Alb”. Era un frig pe care nu l-am mai întâlnit niciodată, vântul îți tăia fața, gerul frigea. Acolo și în luna mai copiii se dădeau cu sania. Am fost băgați în barăci de lemn, în care bătea vântul, intra zăpada și ploaia. Am dormit pe prici, fără nici o lenjerie de pat. În loc de pernă, la cap, aveam o cărămidă. Cât timp am stat închis aici nu m-am schimbat de haine, le purtam până putrezeau pe noi. Mi-am dat jos cămașa de pe mine după nouă luni, cămașa s-a rupt toată în bucăți de parcă erau fluturi, a rămas doar gulerul... Cât am fost prizonier, eu nu am văzut focul și nici nu m-am încălzit la vreo sobă sau foc. Din cauza frigului, mi-au înghețat degetele la picioare, unghiile au căzut una după alta.

Nu am mai văzut niciodată atâția inși pe metru pătrat. Credeam că rușii

au prins toți oamenii din Europa și i-au închis aici...

În lagăr, moartea era stăpână, viața unui om valora cât o furnică zdrobită sub picior. În fiecare dimineață prima întrebare era: „câți morți sunt?” Vedeam, ziua, prizonieri mergând pe drum la lucru, care cădeau jos și mureau ca muștele. Morții erau duși în beci, iar când se adunau 25 de cadavre, noi, prizonierii, le săpam o groapă comună, unde erau aruncați la grămadă, fără cruce, fără nici măcar un țărșuș, groapa era nivelată ca și cum acolo nu s-ar fi întâmplat nimic. Hainele morților erau luate și folosite de ceilalți prizonieri.

Aici, în lagăr, prizonierii arătau ca umbrele, băntuiau ca umbrele. Cei slabi fizic și „de înger” nu aveau nici o șansă. În lagăr era ultima stație, punct terminus, de aici nu se putea evada nicăieri. Singurul loc în care se putea evada era mormântul – groapa comună.

Toți prizonierii munceau, chiar și cei răniți și bolnavi, care nu puteau sta în picioare, erau în așa hal încât nu se puteau întoarce pe patul de scândură. Aceștia aveau normă zilnică: să prindă 80 de muște în fiecare zi. La sfârșitul zilei, cutia cu muște a fiecărui

prizonier era dusă la comandantul lagărului, care le număra luând câteva cutii la întâmplare. Prizonierul care nu avea cutia completă cu cele 80 de muște, avea probleme...

De trei ori pe zi primeam o jumătate de litru de apă caldă și sărată, care avea 4-5 boabe de arpacaș, și 300 grame de pâine neagră pentru o zi întreagă. De la masă mă ridicăm întotdeauna flămând și simțeam o slăbiciune care mă lua cu amețeală. Aș fi fost cel mai fericit dacă aș fi avut mâncarea câinilor din ziua de azi... Aș fi vrut să mănânc cu mare poftă buruieni, însă acest lucru era interzis. Pe toată suprafața lagărului nu găseai o buruienă, suprafața respectivă arăta ca și cum ar fi păscut găștele, era uscată, arsă. Am văzut prizonieri care au fost împușcați pentru un pumn de buruieni. Eu am mâncat de mai multe ori buruieni (lobodă) care erau pătate cu excremente umane, le-am șters cât am putut și le-am mâncat..."

Am redat din amintirile unui om pe care soarta l-a purtat și l-a cutremurat prin Siberia, dar pe care, minune, Cel de Sus l-a îngăduit în viață 100 de ani...

Îmi amintesc cum, mult mai încoace, după anii 2000, am început să urmăresc, cu sufletul la gură, emisiunile lui Bear Grylls, „Ultimate Survival”. Specialistul în supraviețuire povestește despre un prizonier german evadat dintr-un lagăr din Siberia. Omul a răătăcit doi ani prin sălbăticia înghețată, înfrigorat și înfometat, slăbit și suferind, dar a rezistat pentru că l-au susținut speranța, dorința de a supraviețui, mentalitatea de învingător. Avea cu el 10 cartușe și după 1000 de pași muta unul din mâna dreaptă în cea stângă. După altă mie de pași mai transfera un cartuș. Și tot așa... Astfel căpăta o nouă gură de oxigen, o speranță în plus, aceea de a mai fi depășit un impas, de a fi mai aproape de liman. Asta a făcut timp

de doi ani, și-a mișcat picioarele și a plimbat cartușele dintr-o mână în alta! El nu avea în minte imensitatea drumului care îl despărțea de casă, nu se lăsa terorizat de asta, căci povara gândului l-ar fi doborât. El gândea că nesfârșitul său parcurs este alcătuit din etape de câte 1000 de pași, pe care le putea parcurge una după alta. Se încuraja cu gândul că până în Germania nu sunt multe, multe sute de kilometri, câți vor fi fost ei, ci o distanță măsurabilă într-un număr oarecare înmulțit cu 1000 de pași. A supraviețuit, a ajuns acasă, ceea ce reprezintă o formidabilă lecție de tenacitate, voință, dârzenie. După cum ar trebui să facem cu toții, el a învățat să împartă scopul ultim al trudei sale, care i se părea aproape imposibil de atins în întregul său, căci asta l-ar fi descurajat și deprimat, în ținte mai mici, realizabile, una după alta, așa cum ar fi parcurgerea a 1000 de pași și, apoi, a încă 1000...

Dar, oare tatăl meu, în drumul său, aproape nesfârșit, străbătut pe jos, din Munții Tatra ai Cehoslovaciei până în Câmpia Găvanu-Burdea, în Argeșul nostru, tatăl meu, care nu știa nimic despre „Ultimate Survival”, cum s-o fi descurcat?! Nu voi afla nicicând, dar știu că a ajuns acasă, în satul lui, la femeia lui, la casa lui, mică-mică, la pământul lui, puțin, la sărăcia lui...

Da, tatăl meu, sergentul Ion Sofronie, a luptat în ultimul război mondial! Cu Regimentul 4 Dorobanți Argeș, din câte țin eu minte. Născut în plin război, a văzut lumina zilei în 22 februarie 1917, i-a fost dat să aibă parte de un alt război, de data asta, ca luptător, de la începutul până la sfârșitul lui.

Și astăzi mă tot gândesc că, dacă îl făcea doar în Est, până la Stalingrad, unde a avut loc cea mai sângeroasă confruntare armată din istoria omenirii, dacă nu lupta și în Vest, până în Munții Tatra – mai întâi, aliat

al nemților și inamic al sovieticilor, apoi, invers – dosarul meu de cadre nu mi-ar mai fi permis să ajung gazetar! Anii crunți îndurați de el pe câmpuri de luptă mi-au netezit mie drumul în viață!

Acasă, la țară, îmi petreceam timpul în fața televizorului, uneori, apărea și tata, mai ales când se transmiteau meciuri de fotbal, se așeza în prag, la intrarea în cameră, își întindea picioarele în suferință, le tot masa căutând a-și ostoi durerile, dar nici vorbă, nici nu prea vedea bine la micul nostru ecran, avea probleme cu ochii, tot întreba ce se întâmplă pe teren! Tatăl meu se plângea rar, suferea în tăcere, cu demnitate și resemnare.

Doamne, prin câte a trecut cel al cărui nume, cu prenume, cu tot, îl port eu! Bietul tata, dragul nostru tată, cum să-l mai ajute picioarele?! Iarna, când ajungea acasă, nu se dezlepea de sobă. Era de înțeles, bătea zi și noapte drumurile de fier ale țării, în ghereta de la coada trenului de marfă, care nu-l apăra de vântoase sau ger, cel mult de ploaie și zăpadă și, ca și cum nu ar fi fost de-ajuns, prin gări, acolo unde se atașau sau se desprindeau vagoane, cobora în viscol spre a-și face datoria de manevrant, alergând pe lângă mărfar și agitând stegulețul pentru a dirija mecanicul, înainte, înapoi, pe loc, prințând și desfăcând cu greu cuplele înghețate care leagă vagoanele, în scrâșnet de metal și rafale de vânt rece puse să te spulbere.

Om de la țară, cu pământ puțin, aproape spre deloc, tata a lucrat o viață la CFR. Mai înainte de asta a servit destui ani sub arme. Doamne, dar ce ani! Spre sfârșitul serviciului militar, cred că dura 24 de luni, poate, mai mult, a început războiul și, cum se lăuda el, pușcaș-mitralior în linia întâi, a făcut frontul, a îndurat frigul și foamea, a trăit spaima morții. Îmi povestea că, peste neodihnă, foame, sete, pe lângă amenințări și pericole,

frigul l-a chinuit mai mult decât spaima de glonțul care putea veni oricând, de oriunde, acolo în tranșeea care nu-l putea apăra de viscol, cu atât mai puțin de moarte.

A ajuns la Cotul Donului, acolo unde Armata română a suferit cea mai dureroasă înfrângere din istoria ei, iar sârmanul meu tată s-a ales cu o rană la cap, care l-a trimis în afara luptei. Nu s-a numărat printre cei peste 150 000 de ostași români care au pierit acolo! S-a întâmplat în iarna aceea geroasă, cum sunt toate iernile prin stepă, cu zăpadă spulberată peste tranșee și ostași transformați, parcă, în statui, undeva, departe, departe de țară, prin preajma Donului. Zăpadă spulberată de viscol, zburătăcindu-se, la întâmplare, după cum își mână caii de fum vifornița...

Minune dumnezeiască! – zicea tata, nevenindu-i să creadă că a trăit o așa întâmplare. Din ceața lăptoasă s-a desprins o căruță aflată în retragere, a oprit, cel care mâna caii l-a ridicat pe omul grav rănit și l-a pus lângă el. Acolo, în necuprinsul câmpiei ruse, tatei nu i-a fost scris să-și găsească

sfârșitul! Cum îmi povestea des, Cel de Sus a avut milă de el, mai întâi l-a lăsat în viață, apoi l-a trimis acolo pe nimeni altul decât pe vărul lui, tot un Ion Sofronie – Onică, era strigat în sat – cu căruța și cu caii lui, să-l ajute să trăiască. Tata a ajuns în țară, s-a vindecat, după o lungă spitalizare, a avut zile și, din voința lui, sau, mai degrabă, la ordin, a pornit-o spre Vest, din nou sub arme, a făcut frontul până în Cehoslovacia.

De la Cotul Donului până în Munții Tatra și înapoi, la casa și gospodăria lui țărănească din câmpia Găvanu-Burdea!... S-a întors acasă, mergând mai mult pe jos. Nu știi cât timp i-a luat! În vremea cât a fost el pe front, mama a lăsat în urmă căsuța lor de tineri înșurăței săraci – ce căsuță, patru pereți foarte apropiați, adăpostiți sub pățul, în interiorul cărora, mai târziu, aveam să creștem și să ne sufocăm și noi, unul, doi, trei băieți, apoi, surioara! – și s-a mutat la părinții ei, să nu trăiască de una singură și să le fie de ajutor.

Într-o bună zi, în curtea bunicului, câinele a început să latre ca la urs.

Alarmat, bunicul a ieșit cu pușca de vânătoare în mână, gata să tragă! A zărit o mână de om, zdrențăros, privind rătăcit în jur, ca un răufăcător, aproape neștiind cine este și unde se află. Când bunicul a dus arma la ochi și a îndreptat-o spre străinul intrat fără voie în ograda lui, a ieșit mama, într-un suflet, strigând ca din gură de șarpe: „Nu trage, tată, este Ionel, omul meu!” Năucit de această veste, bunicul, în loc de bun venit, l-a luat la rost, supărat, de parcă ar fi venit de coala, dintr-o casă de peste drum. „Puteai să te bărbierești și tu, măi omule!” – i-a zis bunicul, într-o doară, ca să se scuze. „Tată socrule – a reușit să îngaiame ginerele – tot drumul ăsta lung, parcă fără sfârșit, abia dacă am avut ce mânca, unde pune capul ca să-mi trag sufletul, să-mi oblojesc rănile, darămite să mă bărbieresc, să fiu fercheș în fața dumatile! Primește-mă așa cum arăt!”

Și bunicul l-a primit! Și s-au strâns în brațe, bucuroși să se revadă după mai bine de patru ani de război... ■

Colonel (ret.) Ion SOFRONIE

„Monument istoric”. Avertizare sau Invitație la ocrotirea trecutului nostru?

(urmărire din p. 41)

Transcriem câteva articole – din textul publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 220 din 16 martie 2005 – referitoare la atribuțiile și controlul respectării statutului de “Monument Istoric”:

- Primarii asigură prin aparatul propriu de specialitate și în colaborare cu direcția pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județeană, respectiv a municipiului București, aplicarea însemnelor distinctive și a siglelor de monumente istorice și controlează întreținerea lor de către proprietar.
- Serviciul de monumente istorice din cadrul direcției județene pentru cultură, culte și patrimoniul cultural

național, respectiv a municipiului București, colaborează cu autoritățile administrației publice locale și asigură asistența de specialitate pentru marcarea și inscripționarea monumentelor istorice.

- Ministerul Culturii și Cultelor controlează amplasarea însemnului distinctiv care atestă regimul de monument istoric, în vederea protejării sale în timp de pace sau de conflict armat.

- Proprietarii monumentelor istorice au obligația să permită montarea și să întrețină însemnul și sigla de monument istoric.

*

Între litera de lege și aplicarea ei pe teren este o discrepanță îngrijorătoare... ■

„Slavă Eroilor!”

Domnule Director,

În toamna anului 1944, pe timpul luptelor grele, purtate de Unitățile Armatei noastre pentru eliberarea ținuturilor românești ale Bihorului și Ardealului de Nord și pentru alungarea bandelor maghiare dincolo de vechea noastră frontieră, a căzut luptând eroic pe hotarul comunei Haieiu, jud. Bihor – în imediata apropiere a Băilor-Felix, ostașul Ion Cernea din comuna D-Voastră: Sălchioara - R. Sărat.

Locuitoarea Drugaș Carolina, care i-a făcut și înmormântarea în locul numit „Valea Cireșilor” a păstrat fotografia alăturată găsită în buzunarul hainei viteazului erou, iar noi, văzând-o la dânsa o transmitem odată cu această scrisoare, familiei sale îndoliatăe, reprezentând pe fiul său drag Nicu I. Cernea și pe fratele eroului.

Vă rugăm să fiți binevoitor, Domnule Director, a transmite alăturata fotografie – spre amintire veșnică familiei aceluia Erou, și totodată Vă mai rugăm următoarele:

Spuneți, Domnule Director, fraților noștri din vechiul regat și tuturor acelor părinți cari și-au trimis pe fiii lor dragi să lupte și să moară eroic pentru eliberarea noastră și întregirea hotarelor, că românii din părțile Bihorului le păstrează veșnică recunoștință!

Numele ostașilor bravi cari au căzut pe aceste meleaguri, va fi pomenit cu venerațiune în veci de toți fiii Românilor.

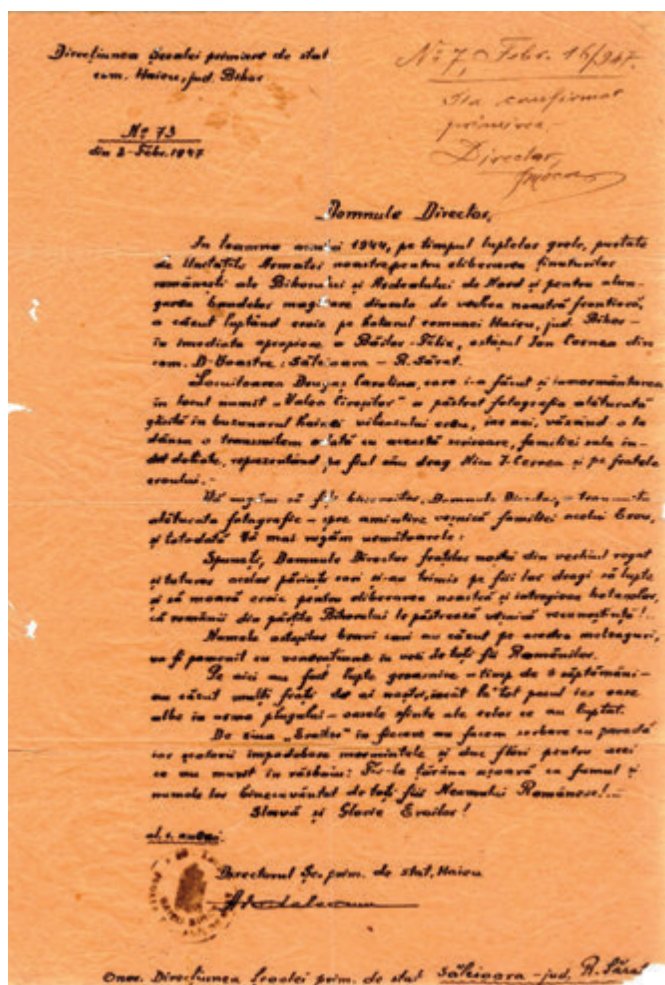
Pe aici au fost lupte groasnice – timp de 3 săptămâni – au căzut mulți frați de ai noștri, încât la tot pasul ies oase albe în urma plugului – oasele sfinte ale celor ce au luptat.

De ziua „Eroilor” în fiecare an facem serbare cu paradă iar școlarii împodobesc mormintele și duc flori pentru acei ce au murit în războiu: Fie-le țărâna ușoară ca fumul și numele lor binecuvântat de toți fiii Neamului Românesc!

Slavă Eroilor!

Caporalul erou Ion Cernea

Cu mai mulți ani în urmă, în numărul din iunie 2007 al revistei, făceam cunoscută scrisoarea care urmează, primită, în februarie 1947, de către prof. Mocanu, cel care a reprezentat pentru mult timp „Direcțiunea Școlii primare de stat Sălcioara – jud. R. Sărat”, fiindu-i trimisă de către omologul său din comuna Haieu, jud. Bihor. Războiul trăsese brazde adânci în viața familiilor și comunităților de țărani de pe ambele versante ale Carpaților.

Scrisoarea, emoționantă, este semnată de către directorul școlii primare din Haieu – un patriot – pe numele său (cum altfel?) Ardeleanu. Mai recent, i-am solicitat relații unui succesor peste timp, la catedră, al acestuia, profesorului de istorie Valentin Bot, de la școlile din Haieu și Sănmartin (actualul centru de comună). Om de înaltă ținută morală, directorul Ion Ardeleanu a fost unul dintre dascălii respectați, cu studii pedagogice (așa se explică scrisul caligrafic), slujind în învățământ până în 1970, la pensionare, și atingând o vârstă înaintată. Locuia în Băile Felix, care, odinioară, era parte a comunei Haieu. I-a fost învățător și tatălui profesorului Valentin Bot – la rândul său cu o carieră completă de învățător și care, prezentându-i-se documentul, după atâția ani, i-a recunoscut imediat scrisul.

Drugaș Carolina, cea care i-a făcut eroului înmormântarea, a trăit tot în Băile Felix, depășind vârsta de 90 de ani. În preajma Văii Cireșilor era vechiul cimitir al satului Haieu, în prezent abandonat. Mărturiile sunt că, pe lângă localnici, acolo au fost îngropați și militari, astfel că unul dintre morminte ar putea să fie al lui Ion Cernea. Nepoți și strănepoți ai Carolinei Drugaș locuiesc și acum în zonă.

În timp, memoria victimelor și eroilor războiului a fost păstrată vie. Deși relativ tânăr, prof. Valentin Bot își amintește de relatările despre război,

despre luptele din împrejurimi și din alte părți ale participanților direcți, ale vârstnicilor, ale veteranilor de război. Se adunau la bunica istoricului de astăzi – un fel de croitoreasă a satului – și rememorau grozăviile, astfel că, pe nesimțite, în mintea copilului de atunci s-a cuibărit interesul pentru trecut, pentru istorie. Pe vremea aceea, pe dealurile din împrejurimi, copiii încă mai găseau tuburi de cartușe din timpul războiului pentru joaca lor nevinovată.

Odată ce le-a fost adusă la cunoștință, scrisoarea a stârnit un real interes în rândul profesorilor din comuna Sănmartin de astăzi, o copie fiind expusă la avizierul școlii. Cu obiectivitate, profesorul Valentin Bot arată că „Este un document interesant, care dezvăluie un moment de istorie trăită, unul dintre momentele din care se compune istoria ca un tot”.

La celălalt capăt de țară, la Sălcioara – în prezent aparținând de comuna Ghergheasa din jud. Buzău –

la 16 februarie 1947, directorul școlii, prof. Mocanu, menționa: „S’a confirmat primirea”. La școala din sat, ani buni, originalul scrisorii – caligrafiat pe hârtie pergaminată, acum îngălbenită și înnobilată de trecerea vremii – a fost expus înrămat. Prin 2007, atenția ne-a fost atrasă asupra documentului de către entuziastul prof. Aurel Urică Neculai. Directorul Mocanu, la rândul său, s-a bucurat toată viața de respectul comunității. Numele său, cu trimitere evidentă la ocupația de mocan/cioban, ar putea fi pus în legătură cu primii „descălecători” de la Sălcioara, de la începutul secolului al XIX-lea, posibil veniți dinspre Brăila și de mai departe, în transhumanță, dinspre Ardeal.

În urma eroului, soția, Anica, și fiul, Nicu I. Cernea, au frământat toată viața pământul uscat de pe hotarul satului. Destinul lor a fost cel al întregii generații asupra căreia s-au abătut ororile celui de-al Doilea Război Mondial, seceta din 1946, precum și dezrădăcinarea din anii care au urmat.

Caporalul Ion Cernea se născuse în 1916. Soția, Anica Cernea (1919-2001), nu s-a recăsătorit niciodată și toată viața a luptat bărbătește cu greutățile vieții aspre de la țară. Nu s-a despărțit de singurul lor „fiu drag”, Nicu I. Cernea, evocat în scrisoare, născut în 1941, trăind toată viața sub același acoperiș. Adăugarea inițialei prenumelui tatălui fusese hotărâtă la primărie pentru simplul motiv că în sat erau mai multe persoane cu același nume. La începutul anilor 1960, Nicu I. Cernea s-a căsătorit cu Lina și, la scurtă vreme, s-a născut unica lor fiică, Lenuța – de asemenea viitoare învățătoare. După ce a lucrat ca tractorist și ca agricultor, de la un moment dat pe Nicu I. Cernea nu l-au mai prea ascultat picioarele; până mai recent, la plecarea spre Câmpiele Elizee, la întâlnirea cu tatăl său și cu mama sa. Sigur, Lina a rămas să robotească în gospodărie. Acum, pensionându-se la rândul lor, Lenuța și soțul său au părăsit Ploieștiul, unde

avuseseră serviciu, și s-au stabilit în sat. Un destin mai mult sau mai puțin asemănător cu al altor sute de mii sau milioane de familii de români.

Din păcate, fotografia din buzunarul ostașului, anexată la scrisoare, nu s-a păstrat. Fiul celui căzut la datorie era în compania fratelui eroului, Voicu Cernea, de mult retras și el pentru odihna veșnică. În schimb, familia deține o fotografie din curtea Regimentului de Cavalerie Rm. Sărat, cu Ion Cernea pe cal, acesta fiind în serviciu militar la cavalerie, în calitate de „călăraș de schimb”.

În amintirea răposaților din al Doilea Război Mondial, cândva, în

curtea bisericii din Sălchioara (1864), între clopotniță și biserica propriu-zisă, a fost amenajat un mic cimitir al eroilor satului, cu cruci metalice (cenotafe). În fotografia de toamnă târzie, prima cruce din dreapta, din planul apropiat, este cea închinată lui Ion Cernea. De asemenea, în cimitirul satului, creștinește, la locul unde își va fi găsit odihna soția Anica, familia a ridicat o cruce având înscris numele eroului, precum și al soției sale. Din fotografia de pe suportul ceramic, de pe cruce, prelucrată grafic stângaci, cei doi ne privesc întrebători.

Dramatismul și eroismul evenimentelor reflectate în scrisoarea

dascălului bihorean sunt de natură să impresioneze profund – „la tot pasul ies oase albe în urma plugului”. Patriotismul său și al contemporanilor săi apare pe cât de înălțător, pe atât de firesc. Este greu să exprimăm mai bine sentimentele pe care le datorăm înaintașilor bravi decât o făcea acest director de școală primară de țară, în 1947: „Numele ostașilor... va fi pomenit cu venerațiune în veci de toți fiii Românilor”. „Fie-le țărâna ușoară ca fumul...” ■

Prof. univ. dr. Nicolae LUPU

A.S.E. București

RESTITUIRI

La 24 mai 2025, Monumentul Eroilor din comuna Slobozia, județul Giurgiu împlinește 100 de ani! Nu sunt sigur că oficialitățile de astăzi ale acestei comune știu ce operă valoroasă au în curtea bisericii, la doar câțiva pași de Primărie. Monumentul poartă semnătura lui State Baloșin – arhitect și sculptor cunoscut și apreciat în epocă – și a lui Teodor Burcă, sculptor monumentalist și autor a numeroase monumente închinare eroilor Primului Război Mondial. Probabil că sătenii mai în vârstă vor descoperi oameni cunoscuți printre numele evocate în acest articol, apărut în revista *Cultul Eroilor*, nr. 7-10/1925.

Sfințirea Monumentului Eroilor din comuna Slobozia, județul Vlașca

Duminică 24 mai 1925 a avut loc cu o deosebită solemnitate sfințirea monumentului celor 102 eroi căzuți în război din comuna Slobozia, județul Vlașca.

Serviciul religios a fost oficiat de S.S. Părintele protoereu Gh. Popescu, asistat de S.S. preoții Mihail Păunescu (Slobozia), Teodor Popescu și Nicolae Popescu (Arsache) și preotul Cristian (Malu). Onorurile au fost date de o companie din Regimentul 5 Vlașca, cu drapelul și muzica militară a regimentului.

Au ținut cuvântări S.S. Protoereul Popescu, căpitanul Păunescu, George Lungulescu, din partea Comitetului Central [Societatea Cultul Eroilor - n.r.], colonel Alexandrescu, căpitan Marinescu, d-nii Ilie Vișian, Dobre și Petre Peicea, primarul comunei Slobozia.

Din partea garnizoanei Giurgiu au asistat d-nii colonel Homoceanu și colonel Alexandrescu.

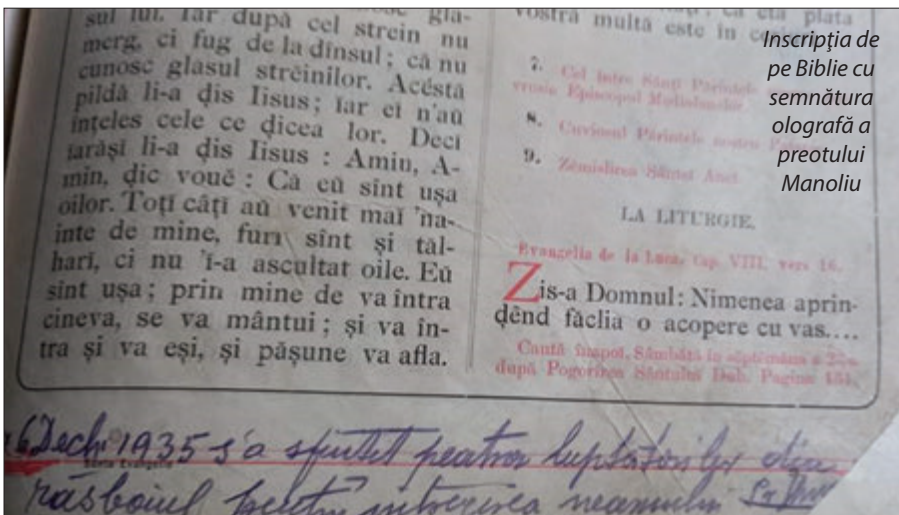
La solemnitate a luat parte un numeros public din Giurgiu și sătenii, în haine de sărbătoare. Familiile eroilor au făcut parastase, după obiceiul creștinesc.

Monumentul a costat 60 000 lei, fiind executat în piatră de Baschior, după planul domnului arhitect Baloșin. Basoreliefurile de bronz reprezentând pe M.S. Regele și marca țării au fost executate de soc. „Arta bronzului”, după modelele artistului sculptor Th. Burcă. Fondurile au fost colectate prin stăruința comitetului comunal compus din: pr. Mihail Păunescu, căpitan Aurelian Păunescu, învățătorii Miculescu, Dragomirescu, Petre D. Peicea, Florea Pascu, Cristea C. Popa, Gheorghe Drume Ivan, Vasile Nedelcu, Gh. Chiripuci, Lazăr Țone, Ilie D. Păunescu, Iordan I. I. Țăranu, Anghel Enescu, plut. major Popa Ioan. (...)

După terminarea solemnității a avut loc un praznic în curtea bisericii. ■

Între paginile de succes ale revistei România eroică se detașează rubrica Fotografii de la cititori. Primim numeroase imagini, cele mai multe dintre ele inedite, toate mărturii peste timp din istoria militară a neamului românesc, cărora ne străduim să le facem loc în revistă.

Inscripția de pe Biblie cu semnătura olografă a preotului Manoliu

Preot Gheorghe Manoliu, paroh la Dolheștii Mari, Dolheștii Mici și Valea Bourei, județul Suceava. Foto 1938.

Inscripție pe o Biblie

Domnul dr. Radu Manoliu, din Olanda, ne trimite următoarele: Gheorghe Manoliu, bunicul meu din partea tatei, a fost preot paroh în comuna Dolhești, din județul Suceava.

O verișoară de-a mea și nepoată a lui a descoperit o însemnare într-o Biblie veche, pe care bunicul o folosea la slujbe. În josul unei pagini, a scris o notă personală:

Monumentul Eroilor din Dolhești

6 dec. 1934 s'a sfințit peatra luptătorilor din războiul pentru întregirea neamului. Preot Gheorghe Manoliu.

Nu avea atunci cum să știe că fiul lui cel mare, Alexandru, nu se va mai întoarce la ai lui de la Stalingrad, că următorul fiu se va întoarce doar după patru ani de prizonierat în Siberia, iar al treilea va veni acasă rănit în luptele din Crimeea.

Fotografia pe care am ales-o este scanată dintr-o fotografie de grup făcută la căsătoria fiului său locotenentul aviator Alexandru Manoliu, tatăl meu.

Alături și o fotografie relativ recentă a Monumentului Eroilor, primită de la verișoara mea, ing. Consuela Mandroviciu. ■

Cu toată stimă,

Prof. dr. Radu A. MANOLIU
Ofițer în Ordinul Național «Serviciul Credincios»
Doctor Honoris Causa
Universitatea Timișoara

MEDALION

Gheorghe Văduva

Un medalion dedicat generalului – niciodată în retragere! – Gheorghe Văduva, la împlinirea vârstei de 85 de ani, este un gest firesc, pentru care nu avem a da explicații. În breasla gazetarilor și scriitorilor militari, Gheorghe Văduva este nu numai decanul presei militare, ci și omul de la care – mărturisit sau nu – fiecare dintre noi a avut ceva de învățat despre o profesie pe care el însuși o asemuiește cu alpinismul și aviația, cu muntele și zborul, altfel spus, cu înălțimile. Nu întâmplător, este primul și, probabil, ultimul jurnalist militar care a zburat un supersonic și a escaladat pereții munților cot la cot cu vânătorii de munte, mult mai tineri decât el, uneori chiar și cu patruzeci de ani...

Singur printre generali

Dumitru Dan ROMAN

Ca și scriitorul Marin Sorescu, din Bulzești, care se simțea "singur printre poeți", și Gheorghe Văduva, din Cârlogani – sate învecinate, la o aruncătură de veșnicie – este "singur printre generali".

Se vede asta din scrisul lui, printre rânduri, dar și din excepționala-i carieră militară, pe care a străbătut-o, de la un capăt la altul – adică de la gradul de locotenent la cel de general și de la redactor la director de grup de presă – când în pas alergător, când alergător de cursă lungă și chiar maratonist, când zburător de supersonice, când în mersul pe jos, la pas, prin toate garnizoanele, poligoanele și câmpurile de instrucție ale Armatei României.

Jurnalistul Gheorghe Văduva a măsurat cu pasul, la propriu, granițele țării, unindu-le pichet cu pichet și inimă cu inimă de grănicer, a fost prezent la toate marile aplicații din țară și în toate teatrele de operații unde a participat Armata României, după 1989, a traversat societatea românească în perioade de teribile schimbări, de la capitalism la socialism și viceversa. Un "viceversa" caragialian, un fel de carnaval balcanic – ce vreți, suntem la porțile Orientului, cu hoți la drumul mare și

Născut la 12 ianuarie 1940 în satul Cârlogani, județul Vâlcea.

Studii: Liceul „Frații Buzești”, Craiova; Școala Militară de Ofițeri Activi, arma Grăniceri, Oradea; Facultatea de Filosofie a Universității din București, cursuri fără frecvență; Academia Militară, șef de promoție.

Funcții: comandant de pluton și ofițer de stat-major al în Brigada 2 Grăniceri, din Drobeta Turnu Severin; redactor la gazeta „Grănicerul”, publicația Comandamentului Trupelor de Grăniceri; instructor în Secția Cultură a Ministerului Apărării Naționale; redactor, redactor principal, șeful Secției Pregătire de Luptă și Învățământ Militar, redactor-șef al ziarului „Observatorul militar”, directorul Grupului de Presă al Armatei.

Membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România.

Membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România și al Societății Scriitorilor Militari.

Membru al Asociației Diplomaților Militari în Rezervă și în Retrageră.

Bibliografie: *Între două toamne*, roman, 1980; *Trepte*, roman, 1985; *Nucul și via*, roman, 1987; *Poarta zorilor*, roman, 1990; *Muntele iernii*, roman, 1991; *Orb în lumină*, roman, 1995; *Rugăciune pentru un străin*, roman, 2000 – toate apărute la Editura militară; *Viscoliri*, Editura CTEA, București, 2005; *Porțile umbrei*, Editura CTEA, București, 2008; *Ancore pe nori*, Societatea Scriitorilor Militari, 2011. Volume de versuri apărute sub egida Societății Scriitorilor Militari: *Zidire de fum*, 2004, *Amurguri pe rug*, 2010, *Suflerul ochilor*, 2011, *Ancore pe gând*, 2013, *Ochii toamnei*, 2015, *Colțul meu de frig*, 2017, *Unde unde n-are unde*, 2017, *Atotfăcut din lucruri nefăcute*, 2019 și *Esențe virusate*, 2020.

Peste 60 de volume pe teme de geopolitică, geostrategie, artă militară, tactică, eseistică, note de călătorie, piese de teatru.

Codrii Vlăsiei aproape – o “tranziție” pe care o descrie cu luciditate, dar mai ales cu durere și revoltă, în *Ancore pe nori*, în opinia mea, cea mai bună carte a sa.

Întrebat odată care sunt calitățile de bază ale profesiei de gazetar, marele dramaturg și publicist Caragiale a spus: „Cinste și gramatică!”. Cum, doar atât? Păi, dacă marele Caragiale spune asta, atunci, avea nevoie maiorul Văduva de opt ani de învățatură – doi la Academia Militară, instituția etalon a învățământului militar superior, și alți șase la Facultatea de Filosofie a Universității din București – ca să lucreze ca ziarist militar? Oare nu era prea puțin, meseria de gazetar, pentru un ofițer proaspăt absolvent al Academiei Militare și, încă, și șeful promoției sale?

Dacă întrebarea asta mi-o pun eu, acum, nu-i exclus să și-o fi pus și maiorul acela mic de statură, cu fața negricioasă și părul rebel, într-o dimineață de august a anului 1976, în timp ce aștepta, gânditor și, poate, emoționat, în formație, pe platoul de adunare în Academia Militară, din Dealul Țăcăliei, începerea ceremonialului de absolvire. Nu știu cât a cântărit titlul de „șef de promoție” în balanța repartiției funcțiilor de comandanți de batalioane, operatori în statele majore prin comandamente sau prin minister, șefi de stat-major de regiment etc., etc., toate prevăzute cu funcții de colonel! Ceea ce știu sigur este că maiorul de atunci, generalul de astăzi, este singurul ziarist din armata română al cărui nume se află înscris pe placa de marmură, placa de onoare, a absolvenților Academiei Militare.

Dacă vi se pare prea puțin pentru un post de redactor – fie el și la ziarul central al armatei, „Apărarea patriei”, pe atunci, „Observatorul militar”, în prezent – atunci e bine să știți că astăzi presa militară abia dacă mai are o funcție de colonel în statul de încadrare. Poate că nu e cel

mai încurajator exemplu pentru aspirantul la profesia de jurnalist militar, dar e bine de ținut minte că, în vremea aceea, când efectivele armatei treceau binișor de 300.000 de militari, presa militară avea și autoritate, și prestanță, și jurnaliști de mare talent, toți cu studii superioare și mulți cu câte două facultăți și doctorate.

După o viață de pălmaș al scrisului, încununată cu zece volume de versuri și tot atâtea romane, precum și cu câteva zeci de cărți de teorie și doctrină militară, Gheorghe Văduva a fost trecut în rezervă și avansat la gradul de general de brigadă. Avea 57 de ani! Și asta în timp ce, în paradoxala lume a „tranziției” (urâsc acest cuvânt care nu spune nimic), alții luau gradele de general la vârsta de 37 de ani, fără să fi avut măcar studii militare superioare. „Cazul Zisu” zice multe despre „cum se fură un grad de general” în armata română, un film în derulare!...

Și după trecerea la pensie, la 1 octombrie 1997, Gheorghe Văduva a mai lucrat zece ani (2000-2010) la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate al Armatei, apoi alți șase ani, cadru didactic și cercetător științific la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”.

Poate că o să vă întrebați, totuși, ce vrea să însemne acest titlu, *Singur printre generali*, nedumeriți că autorul nu s-a făcut înțeles pe deplin. Răspunsul e simplu: Gheorghe Văduva e singurul general care îl respectă și îl salută pe Caragiale! Singurul sau aproape singurul!...

P.S. Ar mai fi multe de spus despre jurnalistul Gheorghe Văduva, acum, când a ajuns la venerabila vârstă de 85 de ani, dar paginile acestei reviste dedicate eroilor României sunt prea puține ca să încapă personalitatea fascinantă a acestui om cu suflet de copil, căruia am avut onoarea să-i fiu contemporan.

La mulți ani, stimate domnule General!!!! ■

Lumea militarilor, cu asprimea și cu duioșiile ei, cu absurdul dar și cu noblețea, reprezintă universul prozei lui Gheorghe Văduva. Este, se vede cât de colo, iubirea, crezul vieții sale. Este atât de tare impregnat de spiritul, de limbajul, de trăirile ei specifice încât cel mai adesea lasă la o parte orice preocupare de a fi înțeles și de către un cititor care nu a avut de-a face cu cariera armelor, cu viața din cazarmă sau de pe terenurile de aplicație. Scrie parcă numai pentru inițiați, pentru militari, păstrând adesea jargonul soldățesc, relatând situații care pentru un civil nu au nici o transparență, cum ar fi modul de lucru al unui birou de operații sau luarea hotărârii și complexul de activități care ține de aceasta, de către un comandant de unitate, fiind preocupat mai mult să satisfacă așteptările unui cititor care a trecut la rândul său prin același gen de situații.

Radu VOINESCU

Poezia lui Gheorghe Văduva, doar uneori subtil-ironică sau furtunos-protestatară, este pe ansamblu calmă, fluentă, profundă și fără prețiozități obositoare, ceea ce înseamnă că posedă armonie și valoare.

George PETROVAI

Omul care pune ancore pe gând

Grigore BUCIU

O personalitate complexă, încăpățânată, stăruitoare, ambițioasă și foarte harnică, răsărită din austeritatea, ca să nu zic sărăcia, Olteniei – acesta este Gheorghe Văduva. A umblat desculț ca mulți dintre noi, păzind vitele familiei, ajutând din greu la muncile câmpului, firav și isteț, animat de timpuriu de o voință teribilă de a se smulge din condiția sa, de a se arunca în valurile vieții cu mult curaj, lăsându-se șlefuit de ea și mai ales de sine printr-o trudă de autodidact exemplară.

Ar fi fost un comandant de eșaloane superioare, ar fi luptat cu succes pe câmpurile unde mor oameni pentru patrie, dacă n-ar fi citit prea mult și dacă nu ar fi fost chinuit de obsesia de a comunica.

Așa a ajuns jurnalist militar, deși a intrat în Academia Militară cu gândul de a se pregăti să fie comandant, ofițer stat-majorist și să avanseze în funcție și grad cât s-o putea. Cât s-o putea, în condițiile în care era singur, neprijinit decât de competența sa.

A fost repartizat la Secția Cultură din Ministerul Apărării Naționale, imaginându-și că acolo se concep și se fac lucruri minunate. Nu era așa, era o structură birocratică de partid care, pe lângă promovarea valorilor naționale așa cum erau ele văzute și definite la timpul respectiv, trebuia să politizeze cultura, să o impregneze de personalitatea celor doi. Nu era elementul său. A plecat după scurtă vreme la ziarul armatei, unde a început să bântuie neobosit unitățile și marile unități, aplicațiile militare de tot felul și de

toate armele și să scrie reportaje despre ele, despre doctrina militară de apărare, despre oameni, fapte și eroi. Neobosit.

După revoluție a ajuns redactor-șef al ziarului armatei și șeful Grupului de presă. Un redactor-șef care știa să lucreze cu oamenii fără să dea ordine, să le stimuleze talentul și orgoliile. Era în stare să scrie singur ziarul, cu materiale lungi, prea lungi, prea complicate, prea amănunțite, cu trimiteri interdisciplinare bogate.

Așa era el. Un om al multului și al bunului simț, care credea că libertatea de mișcare și de alegere este esențială pentru calitatea articolelor. Și chiar avea dreptate.

Nu era o adaptare la o libertate socială și de exprimare dobândite prin revoluție, ci o concepție de viață. El, omul câmpiei, născut printre grâne și porumbiști, a devenit un om al muntelui. Escaladarea spre vârfuri cât mai aproape de cer și de Dumnezeu era o pasiune și un mod de a fi. Periodic își lua colegii de redacție să urce împreună muntele. De ce? Să-și limpezească gândurile, să se încarce de energie, să privească viața panoramic de sus și să o înțeleagă. Armata și milităria nu erau decât o secvență din ea.

El a scris enorm, articole de specialitate, reportaje, proză, poezie, animat de gândul că harul cu care te-ai născut nu trebuie risipit, că ceea ce știi, dacă ești sigur că știi bine, trebuie împărtășit, difuzat celorlalți.

Gheorghe Văduva este o combinație originală între

seriozitatea rigidă a articolelor de specialitate și viziunea romantic lirică asupra lumii, exprimată în cărțile de beletristică.

Am să folosesc titlurile poetice ale cărților sale, câteva desigur, pentru a susține ideea acestei viziuni. El este un om mereu străbătut de „Viscoliri” și din această cauză, „Mi se oprește respirația, dar în secunda următoare respir în voie, poate mai liber ca niciodată”. Această reinventare permanentă cu fiecare scriere îl aduce în fața „Porților umbrei”, un roman prin care ne spune că viața este un lanț „de umbre și de urme, de dependențe, de verigi și cătușe”... „pe care nici moartea nu le poate descurca”. Mă așteptam să zică despre faptul că lumina se naște din întuneric, fără de care nu poate exista. Dar, el susține că „umbrele luminează, urmele cheamă”, ceea ce înseamnă că acest prozator devine poet „Atotfăcut din lucruri nefăcute”, căci „În toamna asta nu mai bate vântul, / s-a împovărat și el de-atâta gând / și s-a trezit ca omul, blestemând / ursita, viața, cerul și pământul./

Și după ce o viață întregă cară pietroiul în el, „Și munții-i pietruiesc adânc în mine”, generalul poet descoperă „Amurguri pe rug”. Când cerurile lui spre care urcă mereu ard pe ruguri în amurg, visele zac pe orizonturi și „Curg prin cenușare doruri ne-mplinite”, căci, zice el cu nostalgie, „Unde-ar mai fi trăsurile de ieri, / Femeile cu rochii de mirese, / Aromele din holde neculuse / Și clipele durate-n nicăieri!?”

Da, atunci, demult, pe când toate acestea erau, el era copil și dascălul i-a spus mamei că e păcat să se piardă în anonimatul satului și al timpului acest copil inteligent și ambițios. Să-l dea la școală, la oraș. Unde și cu ce bani, a venit replica. Unde, unde, Doamne Dumnezeule, la liceul "Frații Buzești" din Craiova! Da, mama l-a luat de mână și au plecat amândoi desculți la gară. Cu haine sărăcicioase, cu puțină merinde și în rest cu ajutorul lui Dumnezeu. Dădea examen ziua și pleca desculț la gară, unde învăța și dormea. Până s-a terminat admiterea, dar a intrat. A îmbrăcat uniforma de licean, s-a încălțat și s-a pus cu burta pe carte. Copilul știa că acesta e drumul. Cum și alți

copii de țărani știau, mulți, mulți, și au apucat pe el.

Nea Gică, cum îl alintă, în ciuda gradului, a mers printre aceste lumini și umbre, a terminat și școala militară. Era grănicer, subțire și rezistent ca iarba. La Turnu Severin. Viață tumultoasă de tânăr liber. Chefuri toată noaptea, în zori se spăla și era prezent când suna goarna în cazarmă. Mereu prezent. El știa că e vreme pentru toate și că toate trebuie făcute cu teimei.

Așa a descoperit „Sufletul ochilor” sau sufletul din spatele lor, altă carte de versuri. „Sunt ochi ce te privesc și ochi ce te pătrund, / În viața lor trăiește viața ta.” / Privirea, modul și știința de a privi lumea și oamenii îți asigură lumina

interioară, deoarece poetul acesta ce nu iese din tehnica clasică ne spune filosofic existențial „leșim peste margini, ne trecem în altul, / Pe scena luminii, jucăm rolul nopții.../ Răzbatem cu clipa la zorile porții / Adâncul coboară când urcă Înaltul./

Iată un yin și yang pe care l-am discutat împreună, în China, când intram în Palatul interzis, ori urcam pe misticul zid chinezesc, ori călătoream cu vaporul pe un râu minunat, printre uluitoare formațiuni de piatră ca în stampele alb-negru desenate de chinezi care pescuiesc cu păsări legate de gât.

Gheorghe Văduva este o ocazie minunată pe care este păcat să o ratezi! Un filosof! ■

Gheorghe Văduva este un poet care și-a construit cu migală dar și cu talent propria matrice lirică, absolut personală, ușor recognoscibilă, așadar identitară. El este nu doar poet, ci și un autor prolific care scrie, ca să parafrazez o sintagmă rămasă de la revoluție, din toate pozițiile, a publicat mai multe romane memorabile și a scris, fiind un cercetător apreciat, numeroase lucrări științifice de teorie și artă militară, tomuri întregi de studii care l-au făcut cunoscut în lumea specialiștilor din armată, un nume consacrat, nelipsit din bibliografiile multor doctorate în aceste domenii. Nu mai vorbesc despre vasta sa operă publicistică, întinsă pe multe decenii...

Liviu VIȘAN

Pentru poetul Gheorghe Văduva, lumea privită, știută, iubită, înțeleasă, infinită, tainică, în perpetuă schimbare, lumea – această creație ce se autodezvoltă și se află într-un etern proces de feedback cu sine – rămâne un motiv de admirație, de îngrijorare, de cutremur existențial.

Ticu Ion IONESCU

Țin minte că, în unul dintre primii ani de după Revoluție, a fost organizată la Cercul Militar Național o întâlnire a gazetarilor din presa militară cu o delegație de ziariști americani. Sala de Marmură era plină ochi: veniseră nu doar redactorii cu ștate vechi în presa scrisă, cu grade și stele pe epoleți, ci și colonei și generali din structurile de comandă ale Armatei.

Așteptam cu sufletul la gură, fierbeam în noi înșine și nu găseam putere să comunicăm între noi.

Era nu doar un moment protocolar. Se marca finalul unei așteptări de 50 de ani. În sfârșit, veniseră americanii!

Și în liniștea aia asurzitoare, își face apariția, la masa pregătită pe scenă pentru prezidiu, un venerabil general, însoțit de doi tineri, mai mult puștani, în uniforme aproximative.

Ne-am ridicat în picioare cu respect, apoi generalul, exprimându-și încântarea pentru acest moment istoric, i-a rugat respectuos pe cei doi subofițeri din U.S. Army să ne împărtășească din experiența lor de gazetari, să ne transmită ceva din spiritul american.

Iar cei doi, deloc aroganți, intimidăți poate de sutele de ochi care îi sorbeau, au înșirat banalități strigătoare la cer despre rolul și locul informaticii, despre comunicatul de presă, despre prioritatea muncii de documentare.

Iar când au terminat, în circa 20 de minute, asistenții din Sala de Marmură au rămas blocați în scaunele lor, amuțiți.

În liniștea aia fizic sesizabilă – se auzea ca o vibrație! – s-a ridicat din mulțime un pumn de om, cu voce ușor peltică, rănită parcă:

- Vă mulțumim că am fost împreună, dar noi avem, suntem... N-ar fi mai bine să ne cunoaștem mai întâi... Vă invităm la o cafea în redacția unde lucrez: să facem un schimb de experiență, să aflați și voi cum se face presă în Armata Română. Poate avem și noi o părere, opinii...

Translatorul a interpretat cum s-a priceput mai bine:

- Ofițerul vă mulțumește că ne-ați învățat și este sigur că, urmând exemplul americanilor, vom progresa și vom face o presă militară la standarde moderne.

Asta a fost! Adunarea s-a încheiat, iar participanții au plecat, fiecare la postul lui, disciplinați, dar și mai tăcuți.

E vorba de generalul Gheorghe Văduva, pe atunci colonel. Așa a fost, așa este în toată viața lui: cu capul pe umeri, demn, elegant. Născut de mama lui să fie gazetar și nu făcut de vreo instituție.

Când libertatea era îmbrățișată în România fără opreliști, din auzite, ca o haină second hand, el a fost între cei dintâi care și-au dat seama că această uniformă nu stă bine pe trupul militarului român: îl poate schimonosi.

Ultimul romantic

Viorel DOMENICO

Ca să scrie despre un fapt sau eveniment, trebuia să fie acolo, cu orice risc, să vadă cu ochii lui, să simtă cu toată ființa lui realitatea, s-o laude sau s-o înfrunte în cunoștință de cauză. Așa a scris despre Revoluție și Mineriadă, despre confruntările dintre generalii Stănculescu și Militaru, despre mișcarea CADA, dar și despre desființarea tratatului de la Varșovia și integrarea în NATO.

Nu putea să scrie despre soldat decât dacă îi mirosea obielele. Ca să scrie despre vânătorii de munte, a urcat și a coborât cu ei în rapel în Cheile Râșnoavei. Ca să scrie despre piloții de vânătoare, a zburat pe supersonic, în dublă comandă, cu legendarul Dorel Luca. Ca să scrie despre tragedia aviatică de la Balotești, când un avion Tarom a căzut cu peste 150 de pasageri la bord, a fost primul gazetar român ajuns la fața locului și a făcut o anchetă pe cont propriu, înainte de a veni în zonă forțele de ordine și procurorii...

În acest fel, gândind realitatea cu capul lui, a înțeles și a determinat dinamica mișcării, iar ziarul a devenit o cronică în marș, o Enciclopedie a Armatei Române.

Editorialele, articolele și reportajele lui erau mereu așteptate; comentate uneori în gura mare, de cele mai multe ori pe șoptite. Nouă, redactorilor, ne era frică să nu ne fie schimbat și trimis într-o rezervă.

Nea Gică era mereu imprevizibil!

Dar boala asta a lui s-a luat la subordonați, care l-au privit și primit ca model. Era vremea când șeful stăpânea unitatea și nu prin ordin, ci prin model, prin celebrul și azi uitatul slogan, care a ținut Armata Română în stare operativă și de veghe: „Faceți ca mine!”

Cei ce n-au făcut ca el, îl regretă acum, dar și-l amintesc cu nostalgie.

După plecarea lui din Trustul de Presă al Armatei, a venit răceala, șablonul, standardizarea creației ziaristice, în acord cu textele preluate de pe internet. S-a înlocuit reportajul cu colportajul. Fără metaforă, fără emoție, fără căldură.

Așa cum ni se spusese la întâlnirea de la Cercul Militar Național, cu ziaristii americani. Fără să ne pistoneze ei: am venit noi în întâmpinarea lor, cu obediență...

Iar generalul Gheorghe Văduva visează, încă. Are proiecte și este prezent ori de câte ori este chemat. ■

Gheorghe Văduva

De două ori mai sus ca Everestul!

1.

Am fost din nou în Bărăgan. Porumbul s-a cules, câmpia s-a întristat, drumurile au reintrat în neumblarea dinaintea iernii. Crucile din fier forjat, cu plăcuțe care poartă, în înscrisuri albe, numele piloților care s-au pulberat cu caii lor de foc în acest pământ al pâinii, se văd, acum, de departe. Eterne și reci, ca iarna morții, ca marmura neuitării. Replici ale lor se află în diferite cimitire – la Fetești, la București sau prin alte părți –, acolo unde s-a hotărât să se odihnească rămășițele pământești ale celor care au fost renumiți piloți de vânătoare, glorie ale Aviației Militare a României, nume care răscolesc inimile, înlăcrimează ochii, impun respect: Davidovici, Nistor, Fabian, Truță, Staicu... Pe atunci, se considera însă că morți sunt cei muriți și, o dată dispăruți dintre cei vii, trebuie procedat în așa fel încât umbrele lor și, cu atât mai mult, crucile lor să nu tulbure în nici un fel viața celor din unități. Ceremonialurile religioase erau, cum bine știm, interzise, iar cimitirele – simple locuri de înhumare – se considera că n-aveau nici o importanță. Pentru poporul român – popor credincios și statornic –, n-a fost niciodată așa, dar, oficial, așa se cerea. Oricum, instituțiile statului – și cu atât mai mult armata – respectau în tăcere această regulă. Dar, mai marii de atunci și de totdeauna n-aveau cum s-o impună inimilor și conștiințelor. Nici nu doreau. Pentru că, orice s-ar spune, cei mai mulți dintre acești mai-mari nu erau niște ticăloși, ci doar niște oameni obligați, la rândul lor, de alții să respecte regulile unui sistem. De aceea, totdeauna, la căpătâiul celor căzuți, s-a ridicat o cruce și/sau o elice, a plâns un suflet de femeie, iar rămășițele pământești ale celor dispăruți dintre cei vii au fost duse într-un cimitir. Bine ar fi ca astfel de cimitire să se afle și în incinta unităților. Este o idee pe care o reluăm, asupra căreia insistăm. Toți cei care au pierit sub arme, în război, în catastrofe, adică la datorie – de la înființarea fiecărei unități și până în prezent – și-ar afla odihna cea adevărată a sufletului acolo unde au trudit o viață, între camarazii lor. Unitatea și-ar avea astfel, la ea în curte, în același spațiu material și spiritual, într-o întregire necesară, viața și moartea, gloria și respectul, credința și neuitarea. Crucile celor care au murit n-ar demoraliza personalul, cum, poate, s-a crezut cândva, ci, dimpotrivă, l-ar face să ia aminte, i-ar impune respectul pe care ni-l cer totdeauna morții noștri. Satul românesc își are cimitirul alături și nu se demoralizează niciodată din această cauză. Dimpotrivă. Crucile celor care au trecut în lumea umbrelor fac parte din familia satului, ancorează satul și viața în ceea ce a fost el de când se știe, îl scot din efemeritatea clipei. Să sperăm că, o dată și o dată, vom vedea, în fiecare unitate, la umbra platanilor, aliniate frumos, ca la adunare, crucile celor ce au făcut parte din unitate și au căzut la datorie. Și, din când în când, în momente solemne, la apelul de seară, numele eroilor noștri – din război și de după război – vor fi pomenite. Așa cum se pomenesc totdeauna, în bisericile noastre, numele celor care nu mai sunt printre noi.

...Mă gândesc la toate acestea, în timp ce trenul mă duce iarăși în garnizoana pământului și văzduhului din Bărăgan, unul din cele mai sentimentale locuri pe care le-am cunoscut vreodată.

...Grupul 86 Vânătoare va relua, astăzi, 26 septembrie, zborul. În drum spre unitate, recapitez scurta convorbire telefonică pe care am avut-o, ieri, cu căpitan-comandorul Dorel Luca. „Ce mai e nou?”, l-am întrebat. „Aici e toamnă și noi vom relua zborul”. „Cum adică îl veți relua?”, îl vom relua, pentru că a fost întrerupt. Câteva luni. Din cauza

Colonelul Gheorghe Văduva este primul și singurul ziarist militar care, în realizarea reportajelor sale, a zburat un supersonic!

accidentelor petrecute pe câteva aerodromuri cu aeronavele pe care le zburăm și noi. Deci, câteva luni nu s-a zburat. Acum o luăm, cum bine știți, de la zero. Dublă cu fiecare, ieșire la simplă cu fiecare. Și avem doar două duble la numărul de piloți pe care-l știți. Orice întrerupere de la zbor, indiferent care i-ar fi cauzele, nu este doar o simplă întrerupere, ci și o dare înapoi. Dar asta e! Principalul este că zburăm. Măine, la prânz, va fi startul. Zburăm și de noapte. Trei zile și trei nopți la rând. Va fi sărbătoare. Vă așteptăm!”

...Ultima dată am fost aici când grâul dădea în copt și drumurile Bărăganului erau pline de oameni. După zborul de noapte, am trecut pe la crucea lui Doru și pe la cea a lui Staicu... Am stat o oră acolo, în încremenirea de foc a Bărăganului. O oră sau, poate, o jumătate de zi, n-am realizat. Timpul nu mai contează, atunci când ești la căpătâiul celor ce nu mai sunt printre noi. Dar, acolo, în câmpia plină de rod, i-am simțit, totuși, alături. De atunci, din acea zi de plină vară, pe aerodromurile militare, s-au întâmplat multe. Trageri, aplicații, clasificări. Dar și dispariția, în câmpia olteană, a străluciților piloți care au fost căpitan-comandorul Valer Scrobotă – o autoritate în materie de MiG-21 – și prietenul său nedespărțit, locotenent-comandorul Ion Băloi (care urma să fie avansat peste trei zile, la termen, căpitan-comandor), catapultarea (reușită) a celor de la Timișoara, accidentul de la Bacău cu IAK-52...

Așa cum s-a subliniat și la convocarea de securitate și metodică a zborului, de la Caracal, din această lună, în astfel de accidente n-au căzut totuși începătorii, ci, din păcate, piloți cu experiență, dintre cei mai buni... Ceea

ce înseamnă nu numai pierderi foarte mari, irecuperabile, ci și inducerea unui sentiment de nedumerire, de îngrijorare, poate chiar de teamă. Desigur, s-au căutat explicații. S-au găsit sau nu s-au găsit, dar mulți dintre cei ce zboară avioanele din înzestrarea Armatei Române și răspund și de zborurile celorlalți și-au făcut și își mai fac încă o mare problemă din asta. Pentru că, întradevăr, este o mare problemă. Unul dintre acești piloți, care poartă de mulți ani și răspunderea zborului celorlalți, îmi mărturisea că a fost, la rândul-i, foarte îngrijorat. Nu pentru el, ci pentru ceilalți. Singurul argument care l-a făcut să depășească cumva situația și să-și redea încrederea în ceea ce face el pentru zbor, pentru pregătirea unității și a fiecărui pilot în parte, fără să-i privească pe toți în ochi, fără acel sentiment al pre-vinovăției posibilității pierderii aproapelui, a fost acela că niciunul dintre piloții pregătiți de el n-a avut vreodată vreun necaz. Este, să recunoaștem, un argument foarte puternic și foarte valoros.

2.

În unitatea cailor de foc din Bărăgan (este denumirea pe care am dat-o eu acestei unități), există însă nu numai piloți curajoși și foarte bine pregătiți, ci și foarte mulți oameni care-i iubesc și îi respectă pe cei ce zboară. Iar pe cei care nu mai sunt printre ei nu-i uită, ci îi plâng și le e dor de ei. Există iubirea zborului, dar și suferința lui, lacrimile și durerile neuitării celor ce au scris, cu sângele lor, istoria temerară a Aviației Militare a României. Familiile celor căzuți nu se mai pot bucura niciodată pe deplin de seninul cerului; la fiecare zgomot de avion, tresar; soțiile și copiii celor ce nu mai sunt privesc spre înalt, uită o clipă de tot și de

Comandorul Doru Davidovici (1945-1989), portret în ulei realizat de pictorul Ion Țarălungă (1928-1999), de la Studioul de Arte Plastice al Armatei. În partea dreaptă, jos, următoarea inscripție: Lui Doru, Omagiul pictorilor săi prieteni de la Studiou, 20.IV.1989. Tabloul se află în colecția surorii lui Doru Davidovici, scriitoarea Victoria Dragu Dimitriu, din București.

toate, se întorc în trecut și retrăiesc senzația de odinioară când îi așteptau pe cei dragi să se întoarcă de la zbor și să povestească cum a fost, îi mai așteaptă și azi. Îi vor aștepta mereu.

- Îl aștept de 12 ani – spune doamna Viorica Fabian –, dar el nu mai vine. Știu că n-o să mai vină, dar îmi lipsește tare mult, și sufletul meu nu se poate despărți de această speranță, de această trăire...

O clipă, la rândul-mi, am senzația că n-am făcut un lucru bun. Cele trei femei din fața mea – soții ale piloților trecuți din cerul Bărăganului în pământul Bărăganului – retrăiesc acea durere cumplită care le-a frânt viața. Am eu oare dreptul să le răscolesc durerile? Doamna Elena Truță plânge ușor, la capătul puterilor. Doamna Viorica Fabian are un chip trist, tare trist și încrâncenat, dar și foarte hotărât, gata să lupte. Doamna Marcela Pintilie are ochii roșii. De plâns. Toate trei lucrează aici, în unitate. Într-o zi, soția maiorului Staicu, și el sfârșit în acest nesfârșit pământ al grâului, a constatat cu durere: „S-a umplut unitatea de văduve!” Ele, soțiile piloților trecuți în neființă, nu se îndepărtează de aerodromuri. Aici și-au trăit tinerețea, aici doresc să-și facă mai departe datoria, aici au înflorit copiii lor, aici sunt cei care le-au spus și le mai spun, de câte ori au prilejul, o vorbă bună. Aerodromul militar este o familie. O familie care-și ține la sânul ei și bucuriile, și necazurile, și durerile, și pe cei care se împlinesc pe cerul zborului, și pe cei care putrezesc în pământul nostru cel bun și cel sfânt.

- Sunt aici din 1968, povestește doamna Truță. O viață de om. Atunci, pe 9 iulie 1991, îl așteptam pe soțul meu, ca de fiecare dată, să vină de la zbor. Știam că zboară în dublă cu Pintilie. Trebăluam prin casă, dar simțurile mele sondau cerul. Erau acolo, cu el. Așa suntem toate. Nu putem fi altfel. S-au întâmplat prea multe. Nu poți să nu te temi pentru soțul tău. De la o vreme, însă, te obișnuiești. Cel puțin, așa crezi. Dar inima ta bate cu putere ori de câte ori el se află acolo, sus. Eram, într-un fel, mulțumită. Pe 19 iulie, fetița mea împlinea 15 ani, iar pe 29 iulie, soțul meu urma să fie avansat la gradul de colonel. Luase examenul de grad. În octombrie, împlinea 46 de ani. Dar am văzut lumea alergând de colo-colo și am înțeles că s-a întâmplat o nenorocire. L-am auzit pe doctorul Țentea exclamând cu durere: „Săracul nea Florică!” S-a frânt pământul cu mine. Era vorba de soțul meu.

Nu-și poate stăpâni lacrimile. Doamna Truță nu mai este tânără, iar suferința i s-a întipărit adânc pe chip. Părul, aproape alb, îi dă un aer aproape auster. Nu, nu-mi este milă de ea. Dimpotrivă, am un sentiment de compasiune, amestecat cu unul de revoltă. Durerea ei este atât de mare, încât o simți tu însuși copleșindu-te, înăbușindu-te. Erau, toți trei – soț, soție, fiică –, o familie. O familie frumoasă, deosebită, fericită, plină de speranță, la capătul unor frumoase împliniri. Și totul s-a frânt.

- Mi-a fost tare greu – continuă doamna Truță. Peste patru ani, ies la pensie. Nu știu unde o să mă duc, apartamentul nu este al meu. Este locuință de serviciu. Din dormitor, se vede cimitirul. În fiecare zi, privesc acolo. Acolo este soțul meu. Fata a crescut, a terminat liceul. S-a măritat de curând. Tot cu un pilot. Cu căpitanul Iulian Panțilea. N-am fost de acord, nu pentru că aș fi avut ceva cu Iulian, dar n-aș fi vrut ca și fata mea să trăiască o viață întregă îngrijorările mele. N-am avut ce face. Așa a fost să fie. Să le dea Dumnezeu sănătate și bucurie! Eu, pentru mine, nu mai sper nimic. Nu mai sunt tânără, au început bolile, te duci la un doctor îți trebuie bani serioși, mă simt singură și neajutorată. Noroc cu oamenii de aici, din unitate. Fără ei, viața mea s-ar fi sfârșit de mult... Nu-mi vine să cred! Tot îl mai aștept, îl aștept să vină. Am să-l aștept mereu...

- E mare lucru să te întrebe cineva ce-ți mai fac copiii – continuă doamna Viorica Fabian. Parcă-ți crește pământul sub picioare. Pentru că te întreabă ei, piloții, camarazii soțului tău, cei care nu l-au uitat. Fără ei, viața noastră ar fi fost cumplită. Nici ei nu pot să-ți mai aducă soțul înapoi, este adevărat nimeni nu ți-l mai aduce, dar, văzându-i pe ei, ai mereu impresia că, undeva, acolo, cu ei, se află și soțul tău. A fost greu. Foarte greu. Fără ajutorul unității, ar fi fost însă imposibil. N-aveam serviciu, eram distrusă. Am fost încadrată aici, mi s-a oferit această posibilitate. Copiii mei au mers la liceul militar din Craiova, apoi la Academia Tehnică Militară. Am luptat mult cu ei. Să nu devină piloți. Și, se pare, am învins.

- În ce sens?

- E o poveste mai lungă. Soțul meu a căzut cu avionul la capătul pistei, pe 8 iunie 1983, la 7 minute de la decolare. Au trecut de atunci 12 ani!... Vestea mi-a adus-o băiatul cel mare, Cătălin. Venea de la școală și se juca cu ghiozdanul. Cineva i-a spus să nu se mai joace că taică-său a intrat cu avionul în pământ. Doamne! El a aflat primul. Mi-a spus și mie. Când au crescut mai mari și au terminat liceul, ambii copii voiau cu orice preț să meargă la Boboc, să se facă piloți. Doamne, ce m-am mai luptat cu ei! N-au renunțat desigur definitiv. Se află acum la Academia Tehnică Militară. În domenii apropiate de cel în care a lucrat soțul meu. Sunt copii foarte buni. Eu stau la Fetești, am rămas în apartamentul în care m-a lăsat soțul. L-am cumpărat. Știi că aici ți-ai petrecut tinerețea. Ești legată de acești oameni,

tot aici îți rezolvi toate problemele. Nu există alt loc pe pământ pentru tine. Greutăți? Ca peste tot. Dar astea sunt lăsate de la Dumnezeu. Acum, copiii mei sunt locotenenți. Ar trebui să fim bucuroși, ei sunt aproape realizați. Dar toate se opresc la o propoziție fără răspuns: „Dacă ar fi fost și tata...” Și apoi, noi, soțiile celor ce au căzut, nu avem, practic, aproape nici un drept. Dacă mergi la un stomatolog, te costă 500.000 lei. De unde să-i iei? Poate ar fi bine să avem și noi unele mici facilități la un spital, la un concediu... Parcă nu e bine să fii chiar așa, la mila celor din jur. Mai sunt totuși și oameni cu suflet mare pe pământul ăsta! Am fost internată la Centrul de boli cardiovasculare, la domnul general Căndea. M-am pregătit și eu, cum se face, am oferit doctorului care a avut grijă de mine câte ceva. Mi-a spus să-mi văd de treabă, să-mi cresc copiii, el, doctorul n-are nevoie de așa ceva. Mi-a spus-o însă cu blândețe și convingere și, de aceea, îi respect din toată ființa mea pe oamenii aceia care m-au ajutat la greu.

- Pe 9 iulie, împreună cu domnul Truță, a dispărut și soțul meu – spune doamna Marcela Pintilie. Erau amândoi în același avion. M-a lăsat cu doi copii. Cătălin are 13 ani, iar Elena 11 ani. Sper că băiatul va reuși la liceul militar. Altfel o să-mi fie foarte greu. Când s-a întâmplat nenorocirea, eu eram plecată cu fetița la Suceava, la părinți. Cătălin a rămas cu taică-său. A mers cu el la zbor. Am primit o telegramă...

- Doamne, ce tragedie! – îmi va relata, ceva mai târziu, după zbor, căpitanul Berbunșchi. Când s-a primit vestea că Truță și Pintilie au căzut, eram cu toții, ca de obicei, la celulă. S-a așternut o liniște îngrozitoare. În asemenea împrejurări, nimeni nu mai scoate un cuvânt, unii se duc afară și rămân cu ochii pironiți pe Bărăgan, alții încremenesc în locul în care se află... Cătălin era aici, cu noi. Momentele astea dor cumplit. Ele rămân ca un fel de reper tragic în sufletul nostru, dar nimeni nu cedează. Viața unui pilot este totdeauna deasupra tragediei. Este miracolul zborului... Pentru noi, pentru cei vii. Pentru familiile celor dispăruți, este însă o mare tragedie...

Pentru soțiile piloților care au avut posibilitatea să fie încadrate în unitate, a fost, să spunem așa, o mică șansă. Să-și poată continua, împreună cu cei din unitate, viața. Sunt însă unele care n-au avut această șansă. Soția căpitan-comandorului Gâju – și el dispărut cu un avion IL-28 – lucrează la oficiul PTTR din Fetești. O leafă modestă, o viață chinuită. La fel și soția maiorului Săndulache, căzut și el la datorie tot cu un IL-28. Are patru copii și locuiește în Fetești. Ea a lucrat la o fabrică de pâine care s-a privatizat. A fost trecută în șomaj. Soțul mort, patru copii, șomeră... Soția unui pilot căzut la manșa unui avion militar, făcându-și datoria! Oare cum ne mai poate suporta pământul acesta, Dumnezeule!?!

Aviația Militară a făcut mai mult decât s-a putut pentru aceste familii rămase fără nici un sprijin. Dar, oare numai Aviația trebuie să se îngrijească de familiile eroilor neamului românesc? Ar trebui ca însăși legea să ocrotească pe măsură soțiile militarilor dispăruți la datorie, atâta timp cât acestea le poartă numele, durerea și respectul. Altfel, din tinere femei cărora le înflorea pe chip forța și mândria, ajung simple epave, dureri care umplu de tristețe și de doliu viața aerodromurilor militare.

3.

Revin pe aerodrom, răscolit de aceste realități dure, de trăirile cumplite ale acestor femei care și-au pierdut soții, în floarea vârstei, atunci când toate drumurile le erau deschise spre viitorul copiilor și al lor. Trăiri între disperare și revoltă, o luptă crâncenă, înfrigurată, în singurătatea dezolantă a unei case în care nu se vor mai auzi niciodată pașii celui drag, ai acelui om puternic și deosebit de bun, care este aviatorul. O luptă pentru a-și crește copiii, pentru a pune capăt visului nevisat, pentru a supraviețui.

După masă, va fi zbor și eu voi încerca să fiu din nou acolo, sus, împreună cu el, cu acest zbor, devenit acum și al meu. Piloții militari ai României sunt foarte interesați. Chiar dacă nu par. Chiar dacă ei nu știu acest lucru. Desigur, ei nu-și propun să fie oameni interesați, deosebiți. Nu trăiesc ca niște oameni deosebiți. Dar viața lor, derulată mereu între verticala cerului și durtatea pământului, între matematica aspră (dar cât de frumoasă!) a zborului și lucrurile foarte pământene, nu este o viață ca a oricui. Nu neapărat pentru că moartea ar fi mereu cuibărită acolo, în fuzelajul unei mari iubiri, ci neapărat pentru că, în fiecare părticică din profesia lor, viețuiesc deopotrivă istoria dramatică și sublimă a Aviației, pasiunea zborului, știința riguroasă a luptei din aer și modestia omului curajos și inteligent. Piloții noștri nu sunt ucigași plătiți, cum îmi spunea mie cineva, gândindu-se la bombardamentele americane asupra Serbiei, ci luptători aerieni nevoiți să fie astfel în acest război continuu al lumii și al omului contra omului. Am fost acolo, sus, am zburat și am trăit împreună cu ei, am probat și mi-am însușit sentimentul de luptător în zbor, care s-a generat în mine chiar și la anii de dincolo de limita vârstei de acceptanță a zborului...

Înainte de zbor, trebuie să respect ritualul. Odihnă. Este un timp al meditației. Un timp când soarta celor trei femei cu care tocmai am stat de vorbă mi se derulează în imagini hipnagogice amare și, din nou, revoltătoare. Probabil că

așa se întâmplă cu fiecare. Orele de odihnă dinaintea zborului, care ar trebui să fie golite de orice conținut nepotrivit pentru solicitările care urmează, cred că sunt pline de astfel de imagini, combinate cu reflecția profesională asupra experienței care urmează. Constat că și eu trec, cu destulă ușurință, de la sentimentul de durere și de neputință pe care l-am trăit în dialogul cu cele trei văduve pe aerodrom, la curiozitatea zborului în regim supersonic în straturile superioare ale atmosferei. Nu, nu am emoții. Dar încerc să-mi imaginez cam cum ar putea fi acest zbor, cum se duelează acolo, sus, avioanele, radarele, presiunile psihologice ce se exercită asupra pilotului și, bineînțeles, care ar fi șansele reale de reușită într-o luptă aeriană.

Mă trezesc la ora 14.00 punct, când începe pregătirea nemijlocită pentru zbor. Eu nu sunt pilot. Deși trăiesc și eu nemijlocit și la înaltă tensiune această concentrare impusă de o imensă responsabilitate, nu sunt și nu pot fi în totalitate ca ei. Încerc însă să o aflu de la ei și să o înțeleg.

Pe aerodrom, tot ce nu ține de zbor dispăre. Rămâne numai această așteptare cu totul și cu totul aparte a clipei decolării. Oamenii nu sunt emoționați. Cel puțin așa par. Sunt, mai degrabă, entuziasmați. Fac treaba asta de mulți ani. Și ar dori s-o facă zi de zi. Există însă un ceva pe care nu-l întâlnești în alte profesii, poate cu excepția parașutiștilor. La unii, este un fel de calm, de liniște adâncă, netulburabilă, la alții – un soi de exuberanță reținută. Oricum, timpul pe un aerodrom – pe acest aerodrom – este foarte plin, mai ales în apropierea celulei, unde se transmit toate convorbirile radio (ale Punctului de Comandă, ale SDA, ale conducătorului de zbor) cu piloții aflați în misiune.

Îmbrac – evident, nu de unul singur, ci cu ajutorul costumierului și al încă doi piloți – incomodul complet de compensare. Am făcut cunoștință cu el cu un an în urmă, la vizita medicală. Atunci nu m-a impresionat. Nici acum. Din câte știu, nu se mai folosește decât în misiunile la mare înălțime și în serviciul de luptă. Este foarte incomod, nu știu cum s-or descurca piloții cu el, acolo, sus, unde trebuie să cupleze racheta, să apese butoane, să urmărească evoluția țintei și aparatura... Multe nu știu eu pe lumea asta! Pe unele am însă să le învăț, pe altele n-am să le știu, probabil, niciodată.

Îmi iau locul în cabina a doua a dublei 071, aceeași cu care am făcut, pe 21 martie, primul meu zbor pe un avion MiG-21. Evident, în calitate de pasager, de reporter, de soldat cu gradul de colonel al Armatei României. În cabina întâi, la manșă, se află tot el, Dorel. Căpitan-comandorul Dorel Luca. Mă simt acasă. Este curios acest sentiment, această contopire cu un avion, cu un lucru neînsuflețit.

Va trebui, deci, să mai reflectez asupra acestui mod de a te identifica cu ceva care-ți este, în mare parte, necunoscut. Probabil, datorită unor experiențe trecute.

Urmăresc aparatele – acum le știu pe toate –, înțeleg perfect convorbirile radio și tot ce se întâmplă înaintea rulajului și după aceea, la capătul pistei. Decolăm cu forță total. Escamotarea trenului, decuplarea forțăului, viraj, viraj în urcare. Urmăresc altimetrul, vitezometrul, giroorizontul, turația motorului. Câțiva nori și o păclă rară limitează priveliștea. Păcat! Oricum, avionul urcă, unul din acele altimetrului se învârteste continuu. Șase mii, șapte mii, opt mii, zece mii, șaisprezece mii, șaisprezece mii trei sute...

- Suntem la verticala Brașovului - îl aud, în căști, pe Dorel. În zilele senine, de aici, de la această înălțime, se vede jumătate din Țară, Marea și Bucureștiul!

Cimitirul Bellu Militar, înfrățiți în moarte, doi pionieri ai aviației române: Gheorghe Negel (1888-1913) și Aurel Vlaicu (1882-1913). Mormintele lor se află într-o stare de degradare avansată. Și nimeni nu face nimic! Am pus aici imagini mai vechi, ca element de comparație cu actuala situație a mormintelor.

Pentru mine, tot ceea ce se întâmplă este un fel de record absolut. Un infanterist la 16.300 de metri! De două ori mai sus ca Everestul! Afară, temperatura este de minus 60 de grade, cei doi plămâni din instalația de oxigen a avionului se deschid și se închid în ritmul respirației mele. Am un ciudat sentiment de măreție, de forță. Încerc să deslușesc, prin atmosfera nu tocmai transparentă, câteva repere. De aici, de la această înălțime, din zona de lansare. Reușesc.

Departa, lucesc Dunărea și Borcea, localitățile sunt simple puncte, am impresia chiar că încep să sesizez curbura pământului...

- Trecem în regim supersonic!

- îl aud din nou în căști pe Dorel. - Confirm! îi răspund eu după o formulă pe care o auzi mereu în rețeaua radio a zburătorilor.

Maneta de gaze este împinsă în forță, în cabină se aude un zgomot puternic, avionul țâșnește ca un cal năvălaș în spațiile pentru care a fost el făcut. Îl simt solid în scaun, am senzația că mă contopesc cu el, cerul este deasupra, albastru intens, aproape negru, pământul îmi apare ca o hartă pe care cineva a desenat cu măiestrie câteva filigrane de nori... Acul subțire al vietezometrului își schimbă rapid poziția, trece de 1650 și se oprește undeva, lângă cifra 1700. Cu o astfel de viteză – 1700 kilometri pe oră – nu poți zbura multă vreme. Există pericolul să ieși pur și simplu din perimetrul țării. După un timp, Dorel anunță că reducem viteza și înălțimea. Acestea, întrădevăr, scad vertiginos, acele se învârtesc acum în sens invers, maneta de gaze se află pe regim normal, manșa se mișcă rapid și avionul se supune docil voinței pilotului. Uneori se frânează ca un autoturism pe autostradă, alteori țâșnește nervos spre nemărginirea înălțimilor. Un viraj, încă unul, câteva tonouri, pe dreapta și pe stânga, și, iată, vine timpul de aterizare.

O jumătate de oră a trecut parcă în câteva minute.

Aterizăm. Revenim în linia de avioane. Este ora 16.00. Piloții sunt adunați. Căpitan-comandorul Paneș, conducătorul de zbor, face ultimele precizări. Fiecare știe însă exact ce are de făcut. În această noapte, după ce zborul se va încheia, căpitanii Gheorghe Stancu, Răzvan Moiceanu, Ovidiu Uibariu, Adrian Takacs vor avea îndeplinite toate condițiile pentru a obține titlul de „pilot clasa I”, iar căpitanii Valeriu Blândă, Neculai Pelin, Mircea Fușcă, Dumitru Berbunșchi și Dumitru Bălan își vor menține clasificarea de „piloți clasa I”.

Dacă lucrurile vor merge foarte bine – și nimeni nu se îndoiește, toți știu că așa va fi –, la sfârșitul acestui an, aproape 80 la sută dintre piloții unității vor fi piloți clasa I! Ceea ce spune foarte mult. Comandorul Bondoc, inspector pentru zbor la flotilă, este încântat de calitatea pregătirii de luptă în zbor în această unitate.

Unitatea cailor de foc din Bărăgan. Așa-i spun eu, de la primul meu zbor. O unitate specială pentru ei, pentru piloții din Bărăgan și, desigur, și pentru inima mea. O unitate unde se află, deopotrivă, inteligența, pasiunea și încrâncenarea zborului, mândria și modestia oamenilor, neuitarea celor căzuți, suferința fără alinare a familiilor și a camarazilor și marea responsabilitate a aerodromului.

În trenul care mă duce, în zorii zilei următoare, la Alexeni, mă gândesc la Davidovici și la Fabian, la Nistor și la Truță, la Staicu și la Pintilie, la toți cei care au dat suprema jertfă pe altarul zborului. Cu toții ar fi mândri de Dorel și de oamenii lui, de împlinirile acestui Grup de vânătoare. Și ar suferi, ca toți ceilalți, pentru suferința familiilor care îi tot așteaptă. Nu există însă bucurii fără dureri, împliniri fără suferință, viață fără de moarte.

(Publicat în „Observatorul militar” Nr. 40 (303) din 4-10 octombrie 1995)

Timpul trece. Dincolo de acest reportaj din miezul activității mele de cunoaștere a Forțelor Aeriene ale României și a universului vieții de pilot, la care se pot asocia atâtea altele, mai am un singur reportaj de adăugat. Poate că experiența mea de jurnalist care a cunoscut atât de aproape și atât de profund piloții militari ai României și viața lor entuziastă, împlinită și chinuită, ar fi meritat o carte. Iar eu aș fi putut s-o scriu. Frumos, elegant și profund. Nu mai presus decât au scris Doru Davidovici și atâția alții, din miezul fierbinte al trudei pe manșe, ci, poate, doar altfel. Ca un observator care a trăit și a iubit observația. Ar fi fost însă prea puțin față de ce merită acești oameni.

Tocmai de aceea, revin, în finalul confesiunilor mele despre cunoașterea unei categorii de forțe armate atât de dedicate văzduhului și zborului, atât de încărcată de frumosul profesiei și binecuvântarea cerului, cu cel mai tragic reportaj pe care l-am scris vreodată. Întru aducere aminte...

(Din volumul: Gheorghe Văduva, *Ancore pe nori*, Societatea Scriitorilor Militari, București, 2021) ■

Carte interzisă, general arestat!...

Eminent ofițer al Armatei Române, generalul Ion Manolescu s-a dovedit a fi un strălucit creator de cultură națională. A abordat și a scris lucrări de literatură, de psihologie și pedagogie; a întemeiat ziare și reviste, edituri. A introdus în etică un concept nou: **omul de nădejde**, pe care l-a aprofundat și promovat în trei ediții ale lucrării cu același nume.

Așa l-a prins, la vârsta de 49 de ani, înfăptuirea Marii Uniri, în anul 1918, după un război la care participase ca ofițer de stat major într-un comandament de Divizie, apoi de Armată.

După realizarea României Mari, țara a intrat într-o perioadă de căutare a unui alt stil de existență, a unui alt drum de consolidare și afirmare a identității naționale. În aceste împrejurări, generalul s-a angajat deopotrivă în creația intelectuală și în cea instituțională.

Era perioada marilor proiecte, când George Călinescu a elaborat *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, când Lucian Blaga a întemeiat *filozofia spațiului mioritic*, iar Constantin Rădulescu-Motru a scris *Psihologia Poporului Român*.

La același nivel de performanță, generalul Ion Manolescu înființează o nouă instituție în structura statală: Casele Naționale. În perioada interbelică, în toate localitățile din țara reîntregită au luat ființă – alături

de școală și biserică – lăcașuri de cultură și artă care au promovat spiritualitatea românească atât în vechiul Regat, cât și în provinciile revenite la Patrie.

În aceeași perioadă a fost comandantul național al cercetașilor și străjerilor, director al Asociației Cultul Eroilor. A edificat la Breaza complexul de cultură, învățământ și producție GLIM, prin care a asigurat modernizarea localității și plasarea acesteia în spațiul național.

Sfârșitul celui de-al doilea război mondial l-a prins în plină glorie: cunoscut și recunoscut ca personalitate marcantă în lumea românească; om influent, cu relații la cel mai înalt nivel: la Casa Regală și la Președinția Consiliului de Miniștri. Un om demn, stăpân pe destinul său. Numai că, după 23 august 1944, destinul României a luat o altă turnură. Intrarea sub influența sovietică a răsturnat toate calculele istoriei.

Schimbarea a fost radicală și nemiloasă, dictatorială. În cultură, de pildă, în temeiul articolului 16 din Convenția de Armistițiu, la 2 Mai 1945, Regele Mihai semnează Decretul-lege nr. 364 privind „întocmirea listei tuturor publicațiilor apărute în România de la 1 ianuarie 1917 până la 23 august 1944, cu caracter legionar, fascist, hitlerist și șovinist sau pasagii dăunătoare bunelor relații

ale României cu Națiunile Unite”. Decretul prevedea sancțiuni, de la amenzi la ani grei de pușcărie.

A urmat o mobilizare generală a structurilor de forțe ale Statului, o vânătoare de proporții a infractorilor de natură ideologică, pentru deparazitarea țării de elementele antibolșevice. În malaxorul acestei operațiuni a fost împins și generalul Ion Manolescu.

Era urmărit zi și noapte, pas cu pas. Până într-o zi când a fost prins.

Ministerul Informațiilor. Direcțiunea presei, 3 august 1946. Confidențial.

„Avem onoarea a face cunoscut că în ziua de 31 iulie 1946, organele noastre au confiscat dintr-un camion ce transporta 700 de volume de cărți, proprietatea generalului Ion Manolescu. Cărțile au caracter fascist, preamărind războiul antonescian și războiul hitlerist. Înaintăm alăturat câte un volum din cărțile confiscate:

1. În plin război prin alte țări: Viena, Roma, Berlin, Copenhaga, Helsinki
2. În plin război prin Ankara, Istanbul, Salonic, Sofia și Atena
3. Pe urmele Războiului din Rusia”

Lista cărților întocmită de agenții Siguranței nu ține seama de anul apariției. Dimpotrivă. Prima menționată a fost scrisă și tipărită în 1944 după apariția celorlalte. Așadar, „cărți cu caracter fascist preamărind războiul antonescian și războiul hitlerist”.

Să citim și să analizăm, după 80 de ani, prima carte confiscată și pentru care generalul Manolescu a făcut pușcărie, a fost degradat la statutul de soldat, fără drept de pensie.

După cum lasă să se înțeleagă din titlu „În plin război prin alte țări” este jurnalul unei călătorii pe care generalul a întreprins-o în țări aflate în război (Italia, Germania), ocupate de nazismul german (Danemarca), neutre (Suedia) și Finlanda (în război cu URSS). Înainte de asta călătorise și scrisese, tot ca jurnal, în Balcani, în Transnistria și Ucraina. În fapt, era o suită de călătorii pentru a se documenta în vederea elaborării unei „Filozofii a războiului”, care a și apărut în anul 1945. Periplul său european era o inițiativă personală, nu avea niciun mandat oficial, singurele lui legitimații fiind de la Asociația Cultul Eroilor și de la Centrala Caselor Naționale. Ca atare, el n-a vizat comandamente militare sau structuri statale, întreveneri cu ofițeri de rang înalt sau cu reprezentanți ai partidelor politice, ci instituții, asociații și organisme care promovau colaborarea în timp de război, dincolo de ideologii și doctrine, salvarea fizică și spirituală a națiunilor. În prefața cărții, autorul scrie că „în această călătorie nu m-au interesat problemele politicii la zi, nici operațiile militare din actualul război”.

Așa se face că sunt descrise vizite și întreveneri în spitale ale Crucii Roșii, în asociații ale invalizilor de război, în Secții pentru recuperarea și reeducarea mutilaților de război.

În Italia vizitează Academia Română din Roma, apoi Federația mutilaților și invalizilor de război. Concluzia din jurnal: o adresă precisă la germanismul nazist agresiv, inclusiv în plan spiritual:

„Toate aceste vizite și convorbiri dădeau o speranță că solidaritatea latină poate deveni odată o realitate,

chiar în ciuda prezentului care merge până acolo, încât lasă să se creadă că nu noi, ci alt popor străin de latinitate ar reprezenta civilizația latină la centrul Europei. Ce vreți, există astăzi lecția logicii propagandistice care caută să evidențieze adevăruri pe care nici istoria, nici logica antebelică nu le-a cunoscut și nu le cunoaște”.

La Berlin este măhnit de poziția în care se află Biserica română, „instalată într-un apartament modest deasupra unei măcelării cu o firmă mare pe care scrie „Carne de porc și vacă”. Nu se lasă, însă, copleșit de această realitate pentru că preotul paroh își face treaba cu prisosință și, dincolo de liturghiile săptămânale, „pregătește un cor sub conducerea tânărului și talentatului dirijor Sergiu Celibidache, care sunt sigur că va face din acest cor ceea ce au făcut din corul „Carmen” Muzicescu și Vidu pentru noi și pentru români”.

Tot în Germania are o întreveneri cu șeful Camerei de Comerț Româno-Germane pentru a încheia un act de colaborare cu Fabrica de Jucării din Breaza, al cărei patron era.

Contrariat, revoltat chiar, notează în jurnal:

„La Camera Română de Comerț de la Berlin, am avut plăcerea să întâlnesc pe Domnul Rietzl, german de origine, dar român ca vorbă și ca unul care a locuit mai mulți ani la București. Un om foarte simpatic și destul de obiectiv în discuții, afară de o exagerată ură contra unei rase care, după convingerea domniei sale, va provoca întotdeauna războaiele în omenire, dacă nu va fi exterminată de pe glob. Eu nu am împărtășit niciodată acest punct de vedere, deși sunt de un naționalism înfocat și cred că sunt și un prieten obiectiv al popoarelor în luptă, nu un pătimăș admirator pentru o parte și un învrăjbit acuzator al celeilalte părți”.

Îl interesează îndeosebi viața cotidiană din capitalele țărilor aflate în război, comportamentul și modificările psiho-sociale din

conduita oamenilor care trăiesc la sute, chiar mii de kilometri de limita frontului. Realizează practic o cercetare sociologică sui-generis în vederea lucrării „Filozofia războiului”.

„Este vreo țară mai în război decât Germania? Suferă vreun oraș mai mult decât Berlinul?! Cu toate acestea, aici cântă orchestrele în cafele, circulă lume pe stradă și mai ales prin metrou, ies la aer cu trenurile, tramvaiele și autobuzele, bea bere ca în timp normal, merge la fel de fel de distracții și excursii fiindcă viața are nevoie de aceste manifestări pe care războiul nu le împiedică nici chiar pe linia de luptă. La noi s-au găsit moralști de aceștia care au interzis orchestrele în restaurante și horele la sate, fără să-și dea seama de nevoile firești ale destinderilor sufletești ale oamenilor pentru a nu-i cuprinde gândurile rele. Franța pierdea războiul din 1918, dacă nu observa Petain la timp că demoralizarea armatei venea de acolo că moralștii și ultramoralștii erau contra oricăror concesiilor pentru luptători”.

În Finlanda:

„Cum s-ar explica acest fenomen? Pentru cozile la alimente s-ar explica prin lipsa de alimente. Dar pentru cozile de la cinematograful și teatre, explicația trebuie căutată într-o stare nervoasă care își caută remediul în distracții”.

Distracția și voia bună – energizante în timpuri grele – nu înlătură pioșenia și vrednicia celor rămași la vatră pentru cei ce-și sacrifică viețile pe câmpurile de luptă. În acest sens, generalul Ion Manolescu este permanent cuplat pe „cultul eroilor”.

Cartea poștală numărul 75.
Astăzi am vizitat Cimitirul Eroilor Finlandezi din acest război grație amabilității Comandamentului Garnizoanei, care a pus la dispoziția mea, prin căpitanul Willebrandt, un automobil.
Este așezat într-o mare parcelă din cimitirul orașului, în sarcina căruia cade și îngrijirea acestui cimitir al eroilor.
La rândul lui, orașul este ajutat de familiile eroilor, de Asociațiunea Lotta și

de un birou special al armatei însărcinat cu statistica, cartoteca, legătura cu familiile și unitățile etc. Am vizitat multe cimitire civile și militare în călătoriile mele, dar nu-mi reamintesc să fi avut în vreunul impresia pe care am avut-o aci, că nu este un cimitir, ci un izvor de vitejie a poporului finlandez.

Părea mai mult o expoziție de flori decât un cimitir. O cruce mare și impunătoare arată că aci este un cimitir, iar la capătul fiecărui mormânt, o placă de marmoră așezată printre flori arată mai mult un izvor de viață decât un mormânt.

Finlanda, spre deosebire de celelalte țări a stabilit principiul că soldatul mort în tranșee este trimis imediat la vatră. Vor fi poate și excepții când nu se poate executa imediat, dar niciodată această trimitere înapoi la vatră, dar, în general, s-a executat se pare că atât familiile eroilor morți cât și poporul în general ar fi multumiți cu această măsură.

După războiul cel mare, englezii au adus în patrie pe toți eroii morți și îngropați pe alte meleaguri.

Italianii și germanii au făcut cimitire de onoare chiar pe locurile unde au luptat, afară de cazuri speciale când au retrimis în patrie unele oseminte cerute de familie.

La noi, după războiul cel mare, s-au adus la vatră mii de eroi ceruți de familie, dar în general s-au organizat cimitire de onoare chiar pe câmpul de luptă. După această adunare în cimitirele de onoare, a urmat construirea de Mausolee unde s-au adus osemintele celor cunoscuți în safeuri speciale, iar cei necunoscuți în cripte comune.

În acest război s-a permis la început aducerea la vatră a eroilor morți în lupte, ceruți de familiile lor, dar mai în urmă s-a interzis aceasta, întrucât și igiena și biserica se opuneau la deshumări înainte de șapte ani.

Cum procedează germanii în războiul actual? Astăzi la germani este cu totul oprită repatrierea, adică opus concepției finlandeze.

Păreră mea este că, principial, organizarea română ar fi mai aproape de soluțiunea care se poate da unei atât de importante probleme.

Deși aflată în convulsia războiului mondial, Europa percepută și gândită de generalul Manolescu

primește o aură de experiență istorică. Autorul jurnalului își păstrează calmul și stăpânirea de sine și astfel își afirmă profilul de cărturar, de conservator luminat, creator de cronică dramatică. Este echilibrat și înțelept, nu se lasă dus și purtat de valurile și vânturile schimbărilor preconizate prin multe părți ale Europei.

În Suedia, de pildă, întâlnește o societate bine structurată, îl impresionează armonia socială.

„Cum să mai prindă aici demagogia și ura de clasă? Cine este muncitor poate să ajungă în orice clasă atât cât natura i-a dat predispoziții pentru această ridicare, iar dacă acesta nu le are, el poate să dea maxim de lucru în clasa în care se găsește ca să trăiască bine și în plin pentru el și familia lui, fără dorințe de parvenitism. În fața acestor rezultate ale Educației și organizării sociale din Suedia, se naște întrebarea: De ce vor mai fi voind preinșii supra-oameni să propăvăduiască revoluții pentru fericirea omenirii, când stă pildă evoluția umană și socială a Suediei care are la baza acestei mântuirii credința, iubirea de oameni, cultura și civilizația, iar pentru contemporaneizare a pus în serviciul ei tehnica și știința”.

Ultima etapă a călătoriei a fost Finlanda. Ca un făcut, țară cu un destin asemănător României. Aflată în război cu URSS, parte din teritoriul ei fiind ocupat de imperialismul bolșevic, ca și România, aici generalul Manolescu caută și găsește paralele și similitudini demne de filozofia războiului, la care lucra.

„Aici, ca și în România, se observă imediat o tendință de armonie între real și ideal, între scop și mijloc, între spirit și materie, între inimă și rațiune, așa că finlandezii nu sunt cuprinși de fatalismul Sud-Estic, nici de cultul forței care stăpânește Nord-Vestul Europei.

Aici există un singur Supra-om: Christos, iar noțiunea de popor ales nu există și nici nu se poate prinde de mintea și sufletul acestui popor autohton naționalist prin excelență, umanist și

umanitar prin iubirea și concepția lui despre viață și lume.

Noi, poporul românesc, situat geografic între cei doi poli, avem conștiința, ca și finlandezii, situații la extrema nordică, că suntem părți distincte din totul uman al globului prin credință și umanism și ne simțim legați de acest Tot. În toate aceste vizite am auzit vorbindu-se cu mult respect de președintele Republicii Domnul Ryti și de mareșalul Finlandei C. Mannerheim, încât mă întreb ce se va alege din popoarele care, neavând cult și iubire pentru dinastiile și oamenii mari ai lor, vor ajunge să fie conduse prin metodele fricii omului de om, prin dictaturi. Dar popoarele care au cult pentru oamenii mari ai timpurilor lor, vor putea avea altă soartă?! Nu vor ajunge ele să fie deșezădăcinate din națiunea lor prin deșezădăcinate din trecutul lor?

Oamenii mari sunt puși sau se pun în serviciul vieții și al lumii prin națiunea lor, pe când dictatorii pun popoarele în serviciul ideilor lor, în care viața și lumea devin mijloace, nu scop. Cei dintâi servesc națiunea, patria, credința și umanismul – elemente permanente ale vieții, pe când cei de ai doilea nesocotesc toate acestea pentru o lozincă care calcă cu totul învățătura lui Christos „ce ție nu-ți place, altuia nu-i face”.

Există o cultură originală a popoarelor, născută și rezemată pe vrednicia, înțelepciunea și patriotismul oamenilor lor de nedejde din toate clasele sociale și nu pe elite cum ar fi la concepțiile imperialiste, nici pe supraoameni cum le place să creadă unor popoare”.

În toată această carte, nu se pomenește de Antonescu, Mussolini sau Hitler, nu se face referire la mersul operațiunilor de război, nu se vorbește despre victoriile sau înfrângerile uneia sau altele dintre părțile aflate în conflict.

Și totuși, cartea a fost interzisă, iar generalul arestat!

Ca și astăzi, nu se citește, nu se judecă și nu se apreciază cartea, ci autorul ei. Iar acesta, călătorise în Italia fascistă și în Germania nazistă.

Viorel DOMENICO

Carte distinsă cu Marele Premiu „Comandor Virgil Alexandru Dragalina” ediția a IX-a, 2022

Valeria Bălescu, *Ansamblul memorial din Ghencea, panteon al eroilor armatei române, Editura militară, București, 2022.*

Folosind două depozite documentare, cel al actelor din Arhiva Societății Cultul Eroilor și înscrisurile din patrimoniul Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”, Valeria Bălescu – muzeograf la insuția menționată – a scris o monografie amplă a Cimitirului Eroilor Ghencea și a Cimitirului Militar Ghencea, din București.

Lucrarea este un model de abordare, ca rigoare științifică, ca relatare implicită a unui segment din istoria Societății „Mormintele eroilor căzuți în război”, respectiv a Societății Cultul Eroilor, ca prezentare fluidă a discursului, în ciuda aridității tehnice, a documentării în faximil, ca dovadă a argumentării, și nu în ultimul rând sub aspect grafic.

O carte de lux, pentru a sta bine în bibliotecile simandicoase, și foarte necesară pentru viitorime, pentru că ne pune în fața ochilor și a minții două sanctuare sacre ale eroismului românesc.

Se știe că anul 1916 a fost unul cumplit pentru armata română și pentru Regat în general. După o trecere entuziastă a Carpaților din toate direcțiile, pentru eliberarea Ardealului, armata a fost întoarsă din drum, într-o retragere

dureroasă, pas cu pas, într-o rezistență continuă și ineficientă, care a lăsat în urmă mii de morți.

Atacată din sud de forțele Puterilor Centrale, țara n-a putut fi apărată de armata întoarsă din Ardeal, dar urmărită și hărțuită de armata germană bine dotată, bine instruită și exersată în câmpul de luptă de la începutul războiului, în 1914.

Pentru apărarea Bucureștiului s-au dat lupte grele, cu pierderi foarte mari, dar Capitala țării a căzut în cele din urmă și trupele inamice au ocupat-o pe 6 decembrie 1916. Un dar tragic oferit de Moș Nicolae – cu valoare de încercare pentru întemeierea de mai târziu a României Mari.

Acei apărători sunt eroii din sanctuarele de la Ghencea. În Cimitirul Eroilor Ghencea sunt 96 de morminte individuale de eroi, iar în cele patru cripte monumentale sunt adăpostite osemintele a 2701 eroi. În total, 2797 de militari căzuți pentru țară și pentru înfăptuirea unirii celei mari. Cu prilejul Centenarului, Ministerul Apărării Naționale a preluat în custodie cimitirul și a finanțat din fondurile proprii renovarea generală.

Când s-a constituit Cimitirul Eroilor din Primul Război Mondial, Ghencea era o mahala de margine a Bucureștiului, situată lângă câmpurile de instrucție ale unităților militare din Dealul Spirii, începând cu Arsenalul de

pe Uranus și până la cele din Dealul Cotrocenilor. Mahalaua e atestată documentar într-o lucrare cartografică de la mijlocul secolului al XIX-lea, dar denumirea e mult mai veche. Un căpitan de arnăuți însărcinat cu paza domnească, pe nume Ghenci-aga, a avut probabil acolo o moșie dată de domn, pe vremea fanarioților, ori poate o cazarmă pentru instrucție, cine știe! Cert este că numele său a înlocuit vechea denumire a locului „Lupeasca”.

„Societatea” a avut motivele ei să aleagă acel loc pentru strângerea osemintelor ostașilor căzuți și să-l organizeze ca sanctuar de cinstire a eroilor. Principalul motiv a fost apropierea de „centura” militară a Capitalei.

Organizarea și construirea a ceea ce vedem azi a fi Cimitirul Eroilor Militari au evoluat lent și nu în mod liniar, totul considerându-se a fi finalizat abia după modernizarea realizată în perioada 1937-1944.

Meritul autoarei este acela de

a fi prezentat istoricul evoluției în timp și spațiu a celor două reperi comemorative – Cimitirul Eroilor Ghencea și Cimitirul Militar Ghencea – însoțite de documentele importante care atestă acest efort al Așezământului Național „Regina Maria” pentru Cultul Eroilor, redată în faximil. Istoria acestei evoluții relevă că marile monumente comemorative de război s-au construit cu dificultate și au suferit modificări în timp pentru a deveni ceea ce sunt astăzi – obiective de patrimoniu național. Sunt reproduse integral listele eroilor ce-și dorm veșnicia aici, ceea ce e un mod de a deschide cimitirul spre publicul larg, constituind totodată o bază documentară

pentru familiile eroilor proveniți ca origine și unități militare de pe întregul teritoriu al țării. Cercetătorii istorici interesați de acest fenomen, în măsura în care, în viitor, jertfa pentru țară, națiune și popor va mai însemna ceva pentru conștiința socială, găsesc în această lucrare date și argumente și mai ales imaginea a ceea ce a însemnat recunoștința posterității pentru cei ce și-au așezat trupurile sub temelile României Mari.

Bogatul material iconografic relevă ochiului, panoramic sau în detalii, un spațiu al liniștii și meditației marcat de semnele de căpătâi a 94 de militari căzuți pentru țară. Un spațiu flancat de două construcții, față în față, cu

colonade, pe pereții cărora sunt listele cu numele celor ce sunt adăpostiți în osuarele din spatele acestor liste. Sunt relicvele sfinte ale neamului românesc, vegheate de vuturi de bronz și de cruce. Listele, un fel de iconostase, conțin întreaga lor ființă nevăzută întoarsă în numele de bottez.

Această monografie este un omagiu și o ofrandă aduse lor de istoricul dr. Valeria Bălescu. Și pentru a nu altera sacralitatea acestei cinstiri, autoarea a cedat valoarea materială a Marelui Premiu „Comandor Virgil Dragalina” – obținut de lucrare, Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, pentru a fi folosită în continuarea operei de cinstire a eroilor. ■

Carte distinsă cu Premiul „Căpitan Alexandru Manoliu”, ediția a X-a, 2023

Mircea Tomescu, *Memoriile unui ostaș*, Editura militară, București, 2023.

O carte memorabilă despre un personaj memorabil, „un prinț al gândirii, magister la catedrele universitare și tribun în apărarea drepturilor subalternilor săi”, cum îl caracterizează colonelul Gheorghe Magherescu. Dar el a fost mult mai mult de atât, așa cum rezultă din lucrarea de față, care și ea este mai mult decât o obișnuită carte de memorii.

O carte serios și foarte îngrijit scrisă în toate componentele ei, din paginile căreia răsare ofițerul Mircea Tomescu, o personalitate cu totul excepțională prin complexitatea, îndrăzneala și

franchețea sa. Lucrarea apare sub îngrijirea lui Jules Charpentier, care semnează amplul studiu introductiv, ce se întinde pe 134 de pagini și care în sine este o carte de analiză critică a memoriilor și a persoanei Mircea Tomescu. Tot îngrijitorul ediției a studiat și în arhivele Securității, pentru a descifra soarta lui Mircea Tomescu, după încheierea războiului, în 1945, despre care memorialistul nu spune nimic.

Nici nu putea, de altfel, deoarece și-a redactat memoriile târziu, după ce trecuse prin avatarurile comuniste și le-a pregătit cu grijă și circumspecție pentru a fi publicate la Editura militară, în 1972, când se considera că este destulă deschidere

ideologică și culturală pentru o asemenea întreprindere.

Personajul Mircea Tomescu iese din istorie și din armată, după luptele din Tatra, călare pe calul său Dragoș, tovarășul care-l purtase în spinare și în campania din răsărit până la Odesa și înapoi.

Jules Charpentier – care adaugă această perioadă, 1945-

1973, memoriilor lui Mircea Tomescu, supunând judecății critice, interpretând informările „supraveghetorilor” și punându-le cap la cap – reconstituie, atât cât s-a putut, viața postbelică a ofițerului, ignorată de Mircea Tomescu din două motive, unul fiind sugerat chiar de titlu. Cariera lui de ostaș se încheie odată cu epurarea sa din armată, în 1945, și ce a fost după aceea – lăsat de izbeliște, ca toți ceilalți militari și intelectuali să moară de foame – nu mai intră în economia memoriilor sale. El nu mai era soldat, ci un paria fermecător, cult, revoltat, eliminat dur de noua orânduire din atenția publică.

Manuscrisul a fost recuperat de fiul său, deoarece Editura militară nu l-a publicat atunci, iar apoi, după decesul acestuia în 2015, de sora lui Ioana Mayet, care l-a sprijinit pe îngrijitorul ediției, să-l folosească pentru scrierea tezei sale de masterat și susținută la Universitatea Sorbona din Paris. Evident, în limba franceză.

Mircea Tomescu este o personalitate militară și culturală proeminentă a perioadei interbelice, care a evoluat în cariera și complexitatea sa culturală prin forțe proprii, dar favorizat și de persoanele care l-au cunoscut, cucerite de farmecul său comunicativ, de îndrăzneala sa critică, de fondul său cultural și de atașamentul nedisimulat pentru cei din jur – țărani, târgoveți și soldați.

Era de loc dintr-un sat mehedințean, de pe lângă Turnu Severin, Broscari (azi Livezile), întemeiat în 1864 de țărani împroprietăriți de Cuza. Tatăl era învățător, însă mama nu era știutoare de carte, ceea ce nu a împiedicat-o să fie o femeie de excepție în lumea satului. Familia lui era printre cele mai sărace, dar

prin statutul de dascăl al tatălui se situa în elita satului.

Sărăcia era o filosofie de viață a țăranilor ajunși mici proprietari grație domnitorului Cuza, pentru care aveau un cult. Nu se mânca pe săturate, consemnează Tomescu, „chiar și atunci când hambarele erau pline, sătenii se rușinau să mănânce bine și se justificau atunci când cineva îi găsea cu masa plină”. Copiii, indiferent în ce situație se găseau, erau certați de toată lumea.

Acest mediu aspru și auster l-a format pe Mircea Tomescu și i-a dat caracterul puternic și protestatar, care îl va ajuta să nu-și modifice autenticitatea lui frustră, de țăran ce nu poate fi corupt, nici când va ajunge în familia regală, ca director de studii în Clasa Palatină, alcătuită din 12 elevi, pentru educarea tânărului prinț moștenitor Mihai.

Intrarea sa în mediul militar, cu ezitări din cauza Marelui Război de Întregire, și apoi ascensiunea sa absolut remarcabilă, îl situează în acea categorie de militari români proveniți din mediile modeste, dar legați de popor prin fire tainice și rezistente și care, inteligenți și harnici, reușesc să intre în elita armatei și în elita socială prin căsătoriile controlate de instituție.

În contact cu armata, în Primul Război Mondial, când elev de liceu fiind, intră ca voluntar în armată. Dar nu e atras de armată. Școala întreruptă o termină la Botoșani, unde este coleg cu Corneliu Zelea Codreanu – ceea ce îi va crea la un moment dat, alături de atitudinea sa de frondă față de cei din clasa privilegiată, politicieni, generali etc., aura de simpatizant legionar. Are un frate Dumitru, mai mare, critic literar în București, prin intermediul căruia cunoaște lumea literară: Vlahuță, Slavici, Arghezi, Agârbiceanu, Gârleanu, Cazaban,

N. D. Cocea etc. Mediul acesta îi va deschide ochii asupra unei alte realități, cea intelectuală, îi va ascuți simțul critic înăscut, ceea ce nu-l oprește să-i aprecieze și pe scriitori ca ruși de realitatea țării eminentamente agrară, închiși în bulele lor de sticlă citadine, ca și politicienii și toți ceilalți. Nici măcar nu sunt patrioți, din moment ce acceptă să fie retrași de pe front, cu bucurie și fără a se opune. Artiștii la fel!

Trăind printre soldați, ca comandant de pluton, află de la ei că nu erau interesați nici de votul universal, nici de marea promisiune a împroprietării, în care nu cred, ei vor doar să se întoarcă acasă.

În al Doilea Război Mondial va dezvolta judecățile de valoare asupra țăranului devenit soldat. Bazându-se pe situații concrete și relevante, consideră că oamenii aceia pe front nu luptă pentru patrie, pentru victoria finală. Acestea sunt sloganuri trâmbițate de comandanți și jurnaliști. Ei luptă pentru lucruri mărunte – o cotă, un pod, un coviltir, de la căruța din dotare, un ceva mărunț și concret.

După armistițiul și pacea de la București care îl dezamăgesc, nu rămâne în armată. Își termină liceul la Mănăstirea Dealu. Tatăl său moare în 1919, iar mama nu-l poate da la studii. Se duce la Școala de Cavalerie de la Târgoviște, oraș de care va rămâne atașat până la sfârșitul vieții. Aici își întâlnește calul, care va deveni prietenul lui devotat întreaga viață. Privește cu scepticism pregătirea din școală, observând că este permisă, neadaptată țării și vremurilor.

În esență, Mircea Tomescu este un filosof sceptic. El observă și judecă, nu se lasă copleșit de formalism și clișee. Pentru el Eminescu, prin cele trei principii exprimate în Scrisoarea III este cel

mai mare autor de doctrină militară românească – apărarea identității, cunoașterea mediului, atașamentul față de popor și spațiul existențial. În contrast cu aceasta era aservirea doctrinară totală față de Franța, prin regulamentele traduse, concepția de apărare și de război care nu se mula pe specificul și psihologia poporului român. De aceea el scrie lucrări, le publică în reviste și de sine stătător. Este îndrăzneț și original, ceea ce îl propulsează în atenția teoreticienilor militari.

Nu e satisfăcut de statutul său de mic comandant, observând că disciplina și ascultarea se obțin doar prin bătănie și dispreț pentru subordonați. El nu putea fi așa. Este transferat instructor la Școala de Cavalerie Târgoviște, unde încearcă să schimbe mentalitățile. Este după aceea la cursuri la Școala de Război, unde susține știința militară și doctrina militară cu idei reformatoare ale sistemului închistat. Scrie articole pentru România militară. Îl preocupă elementul personal în tactică, istoria militară, altfel de cum este predată, cavalerie, istoricul manevrei ș.a.

Rămâne aici ca profesor în 1932, are simpatii pentru regele Carol II, pe care-l crede reformator. Dar după cedarea teritoriilor românești în 1940, fără nicio opoziție, își schimbă radical impresia.

Ca profesor remarcă adevărul că armata română nu are o metodologie de studiere a războiului, la vârf nu există autorități care să autorizeze pregătirea superioară a armatei, deși ce se întâmpla prin Germania indica faptul că războiul revizionist se apropie.

În mai 1936 e mutat la Palat să se ocupe de educația prințului. Își impune punctul de vedere privind acceptarea statutului de elev oarecare al lui Mihai și nu de prinț, cum era tratat atunci de dascăli, iar rezultatele la învățătură erau mediocre. Îi devine apropiat, deși nimeni din Casa regală nu-i spune ce și cum să-l învețe pe prinț pentru a fi rege. Îl ajută dar lectura lui despre educația altor regi, dar și aceea nesatisfăcătoare și insuficientă.

Mihai devine rege după bacalaureat. Mircea Tomescu e în relații bune cu Ion Antonescu, care îl prețuiește și are încredere

în el. Ușa la mareșal va fi mereu deschisă. E menținut mentor al regelui, un puștan care nu știe ce este cu el, și pe care Antonescu îl ignoră cu dispreț. Intră în disgrăție și pleacă pe front ca ofițer de stat major la Brigada 6 Cavalerie, apoi ca șef de stat major la Brigada 7 Cavalerie, unde în stitul lui binecunoscut contrazice hotărârile comandanților, generali nepricepuți, avansați de regele Carol II după criteriile lui, nu cele profesionale. E trimis în Consiliul de Reformă, o comedie de judecare și achitat, ajunge la Odesa și este rechemat în țară cu marea unitate.

Despre 23 august 1944 și ce a urmat, memoriile ostașului Tomescu sunt scrise cu cenzură și edulcorații, cu falsuri evidente la care apelează, el un om al adevărului, doar din dorința de a le aduce la forma acceptabilă cerută de Editura militară, care era în subordinea politicului militar.

În concluzie, avem o carte excelentă despre un personaj de excepție, o personalitate remarcabilă, complexă și convingătoare, a elitei militare interbelice. ■

România în flăcări.
Reportaje germane despre România din Primul Război Mondial. Traducător: prof. C.C. Popian, prizonier în lagărul Bresen, 1917, Ediție îngrijită, introducere, note și adausuri din Arhivele Vaticanului de Pr. dr. Cătălin Dragu, Editura Cuget românesc, 2023.

România în flăcări este o carte interesantă despre prima parte a Marelui Război, alcătuită din articole de presă publicate de reporteri de război germani care

au însoțit trupele în luptele din Dobrogea, în cele din Ardeal, apoi prin Regat, pe drumul retragerii dezastruoase a armatei române și în bătălia pentru București. Și în continuare, dar cu mai mică stăruință, până la fixarea frontului pe linia Siret-Nămoloasa.

Traducerea acestor materiale a fost făcută în 1917 de locotenentul de rezervă Constantin C. Popian, căzut prizonier la germani. În lagărul în care era deținut se ocupa de întreținerea moralului prizonierilor români prin organizarea de acțiuni culturale.

Știrile despre război erau din filiera germană, iar el a considerat că este bine să le traducă pentru a

se ști punctul de vedere al părții adverse. Caietele cu traduceri au răzbit ca o minune prin istorie nepublicate până când nepotul său, preotul dr. Cătălin Dragu le-a descoperit și le-a întregit cu adausuri din arhivele Vaticanului. Îngrijitorul ediției, care a studiat în arhivele Vaticanului, a considerat necesar să facă acest lucru pentru a se vedea ce știa suveranul pontif, din informațiile ambasadurilor săi, din scrisorile prinților, capetelor încoronate și oamenilor de rând despre marea tragedie. Sunt printre acestea și multe informații despre România, prin care ne putem face o imagine despre starea de lucruri de atunci. De remarcat că înalții ierarhi catolici de la Cluj și de la Strigonium îi cereau să intervină în favoarea Ungariei, până după încheierea păcii, dar suveranul pontif și-a păstrat neutralitatea în acea stare delicată, atrăgându-și în măsură egală laude și acuzații.

Autorii germani ai textelor traduse descriu cu lux de amănunte desfășurarea evenimentelor, parcă s-ar uita la un film, împănate cu judecăți personale care nu ne sunt prea măgulitoare. Sunt sfârșite megalomane despre superioritatea armatei germane, despre comportamentul ei exemplar pe front și în teritoriul ocupat. Partea ce se referă la românii adversari este, firește, negativă, cu rare aprecieri despre vitejia soldaților noștri, deși germanii întâmpinau peste tot rezistență. De aceea, când citim, trebuie să privim cu reticență partea propagandistică, firească până la urmă în economia războiului, și să distingem ceea ce este redat real și cu precizie germană.

Reporterii nu știau de ordinul conducerii armatei române de a se retrage din Ardeal pe graniță

și de a apăra țara pe Dunăre, în condițiile în care Antanta nu-și ținușe promisiunea de a ataca forțele germano-turco-bulgare dinspre Salonic. Ca urmare, românii sunt văzuți ca slab luptători, prost conduși de comandanții lor, deși cu toată propaganda, autorii respectivi nu se pot abține să nu remarce marea rezistență și vitejia din Valea Jiului, de pe Munții Vulcanului.

În stilul demonizării adversarului, românii sunt descriși ca niște hoți care au vrut să fure cu lăcomie o parte din imperiu, și că campania lor din Ardeal și apoi retragerea este marcată de jafuri insistente.

Dar sunt descrise cu amănunte unele măceluri ce au avut loc, la biserica Bartolomeu din Brașov, unde o întreagă companie (250 de militari români) a fost distrusă. Ei zic că a fost o acțiune de învăluire, noi știm că a fost o acțiune criminală a unor.

Este remarcată reaua colaborare dintre ruși și români, accentul punându-se pe superioritatea rusească. Sunt menționate uriașele pierderi românești (morți, răniți, dispăruți) și mai ales numărul impresionant de prizonieri. Unele sunt desigur eronate și cu tentă de propagandă, cum ar fi numărul de generali socotiți ca pierderi (15).

Descrierea Bucureștilui ocupat nu e deloc măgulitoare. Iată cum sunt descriși simpatizanții filogermani: „această râie, care nu cunoaște nicio patrie, nicio credință” și mai departe despre o evreică onorabilă care declară nemților că numai germanii victorioși îi pot proteja contra românilor, că aici n-au niciun drept (sic!).

Dar în alte părți, la Vatican, se apreciază că pacea germană este mai rea decât războiul. Iar

regatul ocupat știe aceasta. Exploatarea crâncenă și sistematică cu funcționari riguroși, aduși din Germania, este o dovadă certă a jafului practicat de ocupant.

Reporterul remarcă cu satisfacție sosirea funcționarilor germani, imediat după intrarea în București pentru a pregăti și „administra acest ținut mare și pentru a trage foloase economice - 50 000 km² de pământ arabil-grânarul”.

În 16 august 1917, arabul Mufti Muhamad Sadig Ahmadi, misionar, îi trimite Papei o profeție: „Sunt fie și succesor al lui Messia, un alt Sf. Ioan Botezătorul. Vă scriu viziunea mea despre ce va fi în 1919: O pace splendidă, creștină. Golite de trupe și eliberate, Franța, România, Serbia, care acum sunt ocupate. Restituite coloniile germane, Franța are o parte din Alsacia și Lorena. Italia – Trento și Trieste, Istria, insule. Corsica rămâne franceză. Se va restaura Polonia și Armenia. Vreun stat balcanic demonstrează aspirații ca-n trecute timpuri, dar nu va reuși. O eră de civilizație se va deschide.”

Vaticanul se arată sceptic față de această uluitoare profeție, dar ea ne dă de gândit, pentru că, indiferent de ce credem noi, ea s-a împlinit aproape în totalitate.

În concluzie, avem în față o carte interesantă și utilă, din care putem învăța multe. Mai ales descrierea câmpurilor de luptă, făcută de la fața locului, dincolo de notele propagandistice și judecățile personale, ne dau o idee dureroasă despre marile pierderi omenești, de jertfa fără seamăn a românilor, acest popor pe care aroganța germană îl disprețuiește, dar pe care nu se sfiește să-l jecmănească prin toate mijloacele, ca să-și hrănească armata și populația înfometată de acasă. ■

Gheorghe Vartic, Paul Sandachi, „Leu” înfrânt. Cazul generalului aviator Mihail Romanescu, Editura militară, 2022.

Amândoi autorii sunt aviatori de profesie și istorici totodată, ceea ce îi face să înțeleagă în mai mare măsură și din interior fenomenul aviației militare. Ca urmare, ei au publicat cărți și numeroase studii despre aviație și piloți, contribuind substanțial la dezvoltarea acestei laturi a istoriei militare.

Fără îndoială, o monografie cum este cea de față poate ridica semne de întrebare, întrucât eroul nu este în totalitate pozitiv și nici nu i se poate atribui, pentru ultimii ani ai vieții, statutul de erou al opoziției față de comunism și ocupația sovietică. Înainte de 1990, cartea aceasta nu ar fi apărut din motive ideologice și din cauza concepției că eroul militar trebuie să fie un reper de moralitate și etică, un reper pentru motivarea morală a trupelor active.

Generalul aviator Mihail Romanescu este un erou al celui de-al doilea război mondial, o valoare incontestabilă a aviației militare – ca instructor de zbor, formator de zburători, comandant și om atașat profund de personalul din subordine. Dar, în aceleași timp, ca militar care a fost avansat la gradul de general și a devenit șeful aviației militare, după 1945, s-a dovedit a fi totuși un trădător de țară, indiferent de orânduire și statutul clasei politice conducătoare. A fost urmărit, arestat, judecat și condamnat la moarte pentru înaltă trădare. A fost executat prin împușcare, în penitenciarul Jilava, în noaptea de 27 spre 28 februarie 1952, împreună cu un grup condamnat și el pentru spionaj, în favoarea unei puteri străine, respectiv Anglia.

Autorii își încheie analiza în felul următor, dorind oarecum să arunce asupra lui o rază de abilitare: Astfel lua sfârșit viața celui ce a fost cunoscut în aviația română drept Mihail Romanescu „Leu”. „Leu” a fost ucis... Deși el nu omorâse pe nimeni... Râvnise doar să-și recâștige libertatea...!

Ultima propoziție poate fi adevărată, însă se restrânge strict la persoana lui. În plus, față de aceasta, el a primit bani de la englezi pentru informațiile militare secrete furnizate.

Același lucru au susținut și fanii târzii ai unui înalt demnitar, generalul Pacepa, care a fost și reabilitat dubios pe vremea președintelui Emil Constantinescu, ca luptător împotriva comunismului – deși trădarea din partea unui militar aflat sub jurământ nu poate fi un act de patriotism – indiferent de motivare.

Meritul lui Gheorghe Vartic și al lui Paul Sandachi este acela de a fi scuturat praful de pe arhivele Securității,

pentru a scoate la suprafață în lumina adevărului care nu poate fi contestat, un personaj controversat al istoriei militare. Ei au arătat pe bază de documente, reproduse în carte într-un foarte bogat și sugestiv capitol documentar, întreaga afacere subversivă a generalului Mihai Romanescu.

Numele lui de erou al celui de-al doilea război mondial a apărut de multe ori în memoriile camarazilor de luptă, în presa vremii, în rapoarte oficiale etc. Doi ași ai aviației de atunci, Tudor Greceanu – un erou incontestabil al aviației și generalul Dobran, pe atunci sublocotenent – devenit cu anii o legendă vie a aviației, îl menționează în amintirile lor așa cum era: foarte bun profesional, comandant de excepție, exigent și omenos totodată, curajos și foarte atașat de subordonații săi. Un om care și-a executat misiunile încredințate cu un fel de dăruire religioasă, cu o înțelegere profundă a situației, a frontului, a rolului aviației, a țării aflate într-o mare încercare.

Aproape toată personalitatea sa puternică și dedicată se concentra în privire. Avea ochii albaștri, tăioși, care îi subjugau pe subordonați și le transmiteau voința puternică în tot ceea ce ei trebuiau să facă.

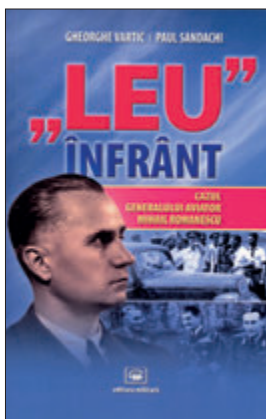
Calitățile lui i-au propulsat imaginea pozitivă spre vârful armatei și societății, în general, el bucurându-se de aprecieri deosebite din partea șefilor ierarhici, generalul Jienescu, mareșalul Antonescu, regele Mihai.

Pentru toată bravura lui, pentru calitățile sale excepționale de conducător a fost decorat cu ordine și medalii, în timpul războiului și după război. Gradul de general de escadrilă îl obține în 1947 și tot atunci este decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a cu spade.

Este printre puținii ofițeri superiori din armata regală pe care regimul comunist îi acceptă, ba chiar îl promovează la rangul de secretar de stat, de șef al înzestrării aviației, apoi de comandant al aviației militare.

Fiind un om inteligent, cultivat, își dă seama că nu poate rezista și nu poate răzbi decât adaptându-se. Din acest motiv își clamează loialitatea față de regim, intră în partidul comunist, lucruri care îl avantajează. Par a fi convingerile lui, până este dovedit că, de fapt, cercul lui de prieteni e format tot din înalta burghezie și de oamenii ambasadei engleze.

Autorii monografiei cred că adaptarea lui a fost o mască și că declarațiile date procuratorului au fost luate sub tortură și presiune psihică. Din documente

însă nu prea reiese însă. Cred mai degrabă că această personalitate puternică a declarat sincer, asumându-și întreaga vină, în momentul în care și-a dat seama că a pierdut, că deja este pierdut și nu are rost să pozeze în altceva.

Așadar, este o carte interesantă, meritorie, despre

un personaj proeminent al aviației române. Un personaj de roman tragic, în care gloria și căderea par a fi capetele unui destin.

O bună parte din primele pagini abundă de citate din notările de serviciu, un procedeu cam abuziv, care e întâlnit relativ des în monografiile de acest gen. ■

De ce Ana și Mihai Bejinaru?

Întrebarea din titlu va fi fost posibil rostită sau a stat pe buzele multor absolvenți, multor profesori care au citit (sau văzut) *Muntele adolescenților*, cartea publicistului Dumitru Roman. Dar care n-au beneficiat de atâta fastă așezare în pagină de ziar sau de editură! Cartea e mai veche, a apărut în 2009. Nici discuția nu e nouă, dar n-a văzut până acum lumina tiparului.

Chiar, de ce? Aș avea și eu, ca absolvent al acestui prestigios așezământ de învățământ, Liceul militar „Ștefan cel Mare”, o listă, și nu scurtă, de profesori care m-au (ne-au) format, adevărați magiștri, mentori și părinți pentru noi, adolescenți claustrați de bună-voie în rigori de performanță școlară și disciplină, care pot părea, în draga noastră actualitate, excesive, deranjante, posibil non-libertăți! Din această listă, restrânsă, nu pot lipsi profesorii de specialitate, cu care am interacționat direct: la clasă, în laboratoare, în atelierile școlare, în cabinete și săli didactice, în discuții colocviale, pe palierul cultural, în sala și pe terenurile de sport, în drumețiile montane.

Efigiile acestor profesori și ofițeri din anul de absolvire 1967, dăltuite în piatra recunoștinței, sunt vii în inimile celor care mai suntem: Ana și Mihai Bejinaru (chimie și științele naturale), Nicolae Cojocari și Teodor Cămpan (matematică), George Istrate (științele naturale), Maria Wetter (limbile franceză și engleză), Dan-Vlad Rădășanu (fizică), Aurelian și Virginia

Nițulescu (matematică și geografie), Maria Debren și Floarea Băițan (limba și literatura română), Oleh Debren (limba rusă), Dumitru și Elena Călin (muzică și matematică), Aurel Cristea (educație fizică și sport), Mircea Stratan (istorie), Dumitru Mincu (biologie), Dumitru Mezinu (fizică, matematică), căpitanul Sandu Ipate (dirigintele clasei mele), căpitanul Aurel Ebâncă (comandantul de companie) etc.

Bineînțeles, cine-l poate uita pe impozantul comandant al liceului militar, pe generalul maior Cristache Ștefănescu, veteran de război, decorat pe front cu Ordinul „Coroana României clasa a V-a”. Un om cu o remarcabilă cultură științifică și umanistă, un om bun, pâinea lui Dumnezeu, blând, împăciuitor, cu o memorie fenomenală și cu simț pedagogic, dăruit carierei. Pentru noi devenise un mit, o legendă și așa a rămas pentru totdeauna.

Muntele adolescenților, cartea colegului meu Dumitru Roman, ar fi putut avea, ca personaje principale, pe oricine dintre sutele de profesori

care au construit prestigiul acestui liceu militar. Cu o scriere de maestru, autorul a ales doi eroi, doi dascăli, doi oameni (soț și soție) pe care nu toți i-au prețuit, nu toți i-au iubit, nu toți i-au înțeles, nu toți i-au acceptat. Dar, așa cum firea le-a fost, ei și-au dăruit întreaga viață liceului militar din Câmpulung Moldovenesc.

Aflăm, dintr-o statistică: aici au existat profesori de un an școlar (circa 100), de doi ani (circa 50), apoi de trei și mai mulți ani școlari, până la cei doi profesori de-o viață. Mihai și Ana Bejinaru sunt primii profesori și singurii, care aici și-au început și și-au încheiat cariera didactică, întinsă de-a lungul a peste 34 de ani, în ciuda tuturor vicisitudinilor, a nenumăratelor amărăciuni și gânduri de a pleca din liceu și din colonia din dealul Cocora, care se înalță în vecinătatea liceului, unde locuiau toți profesorii, în condiții ca vai de lume, de-i căinam și noi, elevii! E musai să spunem că generalul Ștefănescu, omul de o distincție aparte, erudit, charismatic, și-a adus familia să locuiască în blocurile de pe Cocora, tocmai pentru a-și păstra profesorii pentru care se băteau toate liceele din Moldova.

Profesorii Mihai și Ana Bejinaru nu au fost numai niște monumente de loialitate, de statornicie, de oameni care au clădit pe nisipuri mișcătoare cu credința că adolescenții din prezentul lor își vor regăsi sensul înalt al propriei existențe în viitor. S-au impus ca modele cu prestanță, inteligența și cultura lor. Doamna profesoară a stabilit recordul de longevitate la catedra de chimie: 36 de ani de prestigioasă

activitate didactică, fără întrerupere. Ca diriginte de clasă (32 de ani) a îndrumat colectivele de elevi și a modelat caractere. Trei dintre șefii de promoție înscrși pe placa de onoare a liceului au absolvit clasa ei. Au rămas proverbiale insistența și îndemnul ei ca elevii să devină rezolvitori de probleme la Revista de fizică și chimie. Mărturie a acestei pedagogii sunt cele 29 de performanțe naționale și internaționale ale olimpicilor pe care i-a îndrumat. Pentru competența și meritele ei i-au fost conferite titlul de „Profesor fruntaș”, Medalia Muncii și Ordinul Muncii, clasa a III-a.

Despre profesorul Mihai Bejinaru se pot scrie nu una, ci mai multe cărți. Și de bine, și de mai puțin bine. Profesor de științe naturale și de chimie, șef de catedră, director adjunct al liceului, autor de cărți, printre care și Monografia Liceului Militar „Ștefan cel Mare” (în colaborare cu colonelul Doru Gușu), îndrumător al revistelor literare „Tineri condeie” și „Orizont”, al cenaclului cu același nume, a participat cu vigoarea sa

nealterată de rugina timpului la sărbătoarea Centenarului liceului militar.

Pe cei doi profesori nu i-a clintit nimic în drumul lor pedagogic: nici dezamăgirile, nici frecușul politic, nici nebuniile organizatorice, nici apăsările și angoasele, nici tristețile și frustrările. Au rămas ca stâncile din temelii liceului. Au fost și au rămas ca niște înțelepți, care nu s-au risipit în trudă zadarnică. N-au fost stăpâniți de patimi de mărire, s-au mulțumit cu cât le-a fost dat. Dar s-au bucurat înmiit de elevii pe care i-au format, de succesele lor școlare, iar mai târziu de pozițiile ocupate în ierarhia armatei și în viața civilă.

Doi profesori de chimie și științe naturale, doi diriginți, doi formatori de oameni adevărați. Au intrat în folclorul învățământului militar cu tumultul lor profesional, cu rigorile impuse sau năzărite, cu nesecatul izvor de indulgență și omenie, cu harul de a descoperi și îndruma talente, luptători înverșunați împotriva ignoranței,

lenei, superficialității. Ei n-au visat să schimbe lumea de atunci, nu aveau rețete, dar au căutat să amelioreze, să trișeze, pe cât s-a putut, poliția gândirii.

În linii mari, acesta ar fi răspunsul la întrebarea din titlu. Cu intuiția deee jurnalist și cu harul de scriitor, Dumitru Roman a găsit formula potrivită (apropro de specialitatea acestor demni profesori – chimia!) pentru a surprinde un moment astral din existența Liceului militar „Ștefan cel Mare”.

„Muntele adolescenților” prefigura Everestul de mai târziu, pentru care eram antrenați să-l cucerim noi, absolvenții din acele vremuri. Iar Ana și Mihai Bejinaru rămân, în perspectiva timpului, ca doi stâlpi de marmură din colonada centenarului liceu.

Mulțumesc lui Dumitru Roman, cartea sa m-a făcut să-i îndrăgesc și să-i iubesc pe cei doi adevărați apostoli; adolescent fiind, doar i-am respectat! ■

Constantin STRUNĂ

Eroul

*Eroul, o lumânare ce încă mai arde
Pe câmpul de luptă, presărat cu stindarde . . .*

*Pe marmura veche, un fiu anonim
Ce-și apăra glia. Un sfânt heruvim,
Ce duce spre ceruri mesaj pământesc,
Din al neamului cuget, îndemn vitejesc.*

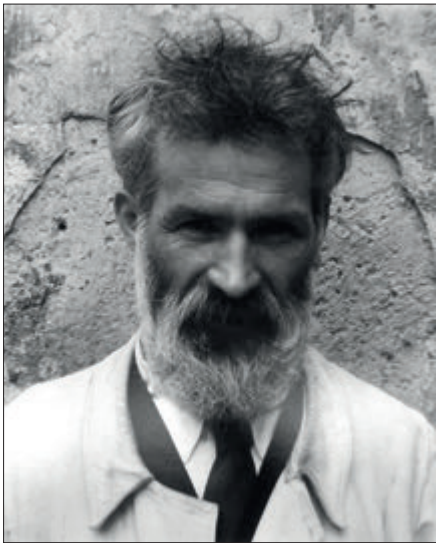
*L-a ucis într-o clipă un glonte dușman.
I-a pătruns fără milă în pieptul sărman
Și i-a stins viața ce-o trăia pentru țară.
I-a stins și speranța, ca pe-un muc de țigară.*

*A căzut pe pământul ce-apoi l-a primit
În adâncul lui rece, cu sânge-nroșit.*

*În groapa comună, cu ai săi camarazi,
Acoperit de coroane și ramuri de brazii,
Doar ploaia îi spală rana și cheagul,
Iar vântul îl strigă și-i flutură steagul.*

*Eroul, o lumânare ce mai pâlpâie încă,
Strigându-și îndemnul ca pe o poruncă . . .*

Căpitan (r) Steliana GEORGESCU

Gorjanul din Hobița

Constantin Brâncuși (19 februarie 1876, Hobița-16 martie 1957, Paris), gorjanul din Hobița, plecat pe jos la Paris să uimească lumea prin surprinderea esențelor, spunea că lucrurile nu sunt greu de făcut dacă ajungi în stare să le faci. El a dus la Paris simbolurile simple, atât de profunde și generalizatoare, existente în cioplitura țărănească tradițională, în lemn.

Poporul român este rezultatul unei civilizații a lemnului, legat indestructibil de pădure și de munte. Iar Brâncuși, izvorând dintr-un tată dulgher de case de lemn sprijinite pe stâlpi ce au elemente cioplite în romb, precum cele din Coloana fără sfârșit, a translatat ideile în materiale superioare, durabile, piatra, alama, oțelul, bronzul.

Putea rămâne în București să fie sculptor tradițional, dar curiozitatea și destinul l-au împins într-o călătorie inițiată de la București la Paris. A mers pe jos ca apostolii și a

cunoscut lumea în esența ei. Este al doilea mare român care face o călătorie inițiată.

Primul a fost Mihai Eminescu, care a plecat de la Cernăuți, tot pe jos, cu un coleg de studii, fiu de preot, spre sud, intrând în Ardeal pe drumul împărătesc de la Vatra Dornei. A poposit pe la frunțașii satelor, în special pe la preoți și s-a interesat de cultura populară, notând versuri și povești. A coborât cu plutele pe Olt, a ajuns la Giurgiu și apoi la București, după ce trecuse prin Blaj, mica Romă a credinței românești și a redeșteptării spirituale și naționale prin celebra Școală Ardeleană.

Brâncuși rămâne legat de armată și de cultul eroilor prin bustul generalului Carol Davila

Statuia lui Brâncuși, din Parcul Herăstrău, operă a lui Ion Irimescu.

și mai ales prin complexul comemorativ de la Tg. Jiu, precum și (un lucru puțin cunoscut) printr-un proiect de bornă de hotar – comandată de armată, închipuind sărutul – un simbol al împăcării și al toleranței, care să marcheze hotarul dintre România și Ungaria.

Lucian Blaga, în aprecierea sa ondulatorie a spațiului românesc, spunea că veșnicia s-a născut la sat. Constantin de la Hobița este fiul acestei veșnicii.

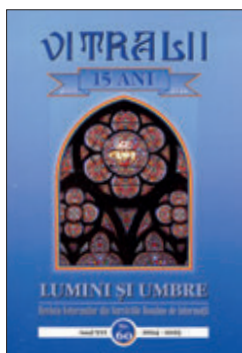
Dar noi, românii, n-am știut să-l apreciem. I-am ratat moștenirea, înscriindu-ne în precizarea lui, când se urca în tren, la Tg- Jiu, după terminarea lucrării, în 1938 – „voi nici nu știți ce vă las eu, vouă, aici!”. Noi, fiind cei orbi, nu i-am văzut valoarea până târziu și acum îl ignorăm ca și cum n-ar fi al nostru, ca și cum marele lui spirit național și fără de sfârșit ar fi rămas zăvorât în atelierul său de la Luvru, din Paris.

Ignoranța noastră e fără limite. Trecem orbi prin lume și ne mirăm că nu avem noroc. În acest februarie, în drum spre statuia lui Brâncuși, din Parcul Herăstrău – statuie făcută de Ion Irimescu, care-l înfățișează pe sculptor ca pe un strămoș geto-dac stând în poarta de lemn, cu sculele în mână, dalta și ciocanul, gata de lucru – am vrut să văd și eu ce știu oamenii din această parte a Bucureștilor despre Brâncuși, am întreat bicicliști, paznici, femei, ce-și plimbau patrupedele, unde ar putea fi. Nimeni n-a știut!...

Mai știm noi, câțiva, că sufletele eroilor Gorjului și-ai întregului neam refac simbolic drumul Înălțării pe Calea Eroilor, de la Masa Tăcerii la Coloana fără sfârșit, de Ziua Eroilor. ■

Grigore BUCIU

CARUSELUL PRESEI

VITRALII o revistă cu multe „lumini”, dar și ceva „umbre”...

De 15 ani, de când a apărut în peisajul presei românești, revista *Vitralii. Lumini și Umbre*, publicația veteranilor din Serviciul Român de Informații, a reușit să aducă, de la primul până la cel mai recent număr sosit la redacție – nr. 60 – asupra căruia ne oprim în cele ce urmează, subiecte care au toate atuurile să o propulseze între preferințele cititorilor interesați de istoria și soarta acestei țări numită România.

Lăsând la o parte atacurile la adresa revistei, venite din spațiul virtual, din partea unor „români și neromâni, dar pământeni” (vers împrumutat din creația obsedantului deceniu), vrem să semnalăm cititorilor noștri câteva titluri din cuprinsul celor 158 de pagini – o carte în adevăratul înțeles al cuvântului, atât în ce privește numărul de pagini, cât și conținutul. Odată ce-ai început

să citești revista, ai senzația că nimic nu trebuie să-ți scape, niciun titlu, niciun articol. Rar mi se întâmplă, recunosc, să mă opresc cu atâta interes chiar și asupra scrierilor mai puțin izbutite.

Din editorialul semnat “Redacția” aflăm că ideea editării revistei aparține colonelului (r) Filip Teodorescu, cunoscut nouă încă din zilele tulburi ale lui decembrie 1989, iar titlul publicației (asupra căruia vom reveni mai încolo) a fost propus de gl. bg. (r) Ion-Alin Gheorghe, fost ofițer de contraspionaj, “cu preocupări scriitoricești” (precizarea aparține redacției). Primul număr *Vitralii-Lumini și Umbre* a apărut la 1 decembrie 2009, publicația fiind lansată într-un cadru elitist, cu participarea a numeroși istorici (Gheorghe Buzatu, Ioan Oprea, Ioan Scurtu, Gheorghe Iscru, Alex Mihai Stoenescu) și specialiști în intelligence.

De-a lungul anilor, revista și-a format un cerc larg de colaboratori, personalități care au ceva de spus într-un domeniu atât de sensibil și atât de spectaculos. Spațiul nu ne permite, din păcate, să insistăm pe această temă.

Am citit cu atenție mesajele de salut – destul de multe! – ceea ce arată că revista se bucură de popularitate și de interesul unui larg public avizat. Explicabil, cred eu! Intreressant este că, dincolo de “haina” festivă, unele mesaje “îndrăznesc” și fine accente critice (hai să le zicem colegiale!)

Sincer, aș continua să detaliez, pagină cu pagină, și alte articole, dar mi-e aproape imposibil să insist. Sunt nevoit să mă mulțumesc cu puțin și doar să semnaliez câteva titluri: Între *eroism și trădare: generalul Victor Precup* (de prof. univ. dr. Eugen Străuțiu); *Evenimente, stări de spirit și activități informative în 1940 la Iași* (un serial semnat de col. (r) prof. Radu Voroneanu); *Prezența informativă britanică în România înainte de Primul Război Mondial* (col. dr. Sorin Aparaschivei); *Starea nației oglindită de Mihai Eminescu în “Icoane vechi și icoane nouă”* (col. conf. univ. dr. Aurel David);

1967. *Misiunea “maiorului Vasilescu” zădărnicește asaltul sovietic* (col. Tudor Păcuraru); *Întâmplări profesionale* (Gl. bg. Vasile Mălureanu). Interesantă și destul de vioaie și rubrica de literatură și artă, cu creații trecute prin “ciurul” unui cenaclu literar!

Și, acum, la final, ca să fim în ton cu sintagma „lumini și umbre” – o adăugire cel puțin neinspirată, în opinia mea, la titlul revistei, care nu face decât să deruteze cititorii și să îngreuneze însuși modul de citare a publicației în bibliografii – ținem să semnalăm câteva, hai să le spunem, „inadvertențe”.

Prima se referă la ilustrația de pe coperta II, Monumentul LEUL, o pictură reușită, însoțită de următoarea explicație: „Spuneți generațiilor viitoare că noi am făcut suprema jertfă pe câmpul de bătaie...” Inscripția este incompletă și – ceea ce este dureros – amintește de anii în care a fost ciopârțită, chiar pe fațada monumentului, prin eliminarea ultimului rând: „pentru întregirea Neamului”, de către cei care au venit cu „frații” lor de la Răsărit și ne-au rescris istoria, punându-l pe unul Roller să susțină că, în Primul Război Mondial, România a fost „un stat imperialist”, care a acaparat teritorii și la Est, și la Vest, și la Sud... Cele trei cuvinte, atât de dragi românilor, au fost adăugate după decembrie 1989, redând acestui monument de for public frumusețea și măreția adevărului istoric. Așadar, stimați colegi, inscripția corectă este:

„Spuneți generațiilor viitoare că noi am făcut suprema jertfă pe câmpurile de bătaie pentru întregirea Neamului!”

Să mai observăm că în cuprinsul revistei, inclusiv pe ultima copertă, sunt prezentate creații ale unor artiști plastici, probabil cunoscuți, nu-mi dau seama. Corect și deontologic ar fi ca aceste ilustrații să fie însoțite de explicațiile de rigoare și numele autorilor.

Urăm „La mulți ani!” redacției revistei și așteptăm cu interes numărul următor! ■

Colonel (ret.) Dumitru Dan ROMAN

Tudor Greceanu, în ziua în care a primit titlul de Cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul”

De când e lumea, oamenii îmbătrânesc și chiar mor! Dar nimeni nu știe când și cum va muri!

Comandorul de aviație Tudor Greceanu a murit în dimineața zilei de 29 decembrie 1994 – s-au împlinit 30 de ani de atunci – în spitalul de urgență din Colentina și a fost înmormântat cu onoruri militare în cimitirul Bellu, din București, în mormântul în care își doarme veșnicia și bunicul lui, scriitorul și diplomatul Dimitrie Ghica.

Moartea acestui erou a trecut neobservată în lumea românească postdecembristă. Presa și televiziunile au ignorat-o cu desăvârșire, ceea ce a făcut-o pe Monica Lovinescu să reacționeze, de la Paris, într-un necrolog memorabil apărut în „Revista 22”, nr. 2 din 11-17 ianuarie 1995, care începe așa: „A sosit până la Paris știrea morții, în București, a lui Tudor Greceanu, nu știu însă dacă a ajuns până la... București. Mă îndoiesc că va fi fost

Post scriptum la „Memorialul durerii”

Agonia și moartea unui erou

anunțată cu litere de doliu în presă. Și mă îndoiesc cu temeii.”

Comandorul Tudor Greceanu a murit într-un anonim rușinos, iar numele lui de erou continuă și astăzi să rămână anonim. O piațetă din București, în Cartierul Primăverii, îi poartă numele, înscris pe o plăcuță stradală stingheră, la marginea unui parc de câteva zeci de metri pătrați. Atât s-a îndurat onor Primăria Sectorului 1 să acorde memoriei unui erou.

Cu mai bine de un an în urmă, doamna Eleonora Arbănaș ne-a sesizat că acest indicator stradal a fost mâzgălit, că numele eroului Tudor Greceanu a fost acoperit cu vopsea albă. Deși cazul a fost semnalat în paginile revistei *România eroică* și în presa virtuală, poliția bucureșteană nu s-a sinchisit să-l caute pe făptaș, și nici Primăria Sectorului 1 nu pare să fie deranjată de faptul că un indicator stradal a fost vandalizat.

Cine este autorul acestui act de vandalism stradal, lipsit de elementarul bun simț civic, nu cunoaștem! Ceea ce știm cu certitudine este că sub ferestrele patriotice ale odraslelor fostei nomenclaturi bolșevice din Cartierul Primăverii nu are ce căuta numele unui erou român. Alte nume sunt preferate la porțile lor blindate.

Am ezitat și m-am frământat mult dacă să fac publice însemnările din jurnalul inedit al arhitectei Eugenia Greceanu despre ultimele clipe din viața pilotului de vânătoare Tudor Greceanu. Sunt notații lapidare, dar de un dramatism și o sinceritate memorabile. Eugenia Greceanu (1928-2016) era soția istoricului și genealogistului Radu Greceanu (1915-2012), fratele mai mare al lui Dido (Tudor) și al Marthei Greceanu (1919-2008), toți dintr-o străveche familie de boieri moldoveni.

Însemnările din jurnalul

Radu Greceanu și fratele lui, Tudor Greceanu, abia iesit, după 16 ani, din pușcăriile comuniste

Piațeta „Comandor Tudor Greceanu”,
23 martie 2024

arhitectei Eugenia Greceanu merită citite pentru a înțelege mai bine ce a fost viața unui erou al neamului românesc.

10 octombrie 1994. Martha a fost la 7 dimineața la Spitalul Militar (Spitalul Militar Central – n.r.), singurul loc unde vrea Dido să se opereze (a refuzat internarea la Vereanu) și abia la 10 doctorul i-a spus să-l aducă miercuri, cu analizele făcute (!!!), ca să-l opereze joi. Ce poate face Martha pentru Dido este inimaginabil...

13 octombrie 1994. A doua amputare a piciorului lui Dido.

24 noiembrie 1994. Radu se duce la Dido – prima vizită la Ina – și vine îngrozit. Dido complet turtit, miros oribil în casă. Revine deprimat și speriat. Dido se va interna luni pentru examen și tratament plămâni. Se pare că are un chist suspect, iar pe suprafața cicatrizată a coapsei a apărut o pată mai închisă.

28 noiembrie 1994. Dido internat la Colentina. Salvarea particulară ia 16 000 lei.

30 noiembrie 1994. După-masă telefon de la Martha: Dido are cancer la ficat, blocaj renal și plămânii ferfeniță. Nu va rezista mai

mult de două luni. Suntem îngroziți.

4 decembrie 1994. Seara Martha ne spune că Dido e pe moarte – gangrena s-a declanșat cu putere sporită, are dureri groaznice și abia mâine vor face teste (!!) pentru morfină. Martha a renunțat la ideea să-l aducă acasă cât mai repede. Slavă Domnului! Mă rog la Dumnezeu să se termine cât mai repede, înainte de zăpadă și îngheț. Vremea este frumoasă, dar foarte rece noaptea și dimineața. Mi-e frică pentru Radu – foarte impresionat – și pentru alergăturile la care îl va expune Martha, fără niciun menajament.

24 decembrie 1994. Dido a întrebat de ce nu vine Radu. Radu se hotărăște să meargă mâine la spital și să vină la masă cu Martha. Dă, Doamne, să nu fie polei.

25 decembrie 1994. Ploaie și polei oribil. Martha cheamă de la spital (plecată de acasă la 7.00) și îi transmite lui Radu să vină cu un taxi la spital din cauza poleiului. Radu refuză, ne certăm și îi amintesc că în '83 am căzut din cauza încăpățânării lui de a nu ne opri la Eva (magazinul de pe bd. Magheru – n.r.). Pleacă furios. Se întorc amândoi la 14.00 și am reușit să am masa gata. Radu îngrozit de starea lui Dido – scheletic, abia mai vorbește și are un tub cu oxigen în gură. Și totuși, masa de Crăciun ne bucură pe toți pentru că reușim să păstrăm tradiția.

29 decembrie 1994. Dido a murit la 8.30. În mod excepțional, plec la poștă pentru expediere text francez și scrisori de CIOR-Niedermaier. Mă întorc și îl găsesc pe Radu îmbrăcat de plecare la anunț ziar și AFDP (Asociația Foștilor Deținuți Politici – n.r.) – dispoziții Martha (care nu a comunicat decesul până la 11.00!!!) transmise prin Doina (redacția revistei engleze). Radu pleacă și se întoarce

la 18.30, după un traseu fioros în aflarea ceremonialului, plus anunțul. Liana Petrescu mă sună pentru datele lui Dido, anunț la „Cotidianul”.

30 decembrie 1994. Apare anunțul redacției „Cotidianul” cu titlul „Dumnezeu să-l odihnească pe Tudor Greceanu!”

31 decembrie 1994. Vreme blândă, cer acoperit, umezeală, dar fără frig. În mormântarea lui Dido. Cor excelent, autorecomandat printr-un telefon la ora 8. Preotul de la Colțea, adus de Liana Di Cesare, din partea Ordinului militar „Mihai Viteazul”. Colegii de escadrilă în viață (șase??). Onoruri militare – muzica (oribilă), trei salve stridente și purtatul coșciugului de militari. Radu oprește săparea sub 1,50m și astfel sicriul lui Dimitrie Ghica (bunicul lui Tudor Greceanu și fiul cel mare al scriitorului Ion Ghica – n.r.) rămâne neatins. La 15 suntem acasă.

*

Așa se încheie agonia și înmormântarea unui erou român. ■

Dumitru Dan ROMAN

N.B. În serialul de televiziune „Memorialul durerii”, realizat de Lucia Hossu Longin, și apărut în format tipărit la Humanitas, în 2007, cu subtitlul „O istorie care nu se învață la școală”, povestea lui Tudor Greceanu și a evadării sale din lagărul de la Aiud se află la pagina 319.

În anul 2011, când Primăria Sectorului 1 aprobase autorizația de construire în parculețul situat la intersecția str. Căpitan av. Gheorghe Mărășoiu cu str. Jean Texier, a „Monumentului Eroilor Piloți de Vânătoare”, un locuitor din zonă a formulat o „plângere prealabilă” care, în cele din urmă, a dus la stoparea lucrărilor (*România eroică* nr. 1/44, 2012, p. 52).

O scrisoare sosită anul trecut, din Paris, aduce, pentru a câta oară, mereu dureroasa problemă a mormintelor ostașilor români care au căzut pe câmpurile de luptă ale ultimului război mondial. Au trecut 80 de ani de la încheierea războiului. Am fi fost îndreptățiți să credem că rănille acelu măcel s-au închis pentru totdeauna. Și totuși, scrisoarea aceasta, atât de tulburătoare prin concizie și speranță, ne arată că nu este așa.

Cu ajutorul specialiștilor de la Arhivele Militare, cărora le mulțumim și pe această cale, am reușit să aflăm cine a fost

căpitanul Gherghel Longhin, unde a luptat și împrejurările în care a fost rănit. Cu toate acestea, nu am reușit încă să aflăm unde îi este mormântul.

Dacă am decis să publicăm scrisoarea domnului Radu Cuceu, o facem și cu speranța că răspunsul la întrebarea doamnei Aurelia Cuceu, sora eroului căpitan Gherghel Longhin, ar putea să vină, cine știe, chiar de la cititorii noștri.

Colonel (ret.) D.D. ROMAN

O întrebare care mă bântuie de cel puțin 30 de ani...

Îndrăznesc să vă scriu încercând să găsesc răspunsul la o întrebare care mă bântuie de cel puțin 30 de ani.

Mă numesc Radu Cuceu, sunt artist liric de profesie, în cadrul Operei Naționale din Paris și locuiesc la ora actuală în Franța.

Întrebarea la care mă străduiesc să găsesc un răspuns este în primul rând, înainte de a fi a mea, a mamei mele Aurelia Cuceu, de profesie asistentă medicală, actualmente pensionară în localitatea Bârsăul de Jos, județul Satu Mare.

O să încerc să rezum problema păstrând discuția la obiect.

Mama mea a avut un frate vitreg, adică din același tată și mamă diferită, care a murit pe frontul luptelor pentru eliberarea Ardealului de Nord, la data de 24 septembrie 1944.

Este vorba despre căpitanul erou Gherghel Longhin (născut la 27 mai 1909 în localitatea Bârsăul de Jos, jud. Satu-Mare, din părinții Ioan și Rozalia); se pare că ar fi fost decorat post-mortem cu gradul de maior! A fost căsătorit la data de 12

aprilie 1938 cu Alice Mihalcea.

Din puținele documente care mi-au parvenit, și pe care le atașez prezentului mail, reiese că a fost rănit grav în data de 23 septembrie 1944 în luptele duse de armata română din jurul comunei Chiherul de Jos, jud. Mureș și a murit într-un spital la Sovata, după grele suferințe, pe masa de operație.

Căpitanul Gherghel Longhin și sora soției sale

Sursa acestor date ar fi, după cum menționează documentul atașat, Regimentul 17 infanterie și camarazii soldați care ar fi fost alături de el la cota 581, unde ar fi căzut rănit.

În scrisoarea atașată, datată pe 3 nov. 1944 și adresată tatălui eroului Longhin, pe nume Ioan Gherghel, pentru a-i aduce la cunoștință decesul fiului acestuia din urmă, procurorul Coriolan Toma împreună cu industriașul Lucian Giugia din Lugoj (prieteni ai decedatului erou) menționează de asemenea faptul că lucrurile rămase de la Longhin sunt păstrate de către ei la adresa Str. Buziașului Nr. 16 până ce tatăl Ioan le va putea recupera.

Dintr-un alt document atașat prezentului mail reiese că tatăl eroului, Ioan Gherghel, s-ar fi dus la Lugoj să recupereze lucrurile rămase de la fiul său, iar un anume domn Gh. Persa (?) îl roagă pe un alt domn pe nume Gică să elibereze o autorizație în limba rusă, în acest sens, ca să nu întâmpine probleme la întoarcerea spre casă.

Faptul că acest domn Gh. Persa (?) pomenește locul decesului eroului Gherghel Longhin, ca fiind în jurul comunei Nadăș, adaugă încă un mister problemei și așa destul de încurcată, cu indicii vagi și slabe speranțe de rezolvare.

În documentele pe care le atașez prezentului mail, mai sunt, pe lângă cele două pomenite, și o carte de vizită pe numele căpitanului Longhin Gherghel, precum și o fotografie a

lui împreună cu cumnata sa, sora soției!

Am încercat să expun problema mea cât mai concis; întrebarea pe care v-o adresez domniilor voastre este: cum aş putea să găsesc cel mai mic indiciu care să mă ghideze spre locul unde a fost înmormântat eroul Gherghel Longhin? Părinții săi au trecut la Domnul cu această enigmă nerezolvată, iar acum ea s-a transferat în responsabilitatea morală a mamei mele, Aurelia Cuceu (76 ani).

Tare am vrea să ne putem reculege măcar o dată la locul unde odihnesc rămășițele pământești ale celui ce a fost eroul Gherghel Longhin.

Sunt conștient că întreprinderea aceasta a mea se aseamănă mult cu proverbul "a căuta acul în carul cu fân" sau cu speranța celui care fiind în largul mării naufragiat, cu minime șanse de reușită, aruncă în apă o sticlă cu un mesaj înăuntru, nutrind gândul că poate cineva o s-o găsească și șansa de salvare se va concretiza!

Poate Dumnezeu prin Sf. Mina sau vreun alt mijlocitor va face ca acest mesaj al meu să găsească persoana potrivită să îmi dea cel mai mic indiciu în această privință; acel mic efort al persoanei respective, pentru care îi mulțumesc de pe acum, poate să reprezinte mult pentru mine, pentru familia mea!

Cu alese mulțumiri, ■

Radu CUCEU

Paris, 18 iulie 2024

Colonelul Vasile Stan

În a doua duminică a lunii februarie 2025, numită și Duminica Vameșului și a Fariseului, a fost condus pe ultimul drum, cu onoruri militare, cel ce a fost colonelul Vasile Stan, profesor de filosofie, jurnalist și scriitor militar. Prieten și susținător apropiat al Cultului Eroilor.

Vasile Stan s-a mutat de la noi în seara zilei de 7 februarie 2025, după o grea suferință provocată de o boală incurabilă. Peste câteva zile ar fi împlinit 85 de ani.

Născut la 19 februarie 1940, în Luncavița, un sat din județul Tulcea, unde împărățește „teiul sfânt”, copacul lui Eminescu, pe care localnicii îl preamăresc în fiecare vară cu o „sărbătoare a teiului”, unică în țară.

A absolvit Liceul militar „Dimitrie Cantemir”, după care a urmat, la vârsta de 17 ani, Școala Militară de Ofițeri de Infanterie, la încheierea căreia a fost avansat la gradul de locotenent și numit la comanda unui pluton. Dar vocația lui nu era actul de comandă, ci aceea a cuvântului scris și rostit. Avea o inteligență brici și o cultură vastă, care îi permiteau să se miște cu ușurință în orice domeniu. Discursurile lui erau atât de captivante, cu idei atât de numeroase și trimiteri, în avalanșă, la clasicii literaturii universale ori la filosofii antici, încât te simțea coplesit și cuprins de un fel de neputință în încercarea de a-i înțelege pe deplin mesajul.

În 1965 reușește admiterea la Facultatea de Filosofie, Universitatea „Babeș Bolyai”, din Cluj, succes care îi deschide drumul spre presa militară și, mai târziu, spre cariera didactică.

Parcursul său în profesie n-a cunoscut decât trei jaloane: redactor la Cluj, la gazeta, „Scutul patriei” (1969-1972), profesor de filosofie, la Academia Militară (1972-1986) și, din nou, în presa militară, redactor principal și redactor-șef adjunct la săptămânalul „Apărarea patriei”/„Observatorul militar” (1986-1996), redactor-șef al revistei „Spirit militar modern” (1993-1996). N-am reușit să aflui în ce împrejurări a plecat de la catedra de filosofie, unde a oficiat cu distincție și pasiune vreme de 14 ani, probabil ceva a fost, dar nu l-am văzut afectat, nemulțumit în vreun fel, la revenirea lui în presa militară. S-a integrat rapid și firesc într-un mediu care nu-i era deloc străin, dimpotrivă.

Aștern aceste rânduri pe această pagină, ca și o lacrimă pe obraz, cu încrederea că viitorul îi va reține numele acolo unde îi este meritul. Vasile Stan va trăi în conștiința posterității nu numai prin scrisul lui, prin faptul că a fondat o publicație militară, ci și prin oamenii care i-au fost în preajmă și au învățat ceva de la el.

Odihnească-se în pace!

D.D.R

Dumitru Stan

Pe 20 august 2024 a plecat la cele veșnice Dumitru STAN, președinte de onoare și fondator al Asociației „Cultul Eroilor-Regina Maria”, subfiliala Răucești.

A fost un om dedicat în totalitate comunității locale, a satului Răucești, fiind obligat să suporte tăvălugul războiului mondial, al refugiului din 1944. A lucrat în administrația publică, iar după pensionare s-a dedicat activităților de recuperare a memoriei colective legate de ororile războiului și de activități de readucere la lumină a eroilor răuceșteni jerfiți pe altarele patriei. A reabilitat troițele și monumentele de onoare ale eroilor din sat, a construit „Monumentul Eroilor de la Pădurea Făgețel” și a scris două cărți de mare valoare pentru comunitatea noastră, a răuceștenilor – *Război Blestemat* (2009) și *Toate drumurile duc la Baia* (2017).

A muncit mult pentru a realiza un punct muzeistic comunal cu imagini, mărturii și povești despre eroii-martiri din satul Răucești, planșe și tablouri dedicate eroilor dar și evenimentelor comemorative. Tot el a reușit să revigoreze Cercul de Istorie „Cultul Eroilor-Regina Maria” – participând an de an alături de profesorul de istorie Traian Anton la activități comemorative cu ocazia Zilei Comunei, Ziua Eroilor, Ziua Vânătorilor de Munte, Ziua Veteranilor de război sau Ziua Națională. A deschis o Carte de Aur a Asociației „Cultul Eroilor-Regina Maria”, subfiliala Răucești, îmbunătățită an de an cu impresii și materiale noi, de readucere în memorie a faptelor și a jefelor eroice ale înaintașilor noștri.

A plecat spre veșnicie cu sentimentul datoriei împlinite față de înaintașii și eroii neamului românesc.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Anton TRAIAN,
președinte executiv al Asociației
„Cultul Eroilor-Regina Maria”
subfiliala Răucești, Neamț

August 2015. Cimitirul municipal
Almudena, Madrid, Spania.
Mormântul pilotului Constantin
Bâzu Cantacuzino (1909-1958)

PRINCIPE
CONSTANTIN CANTACUZINO
BAZU
23 - 11 - 1909 - 26 - 5 - 1958

CAVALER AL ORDINULUI
MIHAI VITEAZUL
PRINCESA
ZDE MAUROCORDATO STURDZA
31 - 12 - 1890 - 1 - 4 - 1973

PRINCIPE
MIHAIL STURDZA JOBA
9 - 9 - 1886 - 5 - 2 - 1980

PRINCESA
MELUCIA YVONNE STURDZA
18 - 12 - 1910 - 24 - 11 - 1986

PRINCIPE
ILIE VLAD STURDZA MAUROCORDAT
8 - 6 - 1916 - 19 - 9 - 2009

LUPTAND IN RAZBOIUL 1941 - 45

Cum trece vremea și ne-ngroapă nepăsarea...

Cimitirul Bellu Militar. Mormântul lui Gheorghe Negel, pionier al aviației române, așa cum arăta în 1990 și cum arată în martie 2025. Numele sublocotenentului Gheorghe Negel este înscris pe Monumentul Eroilor Aerului, din București, dar mormântul lui nu figurează pe Lista Monumentelor Istorice.

